

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΡΙΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1959

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

1. ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

2. ΚΡΙΤΩΝ

17269

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1959

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΛΑΤΩΝΙΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ Α. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Πλάτων ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 427 π. Χ. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ Ἀρίστων καὶ Περικτιόνη κατήγοντο ἐξ εὐγενῶν, πλουσιῶν καὶ ἀρχαίων γενῶν τῆς Ἀττικῆς.

Λόγῳ τῆς καταγωγῆς του ταύτης ἔτυχεν ὁ Πλάτων ἐπιμελοῦς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως. Παρὰ τὰ ἄλλα δὲ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα, τὰ ὅποια συνετέλεσαν εἰς τὴν προκοπὴν καὶ εὐδοκίμησιν αὐτοῦ ὡς μαθητοῦ, ἦτο προικισμένος καὶ ὑπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ ποιητικῆς διαθέσεως, ἡ ὅποια κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐξεδηλώθη εἰς ποιητικὰ δοκίμια.

Εἰκοσαετῆς περίπου ὁ Πλάτων ἐγκατέλιπε τὴν ποίησιν καὶ ἐτράπη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Εἰς τὴν στροφὴν αὐτὴν τοῦ νεαροῦ Πλάτωνος συνετέλεσεν ἡ προσωπικότης τοῦ Σωκράτους, παρὰ τῷ ὅποιῳ προσελθὼν ἐμάθητευσε περὶ τὰ 10 ἔτη. Ἀλλὰ καὶ ἄλλος λόγος παρώρμησεν αὐτὸν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις ἀφ' ἑνός, ἡ ἰδιάζουσα πρὸς τὴν γενέθλιον πόλιν ἀγάπη ἀφ' ἑτέρου, ἐγέννησαν ἐνωρίτητα εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν πόθον πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξέθρεψαν τὸ μέγα ὄνειρον τῆς ζωῆς του, ὅπως ἀναμορφώσῃ τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου διὰ τῆς φιλοσοφίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου διδασκάλου (399 π. Χ.) φοβηθεὶς, μήπως καταδιωχθῆ, κατέφυγε μετ' ἄλλων μαθητῶν πρὸς τὸν σωκρατικὸν Εὐκλείδην εἰς τὰ Μέγαρα. Βραδύτερον περιηγήθη τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρήνην, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν περιθρύλητον αἰγυπτιακὸν πολιτισμὸν καὶ πλουτίσῃ τὰς γεωμετρικὰς γνώσεις του διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸν διάσημον Κυρηναῖον μαθηματικὸν Θεόδωρον. Περὶ δὲ τὸ 388 ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ἵνα μνηθῆ εἰς τὴν πυθαγόρειον φιλοσοφίαν. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Σικελίαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Εἰς τὰς πρὸς Σικελίαν ταύτας ἀποδημίας του ὤθησε τὸν φιλόσοφον ἡ ἐλπίς, ὅτι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν τυράννων θὰ κατώρθωνε νὰ πραγμα-

τώση τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ ἰδανικόν, τὴν ὀργάνωσιν δηλ. πολιτείας ὑπὸ ἄρχοντα ἐμπορούμενον σωφροσύνης καὶ φιλοσοφικοῦ πνεύματος. Ἄλλοτε εἰς τὰς προσδοκίας του ταύτας διεψεύσθη ὁ Πλάτων. Κατ' ἀμφοτέρας ἀποδημίας ἦλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς τυράννους. Καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ πρώτου στυγροτέρου παρεδόθη εἰς τὸν Σπαρτιατὴν Πόλλιν καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πωληθῆ ὡς δοῦλος ἐν Αἰγίνῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ νεωτέρου ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς αὐλῆς. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς περιπετείας ταύτας αἱ ἀποδημιαὶ τοῦ Πλάτωνος εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀπέβησαν δι' αὐτὸν εὐεργετικαὶ ἀπὸ τῆς ἐπιπτώσεως τῆς φιλοσοφικῆς τελειώσεως αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἀναστροφῆς δηλ. πρὸς τοὺς Πυθαγορείους ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ συμπληρώσῃ τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι καταφανὴς ἡ ἐπίδρασις τῆς διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρου ἰδίᾳ εἰς τὴν περὶ ψυχῆς καὶ ἀριθμῶν θεωρίαν.

Ἐπανελθὼν ὁ Πλάτων εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν πρώτην εἰς Σικελίαν ἀποδημίαν (387 π. Χ.) ἔδρυσεν εἰς κατάφυτον χώρον ἔξω τοῦ Διπύλου τὴν Ἀκαδήμειαν (ΝΔ τοῦ Κολωνοῦ), φιλοσοφικὴν σχολήν, ἡ ὁποία ἐκ τῆς ὀνόματός τῆς θέσεως ἐκλήθη καὶ αὐτὴ Ἀκαδήμεια. Ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ περιβάλλοντος τῆς σχολῆς ὁ Πλάτων ἀφωσιώθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν πολυπληθῶν μαθητῶν του καὶ τὴν συγγραφὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν ἔργων του, ἐκ τῶν ὁποίων μαθάνομεν τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα.

Ὀλοθρονουμένη τὴν ἡλικίαν καὶ διατηρῶν ὄλην τὴν ἀνθηρότητα τοῦ νοῦ ἀπέθανε αἰφνιδίως τῷ 347 π. Χ. καὶ ἐτάφη παρὰ τὴν Ἀκαδήμειαν, ἡ ἀκριβὴς θέσις τῆς ὁποίας ἀπεκαλύφθη ἐσχάτως.

2. Συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος.

Γνήσια συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος σφύζονται μέχρις ἡμῶν 36 ὅλα, ἐκτὸς τῆς Ἀπολογίας, ἐν διαλογικῇ μορφῇ. Ἐξαίρεσις τῶν Νόμων, εἰς ὅλους τοὺς διαλόγους τὴν συζήτησιν διευθύνει ὁ Σωκράτης, τοῦ ὁποίου τὴν διαλογικὴν διδασκαλίαν ἐμιμήθη ὁ φιλόσοφος καὶ διδάσκων καὶ γράφων. Κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην ἐρευνῶνται ὅλα τὰ σοβαρὰ προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ, ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναπτύσσονται αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος ὡς ἰδέαι αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους.

Ἐκαστος τῶν διαλόγων ἐπιγράφεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σπουδαιότερου μετὰ τὸν Σωκράτη ἐκ τῶν διαλεγομένων προσώπων, π. χ. Πρωταγόρας, Γοργίας, Φαίδων, Κρίτων κλπ.

3. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Πλάτωνος Ἀπολογίαν Σωκράτους.

α) Τὰ πρὸ τῆς ἀπολογίας.

Ὁ Σωκράτης (469-390 π. Χ.), τοῦ ὁποῦ τοῦ αὐτοβιογραφίαν τρόπον τινὰ θὰ παρακολουθήσωμεν εἰς τὴν Ἀπολογίαν του, ἐκτὸς τῶν πολυπληθῶν θαυμαστῶν καὶ ἀφωσιωμένων φίλων εἶχε καὶ ἐχθροὺς θανασίμους.

Τῷ 399 π. Χ. τρεῖς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὁ Μέλητος, νεαρὸς καὶ ἄσχημος ποιητής, ὁ Ἄνυτος, βιομήχανος καὶ πολιτευόμενος, καὶ ὁ Λύκιον, ἀδόκιμος ῥήτωρ, ὑπέβαλον διὰ τοῦ Μελήτου γ ρ α φ ἦ ν, ἤτοι μῆνυσιν, ἀ σ ε β ε ί α ς κατὰ τοῦ Σωκράτους. Τὸ αἰτιολογικὸν τῆς κατηγορίας ἦτο, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς Θεοὺς, τοὺς ὁποῖους παρεδέχετο ἡ πολιτεία, καὶ ὅτι διέστρεφε τὴν ψυχὴν τῶν νεαρῶν μαθητῶν του καὶ ὠδήγει εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ὡς προσήκον τίμημα, δηλαδὴ ποινή, διὰ τὸ καταγγελλόμενον ἀδίκημα ὠρίζετο εἰς τὴν μῆνυσιν ὁ θάνατος.

Ἡ γ ρ α φ ἦ τοῦ Μελήτου ἐπεδόθη κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας εἰς τὸν ἄ ρ χ ο ν τ α β α σ ι λ έ α — ἓνα ἐκ τῶν ἐννεα ἀρχόντων, — εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποῦ ὑπήγγοντο τὰ ἀδικήματα ἀσεβείας.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς καταγγελίας ἐκλήθησαν οἱ ἀντίδικοι ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος βασιλέως. Ἀφοῦ δ' ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ κατηγορία, ὁ μὲν Μέλητος ἐβεβαίωσεν ἐνόρκως — ἄ ν τ ω μ ό σ α τ ο, κατὰ τὸν δικανικὸν ὅρον — τὸ περιεχόμενον τῆς καταγγελίας, ὁ δὲ Σωκράτης ἐνόρκως ἐπίσης ἀπέκρουσε τὴν ἀποδιδομένην κατηγορίαν. Συγχρόνως ἐδήλωσαν καὶ οἱ δύο, ὁ Μέλητος, ὅτι θὰ παραστή εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν καὶ προφορικῶς, ὁ Σωκράτης, ὅτι θὰ προσέλθῃ, κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἵνα ἀπολογηθῇ.

Μετὰ ταῦτα ἡ ὑπόθεσις ἠκολούθησε τὴν κανονικὴν ὁδόν. Παρεπέμφθη δηλ. εἰς τὴν Ἡλιαίαν, τῆς ὁποίας ἐν τμημα ἐκ 501 δικαστῶν ἐμελλε νὰ τὴν ἐκδικάσῃ.

Κατὰ τὴν ὀριθεῖσαν δικάσιμον ὁ Σωκράτης, ἐλεύθερος μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἀφοῦ δὲ προηγήθησαν αἱ ἀπαραίτητοι διατυπώσεις καὶ οἱ κληρωθέντες δικασταὶ κατέλαβον τὰς ἔδρας των, πρῶτος ὁ Μέλητος ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἀνέπτυξε τὸ

κατηγορητήριοι. Μετ' αὐτὸν οἱ δύο ἄλλοι συγκατηγοροὶ Ἄνυτος καὶ Λύκιον συνηγόρησαν ἢ ἐδευτερολόγησαν, (ὅπως ἐλέγετο εἰς τὴν νομικὴν γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον τὸν λόγον διὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ κατηγορητήριοι). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν ἀρχικὴν ἔγγραφον κατηγορίαν προσέθεσεν ὁ Μέλητος διὰ ζώσης καὶ νέα στοιχεῖα. Ἰδιαιτέρως, φαίνεται, ἐτόνισεν, ὅτι ὁ Σωκράτης παρώτρυνε τοὺς νέους νὰ περιφρονοῦν τὸ καθεστὼς πολίτευμα καὶ ἐπὶ πλέον, ὅτι δύο διεστραμμένοι φύσεις, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Κριτίας, ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. Συγχρόνως ὥρισεν ἐκ νέου τὴν ποινὴν, ἢ ὅποια κατὰ τὴν κρίσιν του ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν Σωκράτη, αὕτη δὲ ἦτο ὁ θάνατος.

Μετὰ ταῦτα ἐκλήθη ὁ Σωκράτης νὰ ἀπολογηθῇ. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι καίτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου εἶχον μεριμνήσει νὰ παρασκευάσουν εἰς αὐτὸν ἀπολογίαν διὰ δοκιμωτάτου λογογράφου, τοῦ Λυσίου, συντεταγμένην καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς δικανικῆς ῥητορείας, ὁ Σωκράτης ἠρνήθη νὰ τὴν χρησιμοποιοῦσιν. Μὲ τὴν συνείδησιν ἤρεμον ἐδήλωσεν, ὅτι τὴν ἀπολογίαν του παρεσκεύαζεν ὁ ἴδιος διὰ βίου πράττων ἀείποτε τὸ ἀγαθόν.

β) Ἡ ἀπολογία.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, ὅπως συνέθεσε καὶ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ Πλάτων, διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Τὸ πρῶτον (κεφ. 1 - 24) ἀποτελεῖ τὴν κυρίως ἀπολογίαν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Σωκράτης ἀνατρέπει μίαν πρὸς μίαν τὰς κατηγορίας τῶν ἀντιδίκων του. Τὸ δεῦτερον (κεφ. 25 - 28) περιέχει τὰς ἀντιπροτάσεις τοῦ Σωκράτους περὶ τῆς ἐπιβλητέας εἰς αὐτὸν ποινῆς μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου διὰ ψηφοφορίας, ὅτι θεωρεῖ αὐτὸν ἔνοχον τῆς ἀποδιδομένης κατηγορίας. Τὸ τρίτον, τέλος (κεφ. 29 - 33), τὸ ὅποion ἐλέχθη μετὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν τοῦ δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπεβλήθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, εἶναι προσλαλιὰ πρὸς τοὺς καταδικάσαντας καὶ τοὺς ἀθρώσαντας αὐτὸν δικαστάς.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ (ΗΘΙΚΟΣ)

1. Ὅτι μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμεν· οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καί-τοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι· μάλιστα δὲ αὐτῶν ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν, ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον, ὡς χρὴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι, μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν· τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνοθῆναι, ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὴν μηδ' ὀπωστιοῦν φαίνομαι δεινός λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν τάληθῆ λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, ἤ τι ἢ οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δ' ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι· πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέπει, ὦ ἄνδρες, τῆδε τῆ ἡλικίᾳ ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι· καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐάν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου, δι' ὧν περ εἶωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἴνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μήτε θαυμάζειν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. ἔχει γὰρ οὕτως· νῦν

ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονώς ἑβδομήκοντα· ἀτεχνῶς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως· ὥσπερ οὖν ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὦν, ξυνεγιγνώσχετε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷσπερ ἔτεθράμμην, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον, ὡς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἔαν· ἴσως μὲν γὰρ χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἄν εἴη· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μή· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὐτῆ ἀρετῆ, ῥήτορος δὲ τᾶληθῆ λέγειν.

2. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα καὶ τοὺς πρῶτους κατηγοροὺς, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερα καὶ τοὺς ὑστέρους· ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγονάσι πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη καὶ οὐδὲν ἀληθές λέγοντες, οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβούμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὧ ἄνδρες, οἱ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἐπειθόν τε καὶ κατηγοροῦν ἐμοῦ οὐδὲν ἀληθές, ὡς ἔστι τις Σωκράτης σοφὸς ἀνὴρ, τὰ τε μετέωρα φροντιστῆς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἀνεζητηκῶς καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν· οὗτοι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοὶ εἰσὶ μου κατήγοροι· οἱ γὰρ ἀκούοντες ἠγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζειν. ἔπειτὰ εἰσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ἧ ἄν μάλιστα ἐπιστεύσατε παῖδες ὄντες, ἐνίοι δ' ὑμῶν καὶ μεράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἶδέναι καὶ εἰπεῖν, πλὴν εἴ τις κωμωδοποιὸς τυγχάνει ὦν· ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμέ-

νοι ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντων ἀπορώτατοί εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὡσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενον τε καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιώσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὡσπερ ἐγὼ λέγω, διττοῦς μου τοὺς κατηγοροὺς γενέσθαι, ἐτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἐτέρους δὲ τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω· καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. εἶεν· ἀπολογητέον δὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῶ χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ. βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτως γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί. *ὄχι* καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πᾶνυ με λανθάνει, οἷόν ἐστιν· ὅμως τοῦτο μὲν ἔτω ὅπη τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

√3. Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ἣ δὴ καὶ πιστευῶν Μελήτος με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν· τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὡσπερ οὖν κατηγορῶν τὴν ἀνωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν· Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιοργάζεται ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ οὐράνια καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν καὶ ἄλλους τὰ αὐτὰ ταῦτα διδάσκων. τοιαύτη τίς ἐστι· ταῦτα γὰρ ἑώρατε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαῖω. καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστιν, μή πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τσοσάυτας δίκας φύγοιμι· ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ τού-

των, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι. μάρτυρας δὲ αὐτοῦς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ πρόποτε ἀκηκόατε διαλεγόμενου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοὶ εἰσιν· φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πρόποτε ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγόμενου· καὶ ἐκ τούτων γνώσασθε, ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τᾶλλα περὶ ἐμοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

4. Ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδὲν ἐστίν, οὐδέ γ' εἴ τις ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές· ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἶός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους ὡσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὦ ἄνδρες, οἶός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἐκάστην τῶν πόλεων τοὺς νέους, οἷς ἕξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ὃ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι, τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας, σφίσι ξυνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναι. ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἐστὶ Πάριος ἐνθάδε σοφός, ὃν ἐγὼ ἡσθόμην ἐπιδημοῦντα. ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ, ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλία τῷ Ἴππονίκου· τοῦτον οὖν ἀνηρόμην—ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε—ὦ Καλλία, ἦν δ' ἐγώ, εἰ μὲν σου τὰ υἱέε πάλω ἢ μόσχω ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἐμελλεν αὐτῷ καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ποιήσειν τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν· ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἵππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπῳ ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῷ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γὰρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἱέων κτῆσιν. ἐστὶ τις, ἔφην ἐγώ, ἢ οὐ; πάνυ γε, ἦ δ'

ος. 'τίς ἦν δ' ἐγώ, καὶ ποδαπός, καὶ πόσου διδάσκει ;' Εὐή-
νος', ἔφη, 'ὦ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μῶν.' καὶ ἐγώ τὸν
Εὐήνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ
οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. ἐγώ οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμενην τε
καὶ ἡβρυνόμενην ἄν, εἰ ἡπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

5. Ὑπολάβοι ἂν οὖν τις ὑμῶν ἴσως· ἀλλ', ὦ Σώκρατες,
τὸ σὸν τί ἐστὶ πρᾶγμα ; πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὐται γεγόνα-
σιν ; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πρα-
γματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ
μὴ τι ἔπραττες ἄλλοιον ἢ οἱ πολλοί· λέγε οὖν ἡμῖν, τί ἐστίν,
ἵνα μὴ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν.' ταυτί μοι δοκεῖ δι-
καια λέγειν ὁ λέγων, ἀγῶ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδεῖξαι, τί ποτ'
ἐστὶ τοῦτο, ὃ ἐμοὶ πεποίηκεν τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν.
ἀκούετε δὴ. καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν, εἰ μὲντοι
ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγώ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχη-
κα. ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην ; ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σο-
φία. τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός. οὗτοι δὲ τάχ'
ἂν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ' ἀνθρώπον σοφίαν σο-
φοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω, τί λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίστα-
μαι, ἀλλ' ὅστις φησὶ ψεύδεται τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέ-
γει. καὶ μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε, μηδὲ ἂν
δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν
λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ
ἐμῆς, εἰ δὴ τίς ἐστὶ σοφία καὶ οἷα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν
θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε ποῦ. οὗτος ἐμὸς
τε ἐταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ἐταῖρός τε καὶ ξυν-
έφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ὑμῶν κατῆλθε. καὶ ἴστε

δή, οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὅτι ὀρμήσειε. καὶ δὴ ποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καὶ, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δὴ, εἴ τις ἐμοῦ εἶη σοφώτερος. ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι· καὶ τούτων περὶ ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὕτως μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκε.

6. Σκέψασθε δέ, ὧν ἕνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν, ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονε. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας ἐνεθυμούμην οὕτως· τί ποτε λέγει ὁ θεός, καὶ τί ποτε αἰνιττεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ζύνοῖδα ἐμαυτῶ σοφὸς ὢν. τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ γὰρ δὴπου ψεύδεται γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῶ. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν, τί ποτε λέγει. ἔπειτα μόγις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. ἤλθον ἐπὶ τινὰ τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, εἶπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῶ χρησμῶ, ὅτι οὕτως ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἐρησθα· διασκοπῶν οὖν τοῦτον — ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, — καὶ διαλεγόμενος αὐτῶ ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῶ, εἶναι δ' οὐκ ἄπειτα ἐπειρώμην αὐτῶ δεικνύναι, ὅτι οἷοίτο μὲν εἶναι σοφός, εἶη δ' οὐκ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων· πρὸς ἑμαυτὸν δ' οὖν ἀπιῶν ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κάγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν οἶεται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι. ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῶ τινι αὐτῶ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι, ἂ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι εἰδέναι· ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ἦα τῶν ἐκεῖνου δοκούντων σοφωτέρων

εἶναι, καί μοι ταῦτά ταῦτα ἔδοξε· καί ἐνταῦθα κάκειναι καί ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμεν.

7. Μετά ταῦτ' οὖν ἤδη ἐφεζῆς ἦα, αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος καὶ δεδιώς ὅτι ἀπηχθανόμεν, ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἔδοκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι· ἰτέον οὖν σκοποῦντι τὸν χρησμόν, τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τοὺς τι δοκοῦντας εἰδέναί. καὶ νῆ τὸν κύνα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι—δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τάληθῆ λέγειν—ἦ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν, ἄλλοι δὲ δοκοῦντες φαυλότεροι ἐπιεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδειξάι ὡςπερ πόνους τινὰς πονοῦντος, ἵνα μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἡ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικούς ἦα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς τοὺς τε τῶν τραγωιδῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἃ μοι ἔδοκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτούς, τί λέγοιεν, ἵνα ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, τάληθῆ· ὅμως δὲ ῥητέον· ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. ἔγνω οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφία ποιοῖεν, ἃ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὡςπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμοφοδοί· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσιν· τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες· καὶ ἅμα ἡσθόμεν αὐτῶν διὰ τὴν ποιῆσιν οἰομένων καὶ τᾶλλα σφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπῆα οὖν καὶ ἐντεῦθεν τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι ὥπερ καὶ τῶν πολιτικῶν.

8. Τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνους ἦα· ἐμαυτῷ γὰρ ξυνήδη οὐδὲν ἐπισταμένω, ὡς ἔπος εἶπεν. τούτους δὲ γ' ἦδη, ὅτι εὐρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους· καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην, ἀλλ' ἠπίσταντο, ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην, καὶ μου ταύτη σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταυτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἀμάρτημα, ὕπερ καὶ οἱ ποιηταί, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί· διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι ἕκαστος ἡξίου καὶ τᾶλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι, καὶ αὐτῶν αὕτη ἡ πλημμέλεια ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀπέκρυπτεν· ὥστ' ἐμὲ ἐμαυτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησιμοῦ, πό-τερα δεξαίμην ἂν οὕτως, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν μήτε ἀμαθὴς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφο-τερα, ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν, ἔχειν· ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησιμῷ, ὅτι μοι λυσιτελοῖ, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν.

9. Ἐκ ταυτησὶ δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλαὶ μὲν ἀπέχθειαι μοι γεγόνασιν καὶ οἶαι χαλεπώταται καὶ βαρύταται, ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι, σοφὸν εἶναι· οἴονται γὰρ με ἕκά-στοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω. τὸ δὲ κινδυνεύει, ὧ ἄνδρες, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησιμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρω-πίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη, προσκεχερῆσθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν εἰ εἶποι, ὅτι οὗτος ὑμῶν, ὧ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις, ὥσπερ Σωκράτης, ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενός ἀξίός ἐστι τῇ ἀλη-θείᾳ πρὸς σοφίαν. ταῦτα οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιμῶν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεόν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ ξένων ἂν τινα οἶωμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδὴν μοι μὴ δοκῆ, τῷ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι, ὅτι οὐκ ἔστι σοφός· καὶ ὑπὸ ταύ-

της τῆς ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξιαι μοι σχολή γέγονεν ἄξιον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρία εἰμι διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν.

10. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολή ἐστίν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων, αὐτόματοι χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἴτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν· κᾶπειτα, οἶμαι, εὗρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδότες δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, ἀλλ' οὐχ αὐτοῖς, καὶ λέγουσιν, ὡς Σωκράτης τίς ἐστι μιαιώτατος καὶ διαφθείρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδὴν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ, ὅ τι ποιῶν καὶ ὅ τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν, ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν. τὰ γὰρ ἀληθῆ, οἶομαι, οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν· ἅτε οὖν, οἶμαι, φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοὶ, καὶ ζυντεταγμένως καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπεπλήκασιν ὑμῶν τὰ ὄσα καὶ πάλαι καὶ σφοδρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων καὶ Μέλητος μοι ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων, Μέλητος μὲν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος, Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν, Λύκων δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων, ὥστε, ὅπερ ἀρχόμενος ἐγὼ ἔλεγον, θαυμάζοιμ' ἂν, εἰ οἷός τ' εἶην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν. ταῦτ' ἐστὶν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τᾶληθῆ, καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω οὐδ' ὑποστειλάμενος, καίτοι οἶδα σχεδόν,

ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι· ὁ καὶ τεκμήριον, ὅτι ἀληθῆ λέγω καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἢ ἐμὴ καὶ τὰ αἷτια ταῦτά ἐστιν καὶ ἐάντε νῦν ἐάντε αὖθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτως εὐρήσετε.

11. Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγοροῦν, αὕτη ἔστω ἰκανὴ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς· πρὸς δὲ Μέλητον τὸν ἀγαθὸν τε καὶ φιλόπολιν, ὡς φησι, καὶ τοὺς ὑστέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογεῖσθαι. αὖθις γὰρ δὴ, ὡσπερ ἐτέρων τούτων ὄντων κατηγορῶν, λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν· ἔχει δὲ πῶς ὧδε· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν τοὺς τε νέους διαφθείροντα καὶ θεοὺς οὐς ἡ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά. τὸ μὲν δὴ ἐγκλημα τοιοῦτόν ἐστιν· τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἐν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. ἐγὼ δέ γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι σπουδῆ χαριεντίζεται, ῥαδίως εἰς ἀγῶνα καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν τούτῳ πώποτε ἐμέλησεν· ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδειξάμαι.

12. Καὶ μοι δεῦρο, ὦ Μέλητε, εἰπέ· ἄλλο τι ἢ περὶ πολλοῦ ποιεῖ, ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται; «ἐγώ γε»· ἴθι δὴ νῦν εἰπέ τούτοις, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οἶσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρών, ὡς φῆς, ἐμὲ εἰσάγεις τουτοῖσι καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα ἴθι εἰπέ καὶ μήνυσον αὐτοῖς, τίς ἐστίν. ὄρας, ὦ Μέλητε, ὅτι σιγᾶς καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρόν σοι δοκεῖ εἶναι καὶ ἰκανὸν τεκμήριον οὗ δὴ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμέληκεν; ἀλλ' εἰπέ, ὦ ἄγαθέ, τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ; «οἱ νόμοι». ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἄνθρωπος,

ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους. «οὔτοι, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί». πῶς λέγεις, ὦ Μέλητε; οἶδε τοὺς νέους παιδεύειν οἳοί τε εἰσι καὶ βελτίους ποιοῦσι; «μάλιστα». πότερον ἅπαντες ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὐ; «ἅπαντες». εὖ γε νῆ τῆν Ἥραν λέγεις, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δὲ δῆ; οἶδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν ἢ οὐ; «καὶ οὔτοι». τί δὲ οἱ βουλευταί; «καὶ οἱ βουλευταί». ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλητε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκκλησιασταί, διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κάκεινοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες; «κάκεινοι». πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς κάγαθοὺς ποιοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω· οὕτω λέγεις; «πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω». πολλὴν γ' ἐμοῦ κατέγνωκας δυστυχίαν, καὶ μοι ἀπόκριναί· ἢ καὶ περὶ ἵππουσιν οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς πάντες ἄνθρωποι εἶναι, εἷς δέ τις ὁ διαφθείρων; ἢ τοῦναντίον τούτου πᾶν εἷς μὲν τις ὁ βελτίους οἷός τ' ὢν ποιεῖν ἢ πάνυ ὀλίγοι, οἱ ἵππικοί, οἱ δὲ πολλοί, ἐάνπερ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθείρουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλητε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ζώων; πάντως δήπου, ἐάντε σὺ καὶ Ἄνυτος οὐ φῆτε, ἐάντε φῆτε· πολλὴ γάρ ἂν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλητε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι, ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων, καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδὲν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις.

13. Ἐτι δὲ ἡμῖν εἰπέ, ὦ πρὸς Διὸς Μέλητε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς ἢ πονηροῖς; ὦ τᾶν, ἀπόκριναί· οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτᾷ· οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ κακόν τι ἐργάζονται τοὺς αἰεὶ ἐγγυτάτω ἑαυτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι; «πάνυ γε». ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι;

ἀποκρίνου, ὦ ἀγαθέ· καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι ; « οὐ δῆτα ». φέρε δὴ, πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νεωτέρους καὶ πονηροτέρους ποιῶντα ἐκόντα ἢ ἄκοντα ; « ἐκόντα ἔγωγε ». τί δῆτα, ὦ Μέλητε ; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὢν, ὥστε σὺ μὲν ἔγνωκας, ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακὸν τι ἐργάζονται αἰεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἐαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθόν, ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἦκω, ὥστε καὶ τοῦτ' ἀγνοῶ, ὅτι, ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνότων, κινδυνεύσω κακὸν τι λαβεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ὥστε τοῦτο τὸ τοσοῦτον κακὸν ἐκὼν ποιῶ, ὡς φῆς σὺ ; ταῦτα ἐγὼ σοι οὐ πείθομαι, ὦ Μέλητε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλ' ἢ οὐ διαφθείρω ἢ, εἰ διαφθείρω, ἄκων, ὥστε σὺ γε κατ' ἀμφότερα ψεύδει. εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλὰ ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νοουθετεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι, ἐάν μάθω, παύσομαι ὅ γε ἄκων ποιῶ· σὺ δὲ ξυγγενέσθαι μὲν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες καὶ οὐκ ἠθέλησας, δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἱ νόμος ἐστίν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως.

14. Ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστίν, ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελήτην τούτων οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πρόποτε ἐμέλησεν. ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῆς διαφθείρειν, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους ; ἢ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφήν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν, οὓς ἢ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά ; οὐ ταῦτα λέγεις ὅτι διδάσκων διαφθείρω ; « πάννυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω ». πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπέ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσιν τουτοισί. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι

μαθεῖν, πότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναι τινας θεούς, καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ εἰμί τὸ παράπαν ἄθεος οὐδὲ ταύτῃ ἀδικῶ, οὐ μέντοι οὐσπερ γε ἡ πόλις, ἀλλὰ ἐτέρους, καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὃ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἐτέρους ἢ παντάπασί με φῆς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεούς τοὺς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν ; « ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς ». ὦ θαυμάσιε Μέλῃτε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις ; οὐδὲ ἥλιον οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω θεούς εἶναι, ὡσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ; « μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν ». Ἀναξαγόρου οἶε κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλῃτε, καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε καὶ οἶε αὐτοὺς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναι, ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων ; καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθάνουσιν, ἃ ἕξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένοις Σωκράτους καταγελαῖν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα ; ἀλλ', ὦ πρὸς Διός, οὕτωςί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι ; « οὐ μέντοι μὰ Δία οὐδ' ὀπωσιοῦν ». ἄπιστος γ' εἶ, ὦ Μέλῃτε, καὶ ταῦτα μέντοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῷ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὐτοσί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστῆς καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὕβρει τινὲ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράψασθαι. ἔοικε γὰρ ὡσπερ αἰνιγμα ζυντιθέντι διαπειρωμένῳ « ἄρα γνώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἑμαυτῷ λέγοντος, ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας ; » οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῇ γραφῇ, ὡσπερ ἂν εἰ εἶποι· ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων. καίτοι τοῦτό ἐστι παίζοντος.

15. Συνεπισκέψασθε δὴ, ὦ ἄνδρες, ἢ μοι φαίνεται ταῦτα

λέγειν· σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκρισαι, ὦ Μέλητε· ὑμεῖς δέ, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρητησάμην, μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθῶτι τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι. ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλητε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει ; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω· ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἵππικὰ δὲ πράγματα ; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνεσθαι, ἐγὼ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοῖσι. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ γε ἀπόκρισαι. ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει ; « οὐκ ἔστιν ». ὡς ὄνησας, ὅτι μόγις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀνυχκαζόμενος, οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῆς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινὰ εἶτε παλαιά. ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ· εἰ δὲ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλὴ ἀνάγκη νομίζειν μὲ ἔστιν· οὐχ οὕτως ἔχει ; ἔχει δὴ τίθημι γὰρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνει· τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεοὺς γε ἡγούμεθα ἢ θεῶν παῖδας ; φῆς ἢ οὐ ; « πάνυ γε ». οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγούμαι, ὡς σὺ φῆς, εἰ μὲν θεοὶ τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον φάναι ἐμὲ θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδὴ περ γε δαίμονας ἡγούμαι· εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδες εἰσι νόθοι τινες ἢ ἐκ νυμφῶν ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μὴ ; ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο ἢ καὶ ὄνων τοὺς ἡμιόνους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. ἀλλ', ὦ Μέλητε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην ἢ ἀπορῶν ὅ τι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα· ὅπως δὲ σὺ τινα πείθοις ἂν καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὖ τοῦ αὐτοῦ μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς μήτε ἥρωας, οὐδεμία μηχανή ἐστιν.

16. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελήτου γραφήν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας, ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα· ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλούς, εὖ ἴστε, ὅτι ἀληθές ἐστι. καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὃ ἐμὲ αἰρήσει, ἐάνπερ αἰρήῃ, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλούς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἤρηκεν, οἷμαι δὲ καὶ αἰρήσει· οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στῆ. ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις· «εἴτ' οὐκ αἰσχύνει, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτεδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις, νυνὶ ἀποθανεῖν ; » ἐγὼ δὲ τοῦτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι, ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἶει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκῃ πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. φαῦλοι γάρ ἂν τῷ γε σῶ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν, οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε παρὰ τὸ αἰσχρὸν τι ὑπομεῖναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἐκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὖσα, οὕτωςί πως, ὡς ἐγὼ οἷμαι· «ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἑταίρῳ τὸν φόνον, αὐτὸς ἀποθανεῖ· αὐτίκα γάρ τοι », φησί, « μεθ' Ἐκτορα πότμος ἐτοῖμος »· ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγόωρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, « αὐτίκα », φησί, « τεθναίην δίκην ἐπιθείς τῷ ἀδικοῦντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν ἄχθος ἀρούρης ». μὴ αὐτὸν οἶει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου ; οὕτω γάρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὐ ἂν τις ἐαυτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῆ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

17. Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἶην εἰργασμένος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον, οὓς ὑμεῖς εἴλεσθε ἄρχειν μου καὶ ἐν Ποτειδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν, οὗ ἐκεῖνοι ἔταττον, ἔμενον ὥσπερ καὶ ἄλλος τις καὶ ἐκινδύνευον ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ ᾤήθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεῖς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πρᾶγμα λίποιμι τὴν τάξιν. δεινὸν μὲντ' ἂν εἶην, καὶ ὡς ἀληθῶς τότ' ἂν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ καὶ δεδιῶς θάνατον καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὦν. τὸ γὰρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὧ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναί ἐστιν ἃ οὐκ οἶδεν· οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὄν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες, ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστί. καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐπονείδιστος, ἢ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναί ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δ', ὧ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δὴ τῷ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἂν, ὅτι οὐκ εἰδῶς ἰκανῶς περὶ τῶν ἐν Ἄδου οὕτω καὶ οἶμαι οὐκ εἰδέναί· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι, καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχροὸν ἐστίν, οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν, ὧν οἶδα, ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα, εἰ καὶ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει, οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φεύξομαι· ὥστε οὐδ' εἰ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν ἢ, ἐπειδὴ εἰσῆλθον, οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με, λέγω' πρὸς ὑμᾶς ὡς, εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτην δεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει, πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται, — εἰ μοι πρὸς ταῦτα εἶποιτε· ὧ Σώκρατες, νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφίεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ-

ἄτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ διατρίβειν μηδὲ φιλοσοφεῖν. ἔάν δὲ ἀλῶς, ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανεῖ· εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίοιτε, εἴποιμ' ἂν ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἶός τε ᾧ, οὐ μὴ παύσωμαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενός ὅτῳ ἂν αἰεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων, οἷάπερ εἶωθα, ὅτι, ᾧ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὢν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητῇ καὶ φῆ ἔπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθύς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι δέ, ὄνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ζένω καὶ ἀστῶ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσα μοι ἐγγυτέρω ἐστὲ γένει. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εὖ ἴστε, καὶ ἐγὼ οἶομαι οὐδὲν πω ὑμῖν μεῖζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωματίων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται λέγων, ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά· εἰ δὲ τίς μὲ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει. πρὸς ταῦτα φαίην ἂν, ᾧ Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μὴ, καὶ ἢ ἀφίετε ἢ μὴ ἀφίετε, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθάναι.

18. Μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν· καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες· μέλλω γὰρ οὖν ἄττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμέ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμέ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμέ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναίτο· οὐ γὰρ οἶομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνωνι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι· ἀποκτείνειε μὲντ' ἂν ἢ ἴσως ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἢ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτινύναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὡς τις ἂν οἶοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν ἐμοῦ καταψηφισάμενοι· ἐὰν γὰρ ἐμέ ἀποκτείνητε, οὐ ῥαδίως ἄλλον τοιοῦτον εὐρήσετε, ἀτεχνῶς, εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν, προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥσπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρω καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπος τινος· οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμέ τῇ πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὀνειδίζων ἓνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥαδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ ῥαδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἶτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψει κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος, οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαιτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμέ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἀπάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέ-

χεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ ἐκάστῳ προσιόντα ὡσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελεύομην, εἶχον ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι, τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἤτησα. ἰκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα, ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

19. Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα συμβουλεύω περιῶν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσία δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον συμβουλεύειν τῇ πόλει. τούτου δὲ αἰτιὸν ἐστίν, ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμωδῶν Μέλητος ἐγράψατο· ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστίν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνή τις γιγνομένη, ἣ, ὅταν γένηται, αἰεὶ ἀποτρέπει με τούτου, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε. τοῦτ' ἐστίν, ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν. καὶ παγκάλας γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὖ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλη καὶ οὗτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὐτ' ἂν ἐμαυτόν· καί μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάληθῆ· οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλήθει οὐδενὶ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλά ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῶ ὄντι μαχοῦμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

20. Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ', ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. ἀκούσατε δὴ μου τὰ ἔμοι ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐδ' ἂν ἐνὶ ὑπεικάθοιμι παρὰ τὸ δίκαιον δείσας θάνατον, μὴ ὑπείκων δὲ ἄμ' ἂν καὶ ἀπολοίμην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικά μὲν καὶ δικανικά, ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἤρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγούς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν, παραγόμεως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρω χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε· τότε ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἐτοίμων ὄντων ἐνδεικνύμαι με καὶ ἀπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ὦμην μᾶλλον με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως. ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὖ μεταπεμφάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμῖνιον, ἵνα ἀποθάνοι· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέτατον βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν. τότε μὲντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ αὖ ἐνεδειξάμην, ὅτι ἔμοι θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, οὐδ' ὀτιοῦν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. ἐμὲ γὰρ ἐκεῖνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὔσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ὄχοντο εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἠγάγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ὄχόμην ἀπιῶν οἴκαδε· καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη· καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

21. Ἄρ' οὖν ἂν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι, εἰ ἔπραττον τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἐβοήθουν τοῖς δικαίοις καὶ, ὡσπερ χρῆ, τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιούμην; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδεὶς, ἀλλ' ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου δημοσίᾳ τε, εἴ πού τι ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος, οὐδενὶ πώποτε ξυγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενί, οὓς οἱ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι. ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην· εἰ δέ τίς μου λέγοντος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ οὐ, ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, καὶ ἂν τις βούληται ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν ἂν λέγω. καὶ τούτων ἐγὼ εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται εἴτε μὴ, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μῆτε ὑπεσχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα μῆτε ἐδίδαξα· εἰ δέ τίς φησι παρ' ἐμοῦ πώποτέ τι μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ, ὅτι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

22. Ἀλλὰ διὰ τί δήποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσί τινες πολλὸν χρόνον διατρίβοντες; ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὓσι δ' οὐ ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ, ὅπερ τίς ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὅτιοῦν προσέταξε πράττειν. ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἔστι καὶ εὐέλεγκτα· εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν

δήπου, εἴτε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν, ὅτι νέοις οὖσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτε τι ζυνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφούς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθησαν αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι, νῦν μεμνήσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεισιν αὐτῶν πολλοὶ ἐνταυθοῖ, οὐδ' ἐγὼ ὄρω, πρῶτον μὲν Κρίτων οὐτοσί, ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατὴρ· ἔπειτα Λυσανίας ὁ Σφήτιος, Αἰσχίνου τοῦδε πατὴρ· ἔτι Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεὺς οὐτοσί, Ἐπιγένους πατὴρ· ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασι, Νικόστρατος ὁ Θεοζοτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου—καὶ ὁ μὲν Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδειθῆι, —καὶ Πάραλος ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὁδε δὲ Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφὸς οὐτοσί Πλάτων, καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὁδε ἀδελφός· καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινὰ ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρασχέσθαι Μέλητον μάρτυρα, εἰ δὲ τότε ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω, ἐγὼ παραχωρῶ, καὶ λεγέτω, εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου πᾶν τὸναντίον εὐρήσετε, ὧ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοίμους τῷ διαφθεῖροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὡς φασι Μέλητος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἐμοὶ ἄλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι ζυνίσασι Μελήτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθεύοντι;

23. Εἶεν δὴ, ὧ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδὸν ἐστὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. τάχα

δ' ἂν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτοῦ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδίᾳ τε αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθῆι, καὶ ἄλλους τῶν οἰκειῶν καὶ φίλων πολλούς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας ἀυθαδέστερον ἂν πρὸς με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον, εἰ δὴ τις ὑμῶν οὕτως ἔχει, — οὐκ ἄξιόν μὲν γὰρ ἔγωγε — εἰ δ' οὖν, ἐπιεικῆ ἂν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν λέγων, ὅτι ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μὲν πού τινες καὶ οἰκεῖοι· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσι καὶ υἱεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς, εἷς μὲν μειράκιον ἤδη, δύο δὲ παιδίᾳ· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ ἀυθαδιζόμενος, ὦ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων· ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μὴ, ἄλλος λόγος, πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν καὶ ὅλη τῇ πόλει οὐ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα καὶ τοῦτο τοῦνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν ψεῦδος· ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστι τὸ Σωκράτη διαφέρειν τινὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφίᾳ εἴτε ἀνδρείᾳ εἴτε ἄλλῃ ἡτιμιούν ἀρετῇ τοιοῦτοι ἔσονται, αἰσχρὸν ἂν εἴη· οἷοσπερ ἐγὼ πολλάκις ἐόρακά τινας, ὅταν κρίνωνται, δοκοῦντας μὲν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι, εἰ ἀποθανοῦνται, ὡσπερ ἀθανάτων ἔσομένων, ἂν ὑμεῖς αὐτούς μὴ ἀποκτείνητε· οἱ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνῃ τῇ πόλει περιάπτειν, ὥστε ἂν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν, ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετῆν,

οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. ταῦτα γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὀτιοῦν εἶναι, οὔτ', ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἔλσεινά ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιοῦντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

24. Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὧ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κἀθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους· οὐκ οὐκ χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιτορκεῖν οὐθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. μὴ οὖν ἀξιούτέ με, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἀ μῆτε ἡγούμαι καλὰ εἶναι μῆτε δίκαια μῆτε ὅσια, ἄλλως τε μέντοι νῆ Δία πάντως καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου τουτουί. σαφῶς γὰρ ἂν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὁμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἑμαυτοῦ, ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γὰρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρίναι περὶ ἐμοῦ, ὅπῃ μέλλει ἐμοὶ τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου
περὶ ἐνοχῆς τοῦ Σωκράτους.

25. Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἀλλὰ τέ μοι

πολλά ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγόνος τοῦτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν· οὐ γὰρ ὠρόμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολὺ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀποπεφεύγη ἄν· Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι, εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὄφλε χιλίας δραχμὰς οὐ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων.

26. Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. εἶεν· ἐγὼ δὲ δὴ τίνας ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας; τί οὖν; τί ἀξίός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι, ὅτι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἤγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὧν περ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνομοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγησάμενος ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτ' ἴοντα σφῆζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα, οἱ ἐλθὼν μῆτε ὑμῖν μῆτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἴδιον ἑκάστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγὼ φημι, ἐνταῦθα ἦα, ἐπιχειρῶν ἑκάστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μῆτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθείη, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μῆτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι τί οὖν εἰμι ἀξίος παθεῖν τοιοῦτος ὢν; ἀγαθόν τι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθαι καὶ ταῦτά γε ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὅτι ἂν πρέποι ἐμοί. τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτη, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρα παρακελεύσει; οὐκ ἔσθ' ὅτι μᾶλλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,

πρέπει ούτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι, πολὺ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνωρίδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι, ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως.

27. Ἴσως οὖν ὑμῖν καὶ ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὡσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὃ Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἐκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγεμεθα· ἐπεὶ, ὡς ἐγῶμαι, εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὡσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ πολλὰς, ἐπεισθητε ἄν· νῦν δ' οὐ ῥάδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δὴ ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἑμαυτὸν γε ἀδικήσειν καὶ κατ' ἑμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτός, ὡς ἀξιός εἰμί του κακοῦ καὶ τιμῆσεσθαι τοιοῦτου τινὸς ἑμαυτῶ. τί δείσας; ἢ μὴ πάθω τοῦτο, οὗ Μέλητός μοι τιμᾶται, ὃ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθὸν οὔτ' εἰ κακὸν ἔστιν; ἀντὶ τούτου δὴ ἔλωμαί τι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμοτηρίῳ δουλεύοντα τῇ ἀεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ, τοῖς ἔνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων, καὶ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτείσω; ἀλλὰ ταυτὸν μοὶ ἔστιν, ὅπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα, ὀπίθεν ἐκτείσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμῆσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι τούτου τιμήσαιτε· πολλή μεντᾶν με φιλοφυχία ἔχοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταιί μου οὐχ οἷοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβάς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασαι

καὶ ἐπιφθονώτεροι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτάς οἴσουσι ῥαδίως; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἂν μοι ὁ βίος εἴη ἐξελθόντι τηλικῶ-
δε ἀνθρώπῳ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξε-
λαυνομένῳ ζῆν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος
ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὥσπερ ἐνθάδε· καὶ μὲν τούτους
ἀπελαύνω, οὗτοι ἐμὲ αὐτοὶ ἐξελῶσι, πείθοντες τοὺς πρεσβυ-
τέρους· ἐάν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰ-
κεῖοι δι' αὐτοὺς τούτους.

28. Ἴσως οὖν ἂν τις εἴποι· «σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν
ἄγων, ὦ Σώκρατες, οὐχ οἷός τ' ἔσει ἡμῖν ἐξελθὼν ζῆν;»
τουτὶ δὴ ἐστὶ πάντων χαλεπώτατον πεῖσαι τινας ὑμῶν· ἐάν
τε γὰρ λέγω, ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο
ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῳ·
ἐάν τ' αὖ λέγω, ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ὃν ἀν-
θρώπῳ τοῦτο, ἐκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποι-
εῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγο-
μένου καὶ ἑμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος, ὁ δὲ ἀνεξέταστος
βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἔτι ἤττον πείσεσθέ μοι
λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγὼ φημι, ὦ ἄνδρες, πεί-
θειν δὲ οὐ ῥάδιον. καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι ἑμαυτὸν ἀξιοῦν
κακοῦ οὐδενός· εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν
χρημάτων, ὅσα ἐμελλον ἐκτεῖσειν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν
δέ, οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα, ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτεῖσαι,
τοσοῦτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. Ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτεῖ-
σαι ὑμῖν μναῖν ἀργυρίου· τοσοῦτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ
ὅδε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ
Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμῆσασθαι, αὐ-
τοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι· τιμῶμαι οὖν τοσοῦτου, ἐγγυηταὶ δὲ ὑμῖν
ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεοι.

Μετά τὴν εἰς θάνατον καταδίκην.

29. Οὐ πολλοῦ γ' ἔνεκα χρόνου, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἔξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτη ἀπεκτόνατε, ἄνδρα σοφόν, φήσουσι γὰρ δὴ με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἶμι, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίζουσιν. εἰ οὖν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο· ὁρᾶτε γὰρ δὴ τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τότε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους· ἴσως με οἴεσθε, ὧ ἄνδρες, ἀπορία λόγων ἐάλωκέναι τοιούτων, οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ὦμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' ἀπορία μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷ' ἂν ὑμῖν ἡδίστα ἦν ἀκούειν, θρηνοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιοῦντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγὼ φημι. οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε ὦήθην δεῖν ἔνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν. οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐμὲ οὔτε ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον· καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται, ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ἂν τις ἐκφύγοι καὶ ὅπλα ἀφείς καὶ ἐφ' ἱκετεῖαν τραπεόμενος τῶν διωκόντων· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολλαὶ εἰσιν ἐν ἐκάστοις ταῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν, ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ἦ χαλεπὸν, ὧ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον, πο-

νηρίαν· θάπτον γάρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄτε βραδύς ὢν καὶ πρεσβύτης ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐάλων, οἱ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἄτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάπτονος, τῆς κακίας· καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλῶν, οὗτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὀφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἔγωγε τῷ τιμῆματι ἐμμένω καὶ οὗτοι. ταῦτα μὲν που ἴσως οὕτως καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

30. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησιμῶδησαι, ὃ καταψηφισάμενοί μου· καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησιμοδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι· φημί γάρ, ὃ ἄνδρες, οἱ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἤξειν εὐθύς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νῆ Δία ἢ οἷαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γάρ τοῦτο εἴργασθε οἴομενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ δίδοναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγὼ φημί· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἠσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, ὅσω νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γάρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχῆσειν τοῦ ὄνειδίζειν τινὰ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἢ ἀπαλλαγὴ οὔτε πᾶνυ δυνατὴ οὔτε καλὴ, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥάστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολοῦειν, ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν, ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος ἀπαλλάττομαι.

31. Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἡδέως ἂν διαλεχθεῖην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουῖ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἄγουσι καὶ οὐπω ἔρχομαι οἷ ἐλθόντα με δεῖ τεθάναι. ἀλλὰ μοι, ὃ ἄνδρες, παραμείνατε τοσοῦτον χρόνον·

οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν. ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὖσιν ἐπιδειῖξαι ἐθέλω τὸ νυνὶ μοι ζυμβεβηκός, τί ποτε νοεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὧ ἄνδρες δικασταί, — ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν ὀρθῶς ἂν καλοῖην — θαυμάσιόν τι γέγονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντική ἢ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ αἰεὶ ἦν καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νυνὶ δὲ ζυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὄρατε καὶ αὐτοί, ταυτί, ἃ γε δὴ οἰηθείη ἂν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι. ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἔωθεν οἴκοθεν ἠγναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἠνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ μέλλοντί τι ἔρεῖν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δὴ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξὺ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ αὐτὴν τὴν πράξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠγναντιώταί μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γὰρ μοι τὸ ζυμβεβηκός τοῦτο ἀγαθὸν γεγογέναι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠγναντιώθη ἂν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

32. Ἐνοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστὶν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστιν τὸ τεθνάναι· ἡ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι μηδὲ αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολὴ τις τυγχάνει οὔσα καὶ μετοίκησις τῇ ψυχῇ τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἴτε μηδεμία αἴσθησις ἐστὶν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδὴν τις καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν ὄρα, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ἣ οὔτω κατέδαρθεν, ὥστε μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας

τάς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ τῇ νυκτὶ δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας ἄμεινον καὶ ἡδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἴμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα εὐαριθμητοῦς ἂν εὐρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἔγωγε λέγω καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ. εἰ δ' αὖ οἷον ἀποδημῆσαι ἐστὶν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον καὶ ἀληθῆ ἐστὶ τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσὶν ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες, τί μεῖζον ἀγαθὸν τούτου εἶη ἂν, ὧ ἄνδρες δικασταί; εἰ γὰρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἄδου, ἀπαλλαγείς τουτωνὶ τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὐρήσει τοὺς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθος καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι, ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἄρα φαύλη ἂν εἶη ἢ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὅρφεϊ ξυγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὀμήρῳ ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις θέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ· ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἶη ἢ διατριβὴ αὐτόθι, ὅποτε ἐντύχοιμι Παλαμῆδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν, ἀντιπαραβάλλοντι τὰ ἑμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγὼ οἴμαι, οὐκ ἂν ἀηδῆς εἶη. καὶ δὴ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα ὥσπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστιν καὶ τίς οἶεται μὲν, ἔστι δ' οὐ. ἐπὶ πόσῳ δ' ἂν τις, ὧ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιάν ἢ Ὀδυσσεά ἢ Σίσυφον ἢ ἄλλους μυρίους ἂν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας· οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν ἀμήχανον ἂν εἶη εὐδαιμονίας; πάντως οὐ δήπου τούτου γε ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ἀπο-

κτείνουσι· τά τε γάρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοὶ εἰσιν, εἶπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἔστιν.

33. Ἄλλὰ καὶ ὑμᾶς χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἐν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλὰ μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον. καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγοροῖς οὐ πάνυ χαλεπαίνω· καίτοι οὐ ταύτη τῇ διανοίᾳ καταψηφίζοντό μου καὶ κατηγοροῦν, ἀλλ' οἴομενοι βλέπτειν τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὴν ἠβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὦ ἄνδρες, ταῦτά ταῦτα λυποῦντες, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς, ὥσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἴονται τι εἶναι ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονηὸς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. ἀλλὰ γάρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὀπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

1. ὅτι πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν = ποίαν ἐντύπωσιν ἔχουν προκαλέσει εἰς τὴν ψυχὴν σας οἱ λόγοι τῶν κατηγορῶν μου. — οὖν = ὅπωςδὴποτε. — ὑπ' αὐτῶν = ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν λόγων των. — ὀλίγου = σχεδόν. — ἐπιλανθάνομαι ἐμαυτοῦ = λησμονῶ ποῖος εἶμαι. — πιθανῶς = πειστικῶς. — ὡς ἔπος εἰπεῖν = διὰ τὰ περιορισθῶ εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν ἔκφρασιν, παρατήρησιν. — θαυμάζω τί τινος = δοκιμάζω ἐκπληξιν διὰ κάτι, τὸ ὁποῖον λέγει ἢ κάμνει τις. — εὐλαβοῦμαι = προσέχω. — αὐτίκα = εὐθὺς ἀμέσως. — μὴδ' ὅπωςτιοῦν = καθόλου, κάθε ἄλλο. — εἰ μὴ ἄρα = ἐκτὸς ἂν ἴσως. — εἰ μὲν τοῦτο λέγουσιν = ἂν πραγματικῶς αὐτὸ τὸ νόημα ἔχη ὁ λόγος των. — ὁμολογοίην κλπ. = ὁμολογοίην εἶναι ῥήτωρ (δεινός,) [ἄλλ'] οὐ κατὰ τούτους (= κατὰ τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν περὶ ῥήτορος). — οὐ μέντοι· ἐνν. ἀκούσεσθε. — ῥῆμα = φράσις. — ὄνομα = λέξις. — κεκοσμημένος = διηνητισμένος μὲ ῥητορικὰ σχήματα. — εἰκῆ λεγόμενα = λόγοι ἀπλοῖ. — ἐπιτυχῶν = τυχαῖος, ἀβίαστος. — εἰσέρχομαι εἰς ὑμᾶς = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας. — πλάττοντι· κατὰ τὸ νοούμενον πρὸς τὸ τῆδε τῆ ἡλικία, τὸ ὁποῖον = τηλικῶδε ὄντι. — πλάττω λόγους = τερνεύω τὸ λεκτικόν μου. — καὶ μέντοι = καὶ ἀκόμη μάλιστα. — καὶ πάνυ· δέομαι. — παρίεμαι = ζητῶ ὡς χάριν. — ἐπὶ τῶν τραπεζῶν = πλησίον τῶν τραπεζῶν τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τοκιστῶν· νοοῦνται αἱ τράπεζαι τῶν ἀργυραμοιβῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τοποθετημέναι ὑπὸ τὰς στοὰς τῆς ἀγορᾶς, ὅπου οἱ ξένοι ἀντήλλασσον τὰ νομίσματά των. Σημειωτέον, ὅτι οἱ κύριοι τῶν τραπεζῶν, οἱ τραπεζῖται, ὅπως ἐλέγοντο, ἐδέχοντο καὶ καταθέσεις ἐπὶ μικρῷ τόκῳ καὶ ἐδάνειζον εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην χρημάτων μὲ ὑπερβολικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τόκον. — ἴνα· ἐπίρ. = ὅπου. — ἄλλοθι· πρὸ πάντων εἰς τὰς παλαιστρας, εἰς τοὺς περιπάτους καὶ εἰς τὰ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηναίων ἐργαστήρια τῶν διαφόρων τεχνιτῶν. Διότι ὁ Σωκράτης δὲν

ἐδίδασκεν εἰς κλειστὸν χώρον καὶ ὠρισμένους μαθητάς, ἀλλὰ παντοῦ ὅπου ἦσαν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὸν ἀκούσουν. — **θορυβῶ** = προβαίνω εἰς θορυβώδεις ἀποδοκιμασίας. — **ἔχει οὕτωςί**· τὸ πράγμα = μὲ ἐμὲ συμβαίνει τὸ ἐξῆς. — **ἐπὶ δικαστήριον ἀναβαίνω** = ἀναβαίνω τὴν κλίμακα τοῦ δικαστηρίου, παρουσιάζομαι εἰς τὸ δικαστήριον. — **ἀτεχνῶς** = ἄλλως διόλου. — **ἡ ἐνθάδε λέξις** = ἡ φρασεολογία ποῦ χρησιμοποιεῖται ἐδῶ, ἡ δικανικὴ γλῶσσα. — **ὡσπερ ἄν...** **ξυνέγνωτε ἄν**· ὁ β' ἄν πλεοναστικῶς. — **φωνή** = διάλεκτος. — **ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμη** (= **τέθραμμαι**) = τὰ ὅποια ἔχω μάθει ἀπὸ μικρὸς εἰς τὴν πατρίδα μου. — **καὶ δὴ καὶ νῦν** = οὕτω καὶ νῦν. — **δίκαιον**· ὄν. — **ὁ τρόπος τῆς λέξεως** = ἡ μορφή τοῦ λόγου. — **χείρων... βελτίων**· τοῦ συνήθους. — **αὕτη** = αὐτό.

2. δίκαιός εἰμι = δικαιούμαι· ὁμιλεῖ οὕτως ὁ Σ., διότι ἡ ἀπολογία τοῦ πρὸς τὰς πρώτας κατηγορίας εἶναι τι ἐκτὸς θέματος. — **πολλὰ ἤδη ἔτη**· δηλ. κατηγοροῦντες. — **τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον**· ἴδε εἰσαγωγὴν (σ. 7). — **τὰ μετέωρα** = τὰ οὐράνια φαινόμενα. — **φροντιστής** = ἐρευνητής. — **τὰ ὑπὸ γῆς** = τὰ μυστικὰ τῆς γῆς. — **ὁ ἡττων...** **ὁ κρείττων λόγος** = τὸ ἄδικον, τὸ δίκαιον· οἱ σοφισταὶ πρῶτοι ἐκαυχῶντο, ὅτι εἶχον τὴν ἰκανότητα τὸν ἡττω λόγον κρείττω ποιεῖν καὶ τὸν κρείττω ἡττω. — **οὐδὲ θεοὺς νομίζειν**· τοιαύτη πράγματι ἀντίληψις ἐκράτει περὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων φιλοσόφων· ἀλλ' ὁ Σωκράτης πᾶν ἄλλο ἢ φυσικὸς φιλόσοφος ἦτο· αὐτὸς ἴσα ἴσα ἔστρεψε τὴν φιλοσοφικὴν ἐρευαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, περὶ τὸν ὅποιον ἠσχολοῦντο οἱ φυσικοὶ φιλόσοφοι, εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου. — **κατηγορηκότες εἰσὶ** = **κατηγορήκασι**. — **λέγοντες**· ἔνν. εἰσί. — **ἐπιστεύσατε ἄν**· ὡς ὑπόθεσις νοητέα : **εἰ ἐτύχετε ἀκούσαντες**. — **ἀτεχνῶς**· συναπτέον τῷ ἐρήμην. — **ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατος**· ἐστὶ τὸδε. — **εἴ τις κωμωδοποιός**· ἔννοεῖ τὸν Ἀριστοφάνη, ὁ ὅποιος τῷ 423 π.Χ. διέσυρεν εἰς τὰς Νεφέλας τοῦ τὸν Σωκράτη ὡς τὸν κορυφαῖον τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων. Περὶ τοῦ πράγματος θὰ ὁμιλήσῃ σαφέστερον εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον. — **χρῶμαι φθόνῳ καὶ διαβολῇ** = ἔχω ἐλαττήριον τὸν φθόνον καὶ τὴν συκοφαντικὴν διάθεσιν. — **ἀναπέιθω** = παραπλανῶ. — **ἀνέπειθον**· περὶ τῆς ἐνοχῆς μου. — **ἄπορος** = ὁ ἐμβάλλων εἰς ἀμηχανίαν, ὁ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος. — **ἀναβιβάζομαι τινα** =

προσάγω τινά ὡς μάρτυρα εἰς τὸ δικαστήριον. — **ἀξιῶ** = παραδέχομαι. — **πολὺ μᾶλλον** = πολὺ περισσότερον καιρόν. — **εἶπεν** = ἔστω, ἕως ἐδῶ καλά. — **διαβολή** = ἡ ἐκ τῆς διαβολῆς ἐσφαλμένη γνώμη. — **ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ**· ὅσον δηλ. ἐπέτρεψεν ἡ **κλειψύδρα**· ἦτο δὲ ἡ κλειψύδρα δοχεῖον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν πυθμένα ὁπᾶς· διὰ τῶν ὁπῶν τούτων διέρρεε τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐπληροῦτο ἡ κλειψύδρα, τρόπον τινὰ κρυφίως· ἐκ τούτου τὸ ὄνομα τοῦ δοχείου (κλέπτειν - ὕδωρ). Διὰ τῆς κλειψύδρας ἐκανονίζετο ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος τῆς κλειψύδρας ἦτο ἄλλοτε ἄλλη. Εἰς τὰς μικρὰς δίκας ἦτο συνήθως εἰς ἀμφορεύς· εἰς τὰς σπουδαίας ἔφθανε καὶ τοὺς δώδεκα. Ἐννοεῖται, ὅτι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν δικαστικῶν ἐγγράφων ἡ ροὴ τοῦ ὕδατος διεκόπτετο. — **οὕτως γενέσθαι**· νὰ ἐξορίσω ἐκ τῆς ψυχῆς σας τὴν πεπλανημένην γνώμην. — **ἄμεινον** ἢ τὸ μὴ ἐξελεσθαι. — **πλέον τι ποιῶ** = κατορθῶνω κάτι, ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτὸ τὸ κάτι θὰ ἦτο ἡ ἀγαθὴ γνώμη περὶ τοῦ Σωκράτους. — **τοῦτο**· ἡ προσπάθειά μου. — **ἴτω** = ἄς ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον, ἄς ἀποβῆ.

3. ἀναλαμβάνω = ἀνασκοπῶ. — **πιστεύω τινί** = στηρίζομαι ἐπὶ τινος. — **γράφομαι τινὰ γραφήν** = ὑπεβάλλω ἐγγράφως κατὰ τινος μήνυσιν (διὰ δημόσιον ἀδίκημα). — **ὥσπερ κατηγορῶν** = ὅπως ἂν ἐπρόκειτο περὶ πραγματικῶν κατηγορῶν· διότι ἡ μορφή τῆς κατηγορίας, τὴν ὁποίαν κατωτέρω ὑποτυπώνει ὁ Σωκράτης, εἶναι σχεδίασμα ἰδικόν του, γινόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τῶν διαβολῶν τὰς ὁποίας ἔθετον εἰς κυκλοφορίαν οἱ παλαιοὶ ἐκ τῶν κατηγορῶν του. — **ἀντιμωσία** = ἔνορκος μήνυσις κατὰ τινος (ἴδε εἰσαγωγὴν σ. 7). — **ἀδικῶ** = εἶμαι ἔνοχος ἀδικήματος, ἀποτελεῶ δημόσιον κίνδυνον. — **καὶ περιεργάζεται· ὁ καὶ ἐπεξηγηματικός**. — **περιεργάζομαι** = χάνω τὸν καιρόν μου εἰς περιττὰ καὶ ἐπιβλαβῆ πράγματα. — **ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ**· εἰς τὰς Νεφέλας. Ἐκεῖ ὁ Σ. παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ἐπὶ κρεμάθρας αἰωρούμενος καὶ ἀποσκοπῶν τὰ μετέωρα», ὅταν δὲ ἔν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων προσώπων τῆς κωμῳδίας τὸν ἐρωτᾷ, τί κάμνει ἐκεῖ ἐπάνω, αὐτὸς ἀποκρίνεται : **ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ** = (περιεργάζομαι) τὸν ἥλιον. — **περιφέρομαι** = αἰωροῦμαι ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω. — **καὶ**

οὐχ ὡς... ἐπιστήμην· ἡ πλοκή : καὶ λέγω (τοῦτο) οὐχ ὡς ἀτιμάζων τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην (δηλ. τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν). — μή πως = διὰ τὸ μή. — φεύγω δίκην = ὑφίσταμαι δικαστικὴν δίωξιν διὰ τῆς κατηγορίας. — ἀλλά· ἔνν. λέγω ταῦτα. — ἐμοὶ γάρ· ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὸ οὐχ ὡς ἀτιμάζων. — μέτεστί μοι τινος = ἔχω ἰδέαν τινός. — αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς = τοὺς πολλοὺς ὑμῶν αὐτῶν. — περὶ ἐμοῦ ἃ = ἃ περὶ ἐμοῦ.

4. ἀλλὰ γάρ· βραχυλογία· τὸ πλήρες = ἀλλὰ τί δεῖ πλείω λέγειν καὶ γάρ· ἃς ἐρμηνευθῆ = καὶ πράγματι. — τούτων δηλ. τῶν περιεχομένων εἰς τὰς πρώτας κατηγορίας. — οὐδέν ἐστίν· ἔνν. ἀληθές. — ἐπεὶ = μοιολόγι. — **Γοργίας ὁ Λεοντίνος**· διάσημος σοφιστῆς ἐκ Λεοντίνων τῆς Σικελίας, πατὴρ τῆς ἐντέχνου ῥητορείας. Ἐγκατασταθεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας ἴδρυσεν ῥητορικὴν σχολὴν καὶ εἰσέπραττε παρὰ τῶν μαθητῶν του ὑψηλὰ δίδακτρα. Συνήθως ἐλάμβανεν 100 μνάς. Δίδακτρα ἐπίσης ἐλάμβανον καὶ ἄλλοι σοφισταί. — **Πρόδικος ὁ Κεῖος**· κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Κέω (σημερ. Τζιά)· ἡ διδασκαλία του εἶχεν ὑποκείμενον θέματα γλωσσικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ παρείχετο ἀντὶ μετρίας ἀμοιβῆς (1/2, 1, 2, 4, 50 δραχμ.). — **Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος**· διάσημος καὶ οὗτος σοφιστῆς, πλουτήσας ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἔργου του. — **προῖκα** = δωρεάν. — **σύνειμι** = συναστρέφομαι, μαθητεύω. — **τούτους πείθουσιν**· ἀντὶ **πείθειν** (οἶός τ' ἐστί)· ὁ πληθυντικὸς κατὰ τὸ νοούμενον· δὲ **τούτων ἕκαστος** = πάντες οὗτοι. — **ἀπολείπω** = διακόπτω. — **ἐπεὶ**· αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην πρότασιν : καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτοί. — **τελῶ** = πληρώνω. — **Καλλία τῷ Ἴππονίκου**· ὁ Καλλίας ἦτο ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Ἀθηναῖος, κατασπαταλήσας τὸν πλοῦτόν του εἰς ἐπιδειξίαις ἀκαίρους. — **ἦν**· παρατ. τοῦ ποιητικοῦ ῥ. **ἡμὶ** = λέγω· παρ' ἀττικοῖς τίθενται παρενθετικῶς οἱ τύποι **ἦν δ' ἐγὼ, ἦ δ' ὅς** (= οὗτος). — **ἔχω** μετ' ἀπαρεμφ. = δύναμαι. — **λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι** = λαβεῖν ἐπὶ μισθῷ, πληρωμῇ. — **ἡ προσήκουσα ἀρετὴ** = ἡ δεξιότης, ἡ ὁποία προσιδιάζει εἰς τὴν φύσιν τινός. — **ἀνθρωπίνη καὶ πολιτικὴ ἀρετὴ** = ἡ ἰκανότης, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν τέλειον ἄνθρωπον καὶ τὸν χρηστὸν πολίτην. — **πάνυ γε** = μάλιστα. — **Εὐήνος**· σοφιστῆς καὶ ποιητῆς ἀρχούμενος εἰς ὀλίγα δίδακτρα. — **μνά**· ποσὸν (ὅχι νόμισμα) 100 δραχμῶν. — **ἐμμελῶς** μετ' εἰρωνείας, ἡ ὁποία

σκοπὸν ἔχει νὰ ἐξάρη τὴν μεταξὺ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Εὐήνου καὶ τοῦ τμήματος τῆς διδασκαλίας του δυσαρμονίαν. — **καλλύνομαι** = καμαρώνω. — **ἄβρύνομαι** = τὸ παίρνω ἐπάνω μου. — **ἄλλ' οὐ'** ἔνν. καλλύνομαι καὶ ἄβρύνομαι.

5. ὑπολαμβάνω· ἔνν. τὸν λόγον = διακόπτω ἐρωτῶ. — **τί ἐστὶ τὸ σὸν πρᾶγμα** = τί συμβαίνει μὲ σέ. — **περιττός** = ἐξαιρετικός. — **πραγματεύομαι** = σοβαρῶς καταγίνομαι εἰς τι. — **ἔπειτα** = ἐν τούτοις. — **ταυτί**· συναπτέον τῷ ὀ λέγων. — **ὄνομα τοῦ σοφοῦ**. — **ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην**; ἔνν. λέγεις· ἡ ἐρώτησις ὑποβάλλεται δῆθεν ὑπότινος τῶν δικαστῶν. — **ἀνθρωπίνῃ**· καὶ ἐπομένως ἀπλῆ. — **κινδυνεύω**· μετ' ἀπαρεμφ. (εἶναι) = φαίνεται. — **τάχα** = ἴσως. — **ἢ οὐκ ἔχω** κλπ. = ἦ, ἂν τοῦτο θεωρηθῆ ὑπερβολή, δὲν ἤξεύρω, πῶς νὰ τὴν χαρακτηρίσω. — **φησί**· ἔνν. **ἐπίστασθαί με αὐτήν**. — **μέγα τι λέγω** = μεγαληγορῶ, λέγω παχιά λόγια. — **ἀξιόχρεως** = ἀξιόπιστος. — **ὕμιν** = κατὰ τὴν κρίσιν σας. — **ἀναφέρω** = ἀποδίδω. — **τὸν Θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς**· δηλ. τὸν Ἀπόλλωνα. — **Χαιρεφῶντα**· ἀφωσιωμένον ὄπαδὸν τοῦ Σωκράτους. — **τὸ πλῆθος** = ὁ δῆμος. — **ξυνέφυγε τὴν φυγὴν**· νοεῖται ἢ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν τριάκοντα φυγῆ ἐξ Ἀθηνῶν τῶν ἐπιφανῶν δημοκρατικῶν. — **κατέρχομαι** = ἐπανέρχομαι ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα· ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐξορίστων δημοκρατικῶν μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν (403 π.Χ.). — **σφοδρὸς** = ἐνθουσιώδης. — **ὄπερ λέγω** = διὰ νὰ ἐπαναλάβω τὴν παράκλησιν, τὴν ὅποιαν ὑπέβαλα ἀνωτέρω. — **ἀναιρῶ** = χρησιμοδοτῶ. — **μηδένα σοφώτερον εἶναι**· «ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος» ἦτο ἡ ἀπάντησις τῆς Πυθίας. — **ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ**· ὁ Χαιρεκράτης.

6. αἰνίττεται· διότι οἱ χρησμοὶ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἦσαν αἰνιγματώδεις καὶ διαφορούμενοι. — **θέμις**· ἔνν. ἐστίν = ἐπιτρέπεται. — **μόγις πάνυ** = μετὰ μεγάλης δυσκολίας. — **ζήτησις** = ἔρευνα. — **ἐνταῦθα** = ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ σοφοῦ τούτου. — **εἴπερ που** = παρὰ ὅπουδῆποτε ἄλλοῦ. — **διασκοπῶ τινα** = ὑποβάλλω τινὰ εἰς ἐξουχιστικὴν ἐξέτασιν. — **πάσχω πρὸς τινα** = ἀποκομίζω τὴν ἐντύπωσιν παρὰ τινος. — **καὶ διαλεγόμενος** = (διασκοπῶν) ἐν τῷ διαλέγε-

σθαι· — ἔδοξέ μοι· ἀνακολούθως πρὸς τὸ διασκοπῶν καὶ διαλεγόμενος ἀντὶ ἐνόμισα. — ἀπεχθάνομαι τινι = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα. — (τούτου) μὲν = (τούτου) μὴν = ἀσφαλῶς, = ὥσπερ οὖν = ὅπως εἶναι γεγονός. — ἔοικα = δοκῶ. — ἐνταῦθα = κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐλέγχου τούτου.

7. τὸ τοῦ θεοῦ = τὸ νόημα τῆς ἀποκρίσεως τοῦ θεοῦ. — σκοποῦντι τὸν χρησμόν = ἐν τῇ ἐρεύνη τοῦ χρησμοῦ. — ἰτέον· ἐνν. ἐστίν· ἐπανάληψις τοῦ κατ' ἰδίαν διαλογισμοῦ τοῦ Σωκράτους. — νῆ τὸν κύνα· ὁ Σωκράτης, διὰ νὰ μὴ ὀρκίζεται εἰς τὸν ὄνομα τοῦ Διὸς ἢ ἄλλων θεῶν δι' ἀσήμαντα πράγματα (πρβλ. τὴν γραφικὴν ἐντολήν : οὐ λήψει τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ), ἐχρησιμοποιεῖ συνήθως εἰς τοὺς ὄρκους του τὰ ὀνόματα ζώων ἢ δένδρων. Ἰδιαίτερος προσφιλεῖς εἰς αὐτὸν ὄρκος ἦτο νῆ τὸν κύνα ἢ νῆ τὸν χῆνα. — ἡ μὴν· ἐπὶ ὄρκων καὶ ἰσχυρῶν διαβεβαιώσεων = σᾶς διαβεβαιῶ. — ἐπαθόν τι τοιοῦτον = ἐδοκίμασα τὴν ἐξῆς ἀνέλπιστον ἐκπληξιν. — εὐδοκιμῶ = χαίρω ὑπολήψεως. — ἐνδεής εἰμι τοῦ πλείστου (τῆς σοφίας) = παρουσιάζω μεγίστας ἐλλείψεις εἰς τὴν σοφίαν. — κατὰ τὸν θεόν = σχετικῶς μετ' ὅ,τι ἐδογματίσεν ὁ Θεός. — ἐπιεικῆς = ἱκανός, ἀνώτερος. — εἶναι· ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ἔδοξάν μοι. — φρονίμως ἔχω = εἶμαι σοφός. — πλάνη = περιπλανήσεις. — ἐμὴν = ἐμοῦ. — πονῶ = ἐκτελῶ ἄθλον· ἢ μετοχὴ πονοῦντος ὑποθετικῆ. — ἀνέλεγκτος = ἀδιαφιλονίκητος. — διθυράμβων· ὁ διθύραμβος ἦτο εἶδος πομπῶδους ποιήσεως πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου κατ' ἀρχάς, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν. — ἀναλαμβάνω = λαμβάνω εἰς χεῖρας. — μάλιστα πραγματεύομαι = τυγχάνω μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπεξεργασίας. — διηρώτων ἄν· δηλοῖ ἐπανάληψιν τῆς πράξεως = ἡρώτων εἰς κάθε διδομένην εὐκαιρίαν. — ὀλίγου (δεῖν)· συναπτέον τῷ βέλτιον (τῶν ποιητῶν) ἂν ἔλεγον (εἰ ἡρωτῶντο). — φύσις = φυσικὴ προδιάθεσις. — ἐνθουσιάζω = ἐμπνέομαι ἀπὸ θεῖαν ἔμπνευσιν. — θεόμαντις = θεόληπτος προφήτης (ὅπως λ.χ. ἡ Πυθία). — χρησμωδός = ὁ δίδων χρησμούς εἰς στίχους. — τῷ αὐτῷ· δηλ. εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀγνοίας. — περιγεγονέναι ἐνν. τῶν ποιητῶν. — περίεμι — ὑπέριμι = εἶμαι ἀνώτερος.

8. δημιουργός = τεχνίτης, βιομήχανος. — ἐξεργάζομαι τὴν τέ-

χην = ἔξασκῶ τὴν τέχνην μὲ ἐπιτυχίαν. — **τὰ μέγιστα** = τὰ σοβαρώτατα ζητήματα· ἔννοεῖ τὰ πολιτικά. — **πλημμέλεια** = ἐλάττωμα. — **ὕπερ τοῦ χρημοῦ** = ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ χρημοῦ.

9. ἀπέχθεια = ἀντιπάθεια. — **καὶ οἶαι χαλεπώταται** = τοιαῦται ἀπέχθειαι, οἶαι ἂν εἴησαν χαλεπώταται· κατ' ἔννοιαν = καὶ μάλιστα... — **χαλεπὸς** = ἐπικίνδυνος. — **βαρὺς** = ἐμπαθής. — **τοῦτο** = τὸ γνωστόν· ὁμοίως καὶ κατωτέρω τῷ **χρησμῷ** τούτῳ. — **λέγεσθαι**· ὑποκείμεν. **ἐγώ**. — **ὄνομα**· σύστοιχον ἀντικείμενον τοῦ **λέγεσθαι**. — **ἐξελέγξω**· μὴ σοφὸν ὄντα. — **τὸ δέ** = κατ' ἀλήθειαν ὅμως. — **τοῦτο**· δηλ. τὸ **σοφὸν εἶναι**, τὸν ὄρον «σοφός». — **οὐδενὸς ἀξιὸς εἶμι** = δὲν ἀξίζω τίποτε. — **(ἐγὼ) μὲν = (ἐγὼ) μὴν**. — **βοηθῶ τῷ Θεῷ** = θέτω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ· τοῦτο λέγει ὁ Σωκράτης, διότι τὸ «γνώθι σαυτὸν» ἦτο γενικὸν αἴτημα τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου. — **πράττω τι τῶν τῆς πόλεως ἀξιὸν λόγου** ἀσχολουμαι μὲ τὰ πολιτικά ἐπωφελῶς. — **μυρίος** = ἀμέτρητος, ἀφάνταστος· διότι ὅλη ἡ περιουσία τοῦ Σωκράτους ἦτο ἀξίας 5 μνῶν.

10. ἐξετάζω = ἐλέγχω. — **ἦ** = ἦ διὰ τὴν ἀκρίβειαν. — **οὐχ αὐτοῖς**· διὰ τὴν ἀμάθειάν των. — **ἀπορῶ** = εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν. — **ταῦτα** = τὰ γνωστά προχειρολογήματα. — **ὄτι** = ὅτι διαφθείρει **διδάσκων** (ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται αἱ αἰτιατικαὶ τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ τὰ ἀπαρέμφοτα **νομίζειν** καὶ **ποιεῖν**). — **φιλότιμος** = φιλόδοξος, ἐγωῖστής. — **σφοδρὸς** = ἐμπαθής. — **ζυντεταγμένως** = ἀπὸ συμφώνου. — **πιθανῶς** = κατὰ τρόπον πειστικόν. — **σφοδρῶς** = μὲ λύσσαν. — **ἐκ τούτου** = ἀπὸ τὴν ἐμπάθειαν αὐτὴν κινούμενος. — **ἀρχόμενος ἔλεγον**· κεφ. 2. — **οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν** = ἐνῶ ἔχει λάβει τόσον εὐρείας διαστάσεις. — **ὑποστέλλομαί τι** = ἐκ φόβου (διὰ τὸ σαρκίον μου) παραλείπω τι. — **τοῖς αὐτοῖς** = διὰ τὸν ἴδιον λόγον (δηλ. τῷ **μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι καὶ ὑποστέλλεσθαι**, ἧτοι διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν του). — **ὄ**· δηλ. ἡ ἀπέχθεια. — **αὕτη ἐστίν** = αὐτὴν τὴν προέλευσιν ἔχει. — **νῦν** = κατὰ τὴν σημερινὴν διαδικασίαν. — **εὐρήσετε**· ἔνν. ἔχοντα.

11. αὕτη ἔστω = ταῦτα ἔστω. — **λάβωμεν** = ἄς λάβωμεν καὶ ἄς ἐξετάσωμεν. — **ἔχει ᾧδὲ πῶς**· κατ' ἀρχαίαν μαρτυρίαν τὸ κείμενον

τῆς γραφῆς εἶχεν ὡς ἐξῆς· «τάδε ἐγράφατο καὶ ἀντωμόσατο Μέ-
λητος Μελλήτου Πιτθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκον ἼΑλωπεκῆθεν. ἸΑδι-
κειῖ Σωκράτης οὗς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ
δαίμονα καινὰ εἰσηγούμενος· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.
Τίμημα θάνατος». — τὸ ἐγκλημα = τὸ κατηγορητήριον. — ἐν ἑκα-
στον· κεφάλαιον. — σπουδῆ χαριεντίζομαι = παίζω μὲ ζητήματα
σοβαρά. — ῥαδίως = μὲ ἐλαφρὰν συνείδησιν. — εἰς ἀγῶνα καθίστη-
μί τινα = ἐμπλέκω τινὰ εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα. — σπουδάζω = ἐν-
διαφέρομαι σοβαρῶς.

12. μοι = παρακαλῶ. — ἄλλο τι· ἐνν. ποιεῖς = σὲ ἀπασχολεῖ τί-
ποτε ἄλλο. — ἔγωγε = βεβαιότατα. — βελτίους· ἐνν. ἐαυτῶν. — οἱ
νεώτεροι· νοοῦνται οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μέχρι τοῦ 20 ἔτους· οἱ πέραν
αὐτοῦ ἦσαν ἐκκλησιασται. — μέλον γέ σοι· αἰτ. ἀπόλυτος = ἐπεὶ
μέλει σοι (εἰδέναι, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ). — μηνύω =
ἀποκαλύπτω, κατονομάζω. — οὐ δοκεῖ· τὸ σιγᾶν. — ὦ γαθὲ καὶ
ὦγαθὲ = χρυσεῖ μου ἄνθρωπε. — βέλτιστε = ἐντιμότετε κύριε. — τί δέ
δή· ἐνν. λέγεις περὶ τοῦδε. — ἄρα = ἴσως. — πάνυ σφόδρα τοῦτο
λέγω = αὐτὸ διακηρύττω μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων μου. —
καταγιγνώσκω τινός τι = θεωρῶ τινα ὡς τι. — ἦ = ἀλήθεια ; —
ἵππικὸς = ὁ ἐντριβὴς εἰς τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους. —
ξύνειμι ἵπποις = ἀνακατεύομαι μὲ ἵππους. — χρῶμαι ἵπποις =
παίρω εἰς τὰ χέρια μου ἵππους. — ἐὰν οὐ φῆτε ἀντὶ μὴ φῆτε·
ἀλλὰ τὸ οὐ φῆτε ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν = ἀρνεῖσθε.

13. πρὸς Διὸς = εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Διός. — ὦ τᾶν = φίλε. —
πάνυ γε = μάλιστα. — οἱ ξυνόντες = ἐκεῖνοι μετὰ τῶν ὁποῖον ἔρχε-
ταί τις εἰς συνάφειαν. — καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει· κατὰ τὸ ἀττικὸν
δίκαιον ἑκάτερος ἐκ τῶν διαδίκων εἶχε τὸ δικαίωμα κατὰ τὴν διάρκειαν
τῆς ἀγορεύσεως αὐτοῦ νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐρωτήσεις,
εἰς τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀπαντᾷ. — μοχθη-
ρὸς = ἀνήθικος. — ταῦτα· δηλ. τὴν λογικὴν αὐτὴν, ὅτι τόσον μέγαν
κακὸν κάμνει ἐκ προθέσεως. — τῶν τοιούτων· γενικὴ τῆς αἰτίας. —
εἰσάγειν· τὸν δρᾶστην. — οἶ· ἐπίρρ. = ὅπου.

14. δῆλον δὴ ὅτι· ἐνν. φῆς με διαφθείρειν. — γράφομαι

γραφῆν = καταγγέλλω ἐγγράφως διὰ δημόσιον ἀδίκημα. — οὐ ταῦτα λέγεις... διαφθείρω = οὐ λέγεις, ὅτι διδάσκων ταῦτα διαφθείρω. — μὲν οὖν· πρὸς ἐπίτασιν τοῦ πάνυ σφόδρα. — μανθάνω = ἐννοῶ. — ἄρα = κατ' ἀκολουθίαν. — τὸ παράπαν = τελείως. — ταύτη = ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο. — Ἀναξαγόρου οἶε κατηγορεῖν· Ἀναξαγόρας, διάσημος φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν τῆς Μ. Ἀσίας — σημερινὰ Βουρλά, — ἔζησε κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα (500 — 428 π. Χ.) καὶ ἠσχολεῖτο κυρίως μὲ τὰ μαθηματικά καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Ὄρμιος τὴν ἡλικίαν ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας (462 π. Χ.), ὅπου ἐξέδωκε τὸ περὶ φύσεως ἔργον του, τοῦ ὁποίου μόνον ἀποσπάσματα διεσώθησαν. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀνέπτυσε κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὰς θεωρίας, τὰς ὁποίας ἀποδίδει εἰς τὸν Σωκράτη ὁ Μέλιτος. — τῶνδε· δηλαδὴ τῶν δικαστῶν. — καὶ δὴ = τότε, ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει. — εἰ πάνυ πολλοῦ· ἐνν. πρίαινο = ἂν δεχθῶμεν ἔστω, ὅτι τὰ ἠγόραζον μὲ τὸ ἀνώτατον ὄριον τῆς τιμῆς. — δραχμῆς· γενικῆ τῆς ἀξίας. — ἐκ τῆς ὀρχήστρας· οὕτως ἐκαλεῖτο τόπος τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὑπῆρχον τὰ βιβλιοπωλεῖα. — ἄτοπος = παράδοξος. — οὐδ' ὀπωστιοῦν = ἀπολύτως καθόλου. — ἄπιστος = ἀπίστευτος. — καὶ ταῦτα μέντοι = καὶ τὸ σπουδαιότερον. — ὕβριστης = ὑπερόπτης, ἐξημμένη κεφαλή. — ἀκόλαστος = θρασύς. — νεότης = νεανικὴ παραφορά. — ἀτεχνῶς· συναπτέον τῷ ὕβρει, ἀκολασίᾳ, νεότητι. — ἔοικεν· δηλ. ἀνθρώπῳ. — συντίθημι = καταρτίζω. — διαπειρωμένῳ· ἢ μετοχὴ αἰτιολογικὴ = διότι θέλει νὰ δοκιμάσῃ. — δὴ = ὅπως ὅλοι τὸν γνωρίζομεν. — ἐναντία ἑμαυτῷ λέγω = ἀντιφάσκω. — ὡσπερ ἄν· λέγοι τὰ ἐναντία ἑαυτῷ.

15. ξυνηπισκοποῦμαι = ἐξετάζω ἀπὸ κοινοῦ (μὲ ἄλλον). — ἦ = πῶς. — ταῦτα λέγειν· ὅτι δηλ. περιπίπτει εἰς αὐτὰς τὰς ἀντιφάσεις. — παραιτοῦμαί τινα = ὑποβάλλω πρὸς τινα παράκλησιν. — τῷ εἰωθότι τρόπῳ = μὲ τὴν συνήθη μέθοδόν μου (δηλ. διαλογικῶς, ἀπὸ τῶν γνωστῶν παραδειγμάτων εἰς τὰ ἄγνωστα). — μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω = ἄς μὴ φωνασῇ περὶ ἄλλων καὶ ἄλλων. — ἱππικά πράγματα = ζητήματα σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους. — τὸ ἐπὶ τούτῳ = εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐρώτησιν. — δαίμονας· δαίμονες καλοῦνται κατώτεραι θεότητες, οἱ υἱοὶ θεῶν καὶ ὄχι αὐτοὶ οἱ θεοί. — ὡς ὠνησας (τοῦ ῥ. ὀνήμη) = πόσον μὲ ηὐχαρίστησες! — μόγις = μόλις, μὲ χίλια

βάσανα. — οὖν = τέλος πάντων. — **διόμνυμι** (ἢ **διόμνυμαι**) = βεβαιῶ ἐνόρκως. — **ἀντιγραφὴ καὶ ἀντωμοσία** = γραφή. — **τίθημι** = θεωρῶ. — **ἦτοι** = ἢ πάντως. — **θεοὶ τινες** = εἶδος θεῶν. — **αἰνίττομαι**· ἐδῶ = προβάλλω αἰνίγματα. — **ἐκ νυμφῶν**· ὡς λ.χ. ὁ Ἀσκληπιὸς ἀπὸ (τὸν Ἀπόλλωνα καὶ) τὴν νύμφην Κορωνίδα. — **ἢ ἐκ τινων ἄλλων**· ὡς ὁ Ἡρακλῆς ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Ἀλκμήνης, οἱ Διόσκουροι ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Λήδας κλπ. — **ῶν... λέγονται**· ἐνν. εἶναι παῖδες. — **οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχί** = εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ μὴ κατ' ἐννοίαν = εἶναι ἀπολύτως βέβαιον, ὅτι — **ἀποπειρώμενος ἡμῶν** = ἐπειδὴ ἤθελες νὰ πειραματισθῆς μὲ ἡμᾶς (ἐμὲ καὶ τοὺς δικαστάς). — **ἀπορῶ** = στεροῦμαι. — **ὅπως δὲ σύ τινα πείθεις ἄν... οὐδεμία μηχανή ἐστι** — **οὐδεμία μηχανή ἐστιν, ὅπως σύ τινα ἀνθρώπων πείθεις ἄν...**· ἢ πλαγία ἐρωτ. πρότασις ὑποκείμενον ἀντὶ ἀπαρεμφάτου. — **οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστιν** = δὲν στέκεται λογικῶς ὁ ἴδιος ἄνθρωπος νά. — **οὐδεμία μηχανή ἐστιν** = δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος = εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον.

16. δοκεῖ μοι οὐ πολλῆς εἶναι ἀπολογίας = φρονῶ, ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῇ ἀπὸ διεξοδικῆν ἀπολογίαν. — **αἰρῶ** = καταδικάζω. — **ἐάν περ αἰρῆ** = ἂν πράγματι ἔχη τὴν δύναμιν νὰ καταδικάζῃ. — **καὶ ἀγαθοὺς ἀνδρας**· ὅπως ὁ Παλαμήδης καὶ ὁ Αἴας, περὶ τῶν ὁποίων θὰ κάμῃ λόγον εἰς τὸ κεφ. 33. — **δεινὸν** = φόβος. — **μὴ ἐν ἐμοὶ στῆ** = μήπως τὸ κακὸν σταματήσῃ εἰς ἐμέ. — **εἶτα** = ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. — **ἐπιτηδεύω** = καταπιάνομαι, ἀσκῶ. — **ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν** = ἀπὸ τὸν ὅποιον εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ (διὰ τοὺς ἄλλους) κάποια, ἔστω καὶ ἀσήμαντος ὠφέλεια. — **ἀλλ' οὐ** = καὶ ὄχι. — **φαῦλος** = κατώτερος ἄνθρωπος. — **τῶν ἡμιθέων**· ἡμίθεοι ἐκαλοῦντο ὄχι μόνον ἥρωες τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος τῶν γονέων εἶναι θεὸς — ὡς λ.χ. ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος — ἀλλὰ καὶ οἱ ἥρωες τῶν μυθικῶν χρόνων καὶ μάλιστα οἱ ἀκμάσαντες κατὰ τὰ τρωικά. — **παρὰ τὸ** = ἐμπρὸς εἰς τό. — **τὸ αἰσχρὸν** = ὁ ἠθικὸς ἐξευτελισμὸς. — **οὕτωςί πως**· διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἐνθυμεῖται ἀκριβῶς τοὺς ὀμηρικοὺς στίχους, τοὺς ὁποίους θὰ ἀναφέρῃ. Παρέλαβε δὲ τούτους ἐκ τοῦ διαλόγου μεταξὺ Θέτιδος καὶ Ἀχιλλέως, ὅτε ἐκεῖνη μετέβη μετὰ τῶν Νηρηίδων πρὸς συνάντησιν τοῦ υἱοῦ τῆς ὀδυρομένου διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου

του Πατρόκλου. — **τιμωρῶ τινι τὸν φόνον** = ἐκδικουῖμαι τὸν φόνον τινός. — **τοι** = σοι. — **πότμος** = θάνατος. — **ὁ δὲ** = ἐκεῖνος. — **κακὸς ὢν** = μὲ τὸ στίγμα τῆς ἀνανδρίας. — **δίκην ἐπιτίθημί τινι** = τιμωρῶ τινά. — **ὁ ἀδικῶν** = ὁ αἴτιος τοῦ κακοῦ. — **κορωνίς ναῦς** = ἡ ἔχουσα ἄκρα κυρτά ναῦς, κυρίως δὲ τὴν πρύμνην· ὅθεν = καμπυλόπρυμνος. — **ἄχθος** = βᾶρος. — **οὕτω γάρ· ὁ γὰρ** αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην ἀποκρίσιν : οὐδαμῶς. — **οὕτω ἔχει τῇ ἀληθείᾳ** = ἀποτελεῖ θεμελιώδη ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦτο. — **μένω** = μένω ἀκλόνητος.

17. δεινὰ ἐργάζομαι = διαπράττω ἀσυγχώρητον σφάλμα. — **ὁμῆϊς**· διότι τοὺς δικαστὰς θεωρεῖ ὁ Σωκράτης ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. — **ἐν Ποτειδαίᾳ...**, **Ἀφιδόλει...**, **Δηλίῳ**· ἡ Ποτειδαία, πόλις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ἐπὶ τοῦ στενοῦ λαίμου, ὁ ὁποῖος συνδέει τὴν χερσόνησον Παλλήνην (Κασσάνδραν) μὲ τὴν στερεάν, ἀπεστατήσε τῷ 432 ἀπὸ τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας καὶ συνετάχθη μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ μετὰ δύο ἔτη παρεδόθη εἰς αὐτούς. Εἰς τὴν πολιορκίαν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Σωκράτης, ὅπως ἐπίσης μετὰ δεκαετίαν εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως — ἀθηναϊκῆς ἀποικίας καὶ αὐτῆς πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος, — ἡ ὁποία εἶχεν ἀποστατήσει ὁμοίως ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μετέσχεν ἐπίσης ὁ Σωκράτης καὶ τῆς μάχης τοῦ Δηλίου (424 π. Χ.), ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Βοιωτίαν, πλησίον τῆς Τανάγρας, καὶ ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του. — **ὥσπερ καὶ ἄλλος τις** = ὑπὲρ πάντα ἄλλον. — **δεῖν**· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ **τάττοντος** = ὅτε μὲ ἐπεφόρτισε μὲ τὴν ὑποχρέωσιν. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν. — **δέ**· πλεοναστικῶς. — **δοκεῖν γάρ...** — **ἃ οὐκ οἶδεν**· — (τὸ γὰρ δοκεῖν ἑαυτῷ εἶναι σοφὸν) ἔστι **δοκεῖν εἰδέναι**, **ἃ οὐκ οἶδεν**· — **οὐδ' εἰ τυγχάνει** = (οὐδεὶς οἶδεν, οὐ μόνον εἰ τυγχάνει μέγιστον τῶν κακῶν, ἀλλ') **οὐδ' εἰ τυγχάνει...** — **αὕτη** = ἐκεῖνη. **ἐπονείδιστος** = κατηραμένη. — **ἡ τοῦ οἰεσθαι εἰδέναι**· ἐπεξήγησις. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. — **ὅτι οὐκ εἰδώς**· ἐπεξήγησις. — **οὕτω** = δι' αὐτὸν τὸν λόγον. — **τῶν κακῶν**· νοεῖ τὴν ἀπειθειαν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ. — **ἃ (= εἴ τινα) μὴ οἶδα**· δηλ. τὸν θάνατον. — **τὴν ἀρχὴν**· ἐπίρρ. = καθόλου. — **ἤδη** = ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς. — **εἴ μοι εἶποιτε** = ἄν, ἐπα-

ναλαμβάνω... — ἐπὶ τούτῳ, ἐφ' ᾧτε = ὑπὸ τὸν ὄρον νά. — ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ· δηλ. τῷ ἐλέγχῳ. — ἀσπάζομαι = ἀγαπῶ. — φιλῶ τινά = ἔχω μέσα εἰς τὴν καρδιά μου κάποιον. — ἐνδείκνυμαι = ὑποδεικνύω τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. — ἄριστος ἀνδρῶν = ἐξοχώτατος. — εὐδόκιμος = φημισμένος. — ἰσχύς = ἡθικὴ ἐπιβολή, μεγαλεῖον. — φρόνησις = ἡ πνευματικὴ μόρφωσις. — μᾶλλον = τοσοῦτῳ μᾶλλον. — εἰμὶ ἐγγυτέρω τινὸς γένει = συγγενεύω πρὸς τινά περισσότερον. — ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ = καὶ ὡς ἀτόμων καὶ ὡς μελῶν τῆς ὀργανωμένης πολιτείας. — ταῦτα ἂν εἶη βλαβερά = τότε αὐτὰ (ἡ διδασκαλία μου) ἤμποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐπιβλαβῆ. — οὐδὲν λέγω = ψευδολογῶ. — πρὸς ταῦτα = ὡς κατακλιεῖδα (ὄλων) αὐτῶν.

18. οἷς = τούτοις, ἄ. — βοῶ = φωνάζω δυνατά, βάζω τίς φωνές. — θεμιτόν = τὸ συγχωρημένον ἀπὸ τὸν θεῖον νόμον. — μεντᾶν = μέντοι ἄν. — μέντοι = τὸ πολὺ πολὺ. — ἐξελαύνω ἐξορίζω· ἡ δὲ ἐξορία ἦτο ἡ πρόσκαιρος ἢ ἰσόβιος (ἀειφυγία). — ἀτιμῶ = στερῶ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἦτο ἡ γ ε ν ι κ ῆ ἡ κ α τ ἄ π ρ ὸ σ τ α ξ ι ν, τουτέστιν ὀρισμένων μόνον. — που = ἐνδεχομένως. — πολλοῦ δέω ἀπολογεῖσθαι = κάθε ἄλλο παρὰ ἀπολογεῖσθαι. — ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν· ἐνν. ἀπολογεῖσθαι = λέγω. — μὴ τι ἐξαμάρτητε· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ νοουμένου φοβούμενος. — ἡ δόσις = τὸ δῶρον (ἐννοεῖ τὸν ἑαυτόν του). — τοῦ θεοῦ = ὅπερ ὁ θεὸς ἐδώρησατο. — ἀτεχνῶς· συναπτέον τῷ πρόσκειμαι τῇ πόλει. — γελειότερον = κάπως ἀστεῖον, ὀλίγον ἀστεία παρομοίωσις. — πρόσκειμαι τῇ πόλει = εἶμαι κολλημένος ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν. — γενναῖος = εὐγενής, ἀπὸ καλῆν ῥάτσαν. — νωθέστερος = ὀλίγον τι νωθρός, δυσκίνητος. — ἐγειρομαι = ξυπνῶ. — μύψ = ἀλογόμυια. — οἶον δὴ = ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως (τὴν ἀλογόμυιαν εἰς τὸ ἄλογον). — τοιοῦτόν τινά = μὲ τοιαύτην περίπου ἀποστολήν. — ὅς· ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις = διότι καὶ ἐγώ. — πείθω = νουθετῶ. — ὀνειδίζω = ἐπιπλήττω. — προσκαθίζω (πηγαίνω καὶ καθίζω πλησίον (τινός)). τάχα· πλεονασμός = ἴσως, εἶναι ἐνδεχόμενον. — ἄν· καὶ οὗτος καὶ ὁ ἀμέσως κατωτέρω εἰς τὸ (ἄν) ἀποκτείναιτε. — ἀχθόμενοι = ἐπειδὴ εἴσθε ἐξηρησισμένοι (ἀπὸ τὰς διαρκεῖς ἐνοχλήσεις μου). — ὡσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι = ὅπως ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους σηκώνομεν ἀπὸ τὸ κρεβάτι μὲ τὸν ὕπνον εἰς τὰ μάτια. — κρούω = καταφέρω πλήγμα· ἐδῶ μεταφορικῶς = ἐπιβάλλω

σκληρὰν τιμωρίαν. — **ῥαδίως** = μὲ ἐλαφρὰν τὴν καρδίαν. — **τοιούτος οἶος** = τοιούτος, ὥστε. — **ἐνθένδε** = ἀπὸ τὸ ἐξῆς γεγονός. — **οὐκ ἀνθρωπίνῳ ἔοικεν** = δὲν ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον γίνεται μὲ τοὺς (ἄλλους) ἀνθρώπους. — **τὰ ἑμαυτοῦ** = αἱ ἀτομικαὶ ὑποθέσεις μου. — **οἱ οἰκεῖοι** = ἡ οἰκογένειά μου. — **πράττω τὸ ὑμέτερον** = ἐξυπηρετῶ τὰ συμφέροντά σας. — **πείθοντα**· ἐνεστώσ τῆς προσπαθείας. — **μισθός** = ἀμοιβή. — **οὕτω**· συναπτόν τῷ **ἀναισχύντως**. — **ἀπαναισχυντέω** = ἰσχυρίζομαι μὲ ἀσύστολον, κυνικὸν θράσος.

19. ἰδίᾳ = κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας ὁμιλίας μου. — **πολυπραγμονῶ** = ἀσχολοῦμαι μὲ πολλὰ ζητήματα (ὑπερ ὑπερβαίνει τὸ μέτρον καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ ἀποβαίνει ἄξιον κολασμοῦ). — **ἀναβαίνω εἰς τὸ πλήθος** = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ πλήθους ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας. — **θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον** ἐνν. σημεῖον. — **δαιμόνιος** = ὑπερφυσικός. — **ἐπικωμωδῶν** = γελοιοποιῶν, θέλων νὰ πωλήσῃ πνεῦμα, ὅπως οἱ κωμικοὶ ποιηταί· διότι ὁ Μέλητος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους μήνυσιν ἔπαιξε μὲ τὰς λέξεις **θεοὺς - δαιμόνια** (οὗς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ **δαιμόνια...**). — **γράφομαι ἐν τῇ γραφῇ** = ἀναφέρω εἰς τὴν μήνυσίν μου. — **φωνή τις** = ἐν εἶδος φωνῆς· ἡ περίφημος αὐτῆ φωνῆ — τὸ **δαιμόνιον**, ὅπως τὸ ὀνόμαζεν ὁ Σωκράτης, ἦτο προφανῶς διαίσθησις τις, ἡ ὅποια συνεκράτει τὸν Σ. ἀπὸ πάσης παρεκτροπῆς. — **ὅταν γένηται** = ὅταν ἐκδηλωθῇ, ὁμιλήσῃ. — **τὰ πολιτικὰ πράττω** = ἀναμειγνύομαι εἰς τὴν πολιτικὴν. **ἀπολώλη = ἀπολώλειν**. — **ὑμῖν = τῷ πλήθει ὑμῶν** = εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν δημοκρατικῶν συνελεύσεων ὑμῶν. — **γνησίως** = εὐσυνειδήτως· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ κατωτέρω **τῷ ὄντι**. — **ἰδιωτεύω** = ζῶ μακρὰν τῆς πολιτικῆς. — **δημοσιεύω** = πράττω τὰ τῆς πόλεως.

20. ὑπεικάθοιμι ἄορ. β' τοῦ **ὑπείκω** = ὑποχωρῶ. — **φορτικός** = ὁ προκαλῶν τὴν δυσφορίαν. — **δικανικός** = ὁ χρησιμοποιοῦμενος ὑπὸ τῶν δικανικῶν ῥητόρων διὰ λόγους ἐντυπωσιακοὺς· οἱ ἀγορευόντες δηλ. πρὸ τῶν δικαστηρίων ἀπέφευγον συνήθως νὰ ἀπολογηθοῦν ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀνέφερον δὲ γεγονότα ἄσχετα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, διὰ νὰ ἐξάρουν τὴν δρᾶσίν των εἰς τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον αὐτῶν (ἀποχῆ ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, ἐκπλήρωσις τῶν φορολογικῶν

καὶ στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων κλπ.) — **ἀρχὴν ἄρχω** = ἀναλαμβάνω ἀξίωμα, ὑπούργημα. — **ἐβούλευσα**: τῷ 406 π. Χ. — **πρυτανεύουσα**: περὶ πρυτάνεων καὶ πρυτανευούσης φυλῆς ἴδε ἱστορίαν. — **τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας**: βραχυλογία· τὸ πλήρες = **τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἀπολομένους ἐκ τῆς ναυμαχίας** (= ἐκ τῆς θαλάσσης, ὅπου ἐγένετο ἡ ναυμαχία)· νοεῖται ἡ ναυμαχία τῶν Ἀργινοῦσῶν, συστάδος νήσων παρὰ τὰ μίκρασιατικὰ παράλια ἀπέναντι τῆς Λέσβου. Ἡ ναυμαχία διεξήχθη τῷ 406 π. Χ., μολοντί δὲ κατ' αὐτὴν ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ διοικοῦντες τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον στρατηγοί, 8 τὸν ἀριθμὸν, εἰσῆχθησαν εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, «**ὅτι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς**», καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Κατὰ τὴν δίκην ταύτην ὁ Σωκράτης ἦτο πρύτανις — ἴσως ἐπιστάτης, ἦτοι πρόεδρος τῶν πρυτάνεων — καὶ ἔδειξεν ἐξαιρετικὴν ἀκαμψίαν καὶ ἀφοβίαν ἐν τῇ προασπίσει τοῦ δικαίου. Τὰ τοῦ δραματικοῦ τούτου ἐπεισοδίου τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας παρεκπορευθήσαμεν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ τοῦ Ξενοφῶντος (Βιβλ. Α', κεφ. 7). — **τάναντία ψηφίζομαι** = μειοψηφῶ. — **ἐνδείκνυμι** = μὴνύω· **ἐνδειξις** ἐκαλεῖτο εἰδικώτερον ἢ ὑποβαλλομένη μὴνυσις πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα ἐναντίον πολίτου, τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ἡ ἄμεσος σύλληψις καὶ φυλάκισις. — **ἀπάγω** = ὁδηγῶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν αὐτοφῶρων ἀδικημάτων· ὁ χρησιμοποιοῦν δηλ. τὴν νομικὴν πράξιν τῆς **ἀπαγωγῆς** συνελάμβανεν ὁ ἴδιος τὸν ἀδικοῦντα πολίτην καὶ ὠδήγει ἐνώπιον τῆς οἰκείας ἀρχῆς, ἡ ὁποία ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν ἀμέσως τὴν νόμιμον τιμωρίαν. — **ῥήτωρ** = πολιτικός. — **κελευόντων καὶ βοώντων** = **βοῇ κελευόντων**. — **δεσμὸς** = φυλάκισις. — **ὀλιγαρχία ἐγένετο**: τῷ 404· νοεῖται ἡ ὀλιγαρχία τῶν τριάκοντα, ἡ ὁποία ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Ἀθηνῶν. — **πέμπτον αὐτὸν** = ἐπὶ κεφαλῆς τεσσάρων ἄλλων. — **εἰς τὴν θόλον**. ἡ θόλος ἦτο θολωτὸν οἰκοδόμημα κατὰ τὰς βορείους κλιτύς τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ βουλευτηρίου· ἐπὶ τῆς δημοκρατίας συνήρχοντο εἰς αὐτὴν καὶ συνέτρωγον δαπάναις τῆς πόλεως οἱ πρυτάνεις· ἐπὶ τῶν τριάκοντα μετεβλήθη εἰς Κυβερνεῖον. Εἰς τὴν θόλον ἐπίσης ἦτο καὶ ἡ ἐστία τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκαίετο ἄσβεστον πῦρ. — **Λέοντα τὸν Σαλαμῖνιον**· ἐπιφανῆ δημοκρατικὸν «**καὶ ὄντα καὶ δοκοῦντα ἰκανὸν εἶναι, ἀδικοῦντα δ' οὐδέν**» κατὰ τὸν

Ξενοφῶντα. — οἶα δὴ... προσέτατον = τοιαύτας, ὡς γνωστόν, διαταγὰς ἔδιδον. — ἀναπίμπλημι αἰτιῶν = φορτώνω μὲ κατηγορίας συνειδητῆς εἰς ἐγκλήματα. — εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν = ἂν δὲν εἶναι κάπως χονδροειδῆς (ὑπερβολικῆ) ἢ ἔκφρασις αὐτῆ. — οὐδ' ὅτι οὖν = ποσῶς. — ἄδικον — ἀνόσιον = τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους — τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς θεῖους νόμους. — ἐκπλήττω = πτωῶ. — διὰ ταχέων κατελύθη· μετὰ ὀκτῶ μῆνας, ἤτοι τὸν Σ/βριον τοῦ 403 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων φυγάδων.

21. ἂν· εἰς τὸ διαγενέσθαι — διαγίγνομαι = ζῶ. — βοηθῶ τοῖς δικαίοις = ὑπερασπίζω τὸ δίκαιον. — πολλοῦ γε δεῖ. διαγενέσθαι με τσαδὰ ἔτη. — οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος· ἐνν. διεγένετο, εἰ ἔπραττε τὰ δημόσια. — εἰ πού τι ἔπραξα = ἂν εἰς καμμίαν περίστασιν διεχειρίσθην ἀρχὴν τινα. — ἐμούς μαθητὰς εἶναι· ὑπονοεῖ τὸν Κριτίαν, τὸν αἰμοβορώτατον τῶν τριάκοντα, καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν τυχοδιώκτην πολιτικόν, τοὺς ὁποίους οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σωκράτους παρουσίαζον ὡς ζωντανὰ δείγματα τῆς ὀλεθρίας διδασκαλίας του, ἐπειδὴ ἐμαθήτευσαν πλησίον του εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν των. — πράττω τὰ ἔμαντοῦ = ἐκπληρῶ τὴν ἀποστολήν μου. — φθονῶ = ἀπαγορεύω, ἀποκλείω κινούμενος ἐκ ταπεινῶν ἐλατηρίων. — καὶ ἕαν τις... λέγω = καὶ ἕαν κανεὶς ἔχη τὴν διάθεσιν, ἀκούων ὅσα ἐγὼ λέγω, νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου. — τις· συναπτεῖα τῶ τούτων (τῶν ἀνθρώπων). — ὑπέχω τὴν αἰτίαν = φέρω τὴν εὐθύνην. — ὦν· ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις = ἐφόσον.

22. ἀκηκόατε· κερφ. 10. — ἐξεταζομένοις = διὰ τὴν ἐξέτασιν, τὸν ἔλεγχον. — οὐκ ἀηδές· τὸ ἐξετάζειν. — καὶ παντὶ τρόπῳ· δηλ. μὲ τὰ πτήσεις καὶ τοὺς κρωγμοὺς τῶν πτηνῶν (οἰωνοῖς), μὲ τὰς φωνάς, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐξ ἀοράτων ὄντων (φήμαις), μὲ σημεῖα τὰ ὁποῖα προαγγέλλουν κάτι, ὅπως λ.χ. τὰ φυσικὰ φαινόμενα (συμβόλοις) καὶ τέλος μὲ τὰς θυσίας. — θεῖα μοῖρα = ἡ θεῖα πρόνοια. — καὶ ἄλλη θεῖα μοῖρα = καὶ ἄλλης φύσεως θέλησις τῆς θεῖας προνοίας. — εἰ δὲ μή· ἀντὶ εἴτε. — οἱ προσήκοντες = οἱ συγγενεῖς. — μεμνησθαι καὶ τιμωρεῖσθαι· τὰ ἀπαρέμματα ἐκ τοῦ χρῆν. — πάντως = πράγματι. — Κριτῶν· θὰ τὸν γνωρίσωμεν εἰς τὸν ὁμώνυμον διάλογον. — Σφήττιος· ὁ ἐκ τοῦ δήμου Σφηρτοῦ τῆς Ἀκαμαντίδος φυ-

λῆς· ἔκειτο κατὰ τὸ σημερινὸν Κορωπί. — **Αἰσχίνου**· τοῦ σωκρατικοῦ λεγομένου πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ νεωτέρου τοῦ Αἰσχίνου τοῦ ῥήτορος. — **ἄλλοι τοίνυν οὗτοι** = ἐπὶ πλέον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀπ' ἐδῶ (= οὔτοι). — **διατριβή** = ἀναστροφή. — **ἐκεῖνος**· δηλ. ὁ Θεόδωτος. — **οὐκ ἂν καταδεηθείη**· ἔνν. **Νικιστράτου μή μου καταμαρτυρεῖν**. — **Ἀπολλόδωρος**· ἄλλος ἀφωσιωμένος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους «τᾶλλα δ' εὐήθης», ὅπως λέγει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν ἰδικήν του Ἐπιλογίαν Σωκράτους. — **ἐγὼ παραχωρῶ**· ἔνν. **τοῦ ὕδατος** = ἐγὼ τοῦ δίδω αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως τῶν ἀντιδίκων ἐκανονίζετο, ὡς εἶδομεν (σελ. 43), διὰ τῆς κλεψύδρας, οὐδεμία διακοπὴ ἐπετρέπετο. Ἐξαίρεσις ἐγένετο προκειμένου νὰ ἀναγνωσθοῦν νόμοι, νὰ γίνουιν μαρτυρικαὶ καταθέσεις καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅποτε ἐπὶ τοῦτο τεταγμένος ὑπέρτης ἐκράτει τὴν ῥοήν τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας. Δὲν ἦτο ἐπίσης σπάνιον ὁ ὁμιλῶν διάδικος νὰ προκαλῆ τὸν ἀντίδικον νῆ τὸν ἐλέγξῃ, ἂν ἦτο εἰς θέσιν, «ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὕδατι». — **τούτου**· τοῦ παρασχέσθαι μάρτυρας καταμαρτυροῦντας. — **λόγον ἔχοιεν**· μήπως δηλ. παρουσιάζοντο καὶ αὐτοὶ ὄντες διεφθαρμένοι.

23. εἶεν δὴ = ὡς εἶναι τέλος πάντων. — **ἀναμνηθεῖς ἑαυτοῦ** = ἐνθυμηθεῖς, τί ἔκαμεν ὁ ἴδιος εἰς ἀνάλογον περίστασιν. — **εἰ ὁ μὲν** = διότι αὐτὸς μὲν. — **ἀγωνίζομαι ἀγῶνα** = ἐμπλέκομαι εἰς δίκην. — **ἐδεήθη καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστάς** κλπ. ταῦτα πάντα ἦσαν συνηθέστατα εἰς τὰ δικαστήρια τῶν Ἀθηνῶν. — **ἐλεοῦμαι** = προκαλῶ τὴν συμπάθειαν. — **ἄρα** = ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ πράγματα. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **ὡς ἂν δόξαιμι** = ὅπως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς. — **ἐννοῶ** = λαμβάνω ὑπ' ὄψει μου, κάμνω σκέψεις. — **αὐθαδῶς ἔχω πρὸς τινα** = κινούμενος ἀπὸ ἐγωισμόν λαμβάνω ἀπέναντί τινος ἐχθρικήν στάσιν. — **αὐθαδέστερον**· τοῦ δεόντος. — **αὐτοῖς τούτοις** = ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν (λόγω τῆς στάσεώς μου). — **τίθειμαι ψῆφον** = δίδω τὴν ψῆφόν μου. — **μετ' ὀργῆς** = ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ὀργῆς, τοῦ πείσματός του. — **οὕτως** = ὑπ' αὐτὰς τὰς ψυχολογικὰς συνθήκας. — **ἀξιῶ** = πιστεύω. — **μὲν** = **μὴν** = τοῦλάχιστον. — **γάρ**· αἰτιολογεῖ τὴν ὑπονοουμένην φράσιν : καὶ ὁμιλῶ ὑποθετικῶς, διότι... — **ἐπιεικῆς** = φρόνιμος. — **καὶ οἰκεῖοι**· πρὸς τὸ **ἐμοὶ** = καὶ ἐμοὶ οἰκεῖοι. — **αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ Ὅμηρου**· ἔνν. ἔστι μοι = καὶ δι' ἐμὲ ἰσχύει ἀκριβῶς ὁ γνωστὸς στίχος τοῦ Ὅμηρου (Ὀδυσσ. τ.

162 κ.έ.) — πέτρα = βράχος (πέτρος = λίθος). — μειράκιον = παλληκάρι. — τρεῖς· ὁ μεγαλύτερος Λαμπροκλῆς καὶ οἱ νεώτεροι Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος. — αὐθαδίζομαι = ἔχω ὑπερβολικὸν ἐγωισμόν. — ἀτιμάζω τινά = περιφρονῶ, δὲν λογαριάζω κάποιον. — δόξα = ὑπόληψις, ἀξιοπρέπεια. — καλόν ἐστι = εἶναι τιμητικόν. — τοῦτο τὸ ὄνομα· δηλ. τοῦ σοφοῦ. — ἀλλ' οὖν = τὸ γεγονὸς εἶναι. — δεδογμένον ἐστίν = κρατεῖ ἢ γνώμη. — οἱ δοκοῦντες ὑμῶν = ἐκεῖνοι ἀπὸ σᾶς, διὰ τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἡ γνώμη. — τοιοῦτοι ἔσονται = θὰ παρουσιάζωνται μὲ τοιοῦτου εἶδους ἀδυναμίας (δηλ. νὰ ἰκετεύουν τοὺς δικαστάς). — θαυμάσιος = παράδοξος, ἀλλόκοτος. — ὥστ' ἂν ὑπολαβεῖν = ὥστ' ἂν τις ὑπολάβοι = ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν (= νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα) νὰ σχηματίσῃ κανεὶς τὴν ἀντίληψιν. — Ἀθηναίων· διαιρετικῆ. — ἐν ἀρχαῖς κλπ. ὁ Σωκράτης προφανῶς ὑπαινίσσεται τὸν Περικλέα, ὁ ὁποῖος, ὅπως μᾶς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Περικλέους, ὅτε ἡ σύζυγός του Ἀσπασία ἐδικάζετο ἐπὶ ἀσεβείᾳ, παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐξελιπάρησε τοὺς δικαστάς διὰ τὴν ἀθώωσίν της «ἀφείς ὑπὲρ αὐτῆς δάκρυα». — γὰρ = βεβαίως. — τιμαὶ = τιμητικαὶ θέσεις. — εἰσάγω τὰ ἔλεεινὰ ταῦτα δράματα = μεταφέρω (ἐκ τοῦ θεάτρου) εἰς τὰ δικαστήρια αὐτάς τὰς δραματικὰς σκηνάς, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν συμπάθειαν. — ἡσυχίαν ἄγω = μένω ἡρεμὸς καὶ ἀτάραχος.

24. χωρὶς τῆς δόξης = ἀσχέτως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ γοήτρου τῆς πόλεως. — καταχαρίζομαι τὰ δίκαια = ἀπονέμω τὴν δικαιοσύνην χαριστικῶς ποδοπατῶν τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου. — δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους· συμφώνως πρὸς τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον, ὅστις ἔλεγε: «ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων γνώμη τῆ δικαιοσύνης καὶ οὔτε χάριτος ἔνεκ' οὔτ' ἐχθρας». — δίκαιος = ἠθικός. — ὄσιος = θεάρεστος. — μέντοι = ἴσα ἴσα. — πάντως = πρὸ πάντων. — φεύγω ὑπό τινος = διώκομαι δικαστικῶς ὑπό τινος. — εἰ πείθοιμι ὑμᾶς· ἐνν. καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια. — πείθοιμι...βιαζοίμην· οἱ ἐνεστ. δηλοῦν τὴν προσπάθειαν. — ἀτεχνῶς· συναπτέον τῷ κατηγοροίῳ ἂν ἑαυτοῦ. — οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα· ὅτι δηλ. εἶναι ἄθεος. — ἐπιτρέπω = παραδίδω τὸν ἑαυτόν μου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Σωκράτης περατώνει τὴν ἀπολογία του καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν του. Μετὰ ταῦτα οἱ δικασταὶ προβαίνουν εἰς ψήφοφορίαν (**διαψήφισιν**) περὶ τῆς ἀθωότητος ἢ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαλογῆς ὑπῆρξε καταδικαστικόν, ὁ δὲ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἐκάλεσε πρῶτον τὸν Μέλητον, ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποίαν εἶχε προτείνει διὰ τὸν Σωκράτη· μετὰ τοῦτον κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν Σωκράτη, διὰ τὴν ὀρίσιν καὶ αὐτὸς τὴν ποινὴν, τῆς ὁποίας ἔκριεν ἄξιον ἑαυτόν. Διότι προκειμένου περὶ ὑποθέσεων, διὰ τὰς ὁποίας τὸ εἶδος τῆς ἐπιβλητέας τιμωρίας δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ κατηγοροῦ ἀντιπρούτεινεν ὁ κατηγορούμενος ἰδικὴν του (**ἄγων τιμητός**). Φαίνεται δέ, ὅτι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ποινῶν μόνον εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξουν οἱ δικασταὶ κατὰ τὴν δευτέραν διάσκεψιν αὐτῶν.

25. τὸ μὴ ἀγανακτεῖν = ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν ἀγανακτῶ = εἰς τὸ νὰ μὴ με κατέχη ἀγανάκτησις. — **συμβάλλομαι** = συντελῶ. — **τὸν γεγονότα ἀριθμὸν ἑκατέρων τῶν ψήφων** = τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν καταδικαστικῶν καὶ τῶν ἀθωωτικῶν ψήφων. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν ὁ Σωκράτης κατὰ τὴν πρώτην ψήφοφορίαν κατεδικάσθη διὰ ψήφων 281 ἐπὶ συνόλου 501. — **οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσσεσθαι· ἔνν. τὸν ἀριθμὸν ἑκατέρων τῶν ψήφων** = ὅτι θὰ παρουσιασθῇ τόσον μικρὰ ἢ διαφορὰ. — **παρὰ πολὺ** = πολὺ μεγάλη. — **εἰ μετέπεσον** = ἂν ἐρρίπτοντο εἰς τὴν ἀθωωτικὴν κάλπην· ἢ ψήφοφορία τῶν δικαστῶν ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ὡς ἐξῆς· εἰς τὸ δικαστήριον ἐτοποθετοῦντο δύο καθίσκοι (εἶδος κληρωτῶν), ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἦτο χαλκοῦς καὶ ἐκαλεῖτο **κύριος** — προωρίζετο διὰ τὰς ἀθωωτικὰς ψήφους —, ὁ δὲ ἄλλος ξύλινος καὶ ἐκαλεῖτο **ἄκυρος** — ὑπεδέχετο τὰς ἀκύρους διὰ τὸν κατηγορούμενον ψήφους, διὰ τῶν ὁποίων ἐλογίζετο ἢ ὑπὲρ τοῦ κατηγοροῦ πλειονοψηφία. Εἰς ἑκάτερον τῶν καθίσκων τούτων ἐρρίπτον οἱ δικασταὶ ἀνὰ μίαν ψῆφον ἐκ τῶν εἰς αὐτοὺς παραδιδομένων δύο· ἦσαν δ' αἱ ψῆφοι αὗται **χαλκᾶ** δισκάρια, τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς τὸ κέντρον κάθετον ἄξονα, **τὸν αὐλίσκον**, ὅστις ἐξεῖχε καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ δισκαρίου καὶ αἱ μὲν καταδικαστικαὶ ψῆφοι ἔφερον τὸν αὐλίσκον διάτρητον (**ψῆφος τετραπυρήνη**), αἱ δὲ ἀθωωτικαὶ πλήρη (**ψῆφος πλήρης**). Οὕτως

ἐπροστατεύετο τὸ μυστικὸν τῆς ψήφοφορίας, διότι δὲν ἐγένετο ἀντιληπτόν, ποίαν ψῆφον ἔρριπτεν ὁ δικαστὴς εἰς τὸν κύριον καθίσκον καὶ ποίαν εἰς τὸν ἄκυρον. — **Μέλητον μὲν οὖν καὶ νῦν ἀποπέφευγα** = τὸ βᾶρος πάντως τῆς κατηγορίας τοῦ Μελήτου τὸ ἔχω ἀποσεισεί ἐκ τῶν ὤμων μου καὶ τώρα ἀκόμη. — **ὀφλισκάνω** = καταδικάζομαι εἰς πρόστιμον. — **μεταλαμβάνω** = παίρνω μὲ τὸ μέρος μου. — **τὸ πέμπτον τῶν ψήφων**· διότι, ἂν κατανεμηθοῦν αἱ 281 ψῆφοι, διὰ τῶν ὁποίων ἐκρίθη ἔνοχος ὁ Σωκράτης εἰς τοὺς τρεῖς κατηγορούς, εἰς τὸν Μελήτον δὲν ἀναλογοῦν οὔτε 100. Κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ὅμως, ὅταν ὁ κατήγορος δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων τοῦ δικαστηρίου, κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον 1000 δραχμῶν.

26. τιμῶμαι τινί τινος· ἐπὶ τοῦ κατηγοροῦ = προτείνω διὰ τινὰ τι· ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου ἐλέγετο **τιμῶμαι ἢ ἀντιτιμῶμαι ἑμαυτῷ τινος**. — **ὕμιν** = διὰ νὰ σᾶς ἱκανοποιήσω, νὰ γίνῃ τὸ κέφι σας. — **τῆς ἀξίας**· ἔνν. ποιότης. — **ἀποτίνω** = πληρώνω πρόστιμον. — **ὄ τι μαθῶν** = τί μαθῶν, διότι τί ἔβαλα μὲ τὸν νοῦν μου. — **οἰκονομία** = διοικήσεις τοῦ οἴκου, τὸ σπίτι, ὅπως λέγομεν ἡμεῖς σήμερον. — **δημηγορία** = ἡ πολιτικὴ — **καὶ τῶν ἄλλων** = καὶ ἀκόμη... — **ξυνωμοσίαι** = πολιτικοὶ σύλλογοι. — **στάσις** = στάσις κατὰ τοῦ καθεστῶτος. — **ἐπιεικῆς** = ἀξιοπρεπής. — **ἐνταῦθα** = εἰς αὐτὰ (χρηματισμόν, στρατηγίας κλπ.). — **οἷ** = ὅπου, ποῦ. — **μηδενὸς τῶν ἑαυτοῦ**· δηλ. τῶν ὑλικῶν συμφερόντων του. — **ἑμαυτοῦ ἐπιμελοῦμαι** = φροντίζω διὰ τὴν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν βελτίωσίν μου. — **αὐτῆς τῆς πόλεως** = αὐτῶν τῶν πολιτῶν. — **τιμᾶσθαι**· ἔνν. ἑμαυτῷ. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **ἄγω σχολὴν** = εὐκαιρῶ. — **παρακέλευσις** = ἡ καθοδήγησις πρὸς τὴν ἀρετὴν. — **οὕτως ὡς** = τόσον, ὅσον. — **πρυτανεῖον**· κεφ. 20 (**θόλος**). — **ἵππων**· δηλ. τῶν ἵπποδρομιῶν. — **ξυνωρίς** = ἄρμα συρόμενον ὑπὸ δύο ἵππων. — **ζεῦγος** = τέθριππον ἄρμα. — **νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν**· εἰς τὸ πρυτανεῖον ἐτρέφοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ ὄχι μόνον οἱ πρυτάνεις (κεφ. 20), ἀλλὰ καὶ οἱ πρέσβεις ξένων πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προσέφερον ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολιτείαν ἢ προσέδιδον εἰς αὐτὴν αἴγλην καὶ δόξαν, ὡς οἱ Ὀλυμπιονῆται.

27. ὥσπερ· ἔνν. ἐδόκουν, ὅτε ἔλεγον. — **ἀντιβόλησις** = παρὰ κλή-

σις (βλ. κεφ. 23). — **τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον** = τὸ πρᾶγμα (δηλ. τὸ τιμᾶσθαι τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως) δὲν ἔχει οὕτω (τουτέστι δὲν προέρχεται ἀπὸ ὑπερβολικὸν ἐγωισμόν). — **ἐκὼν εἶναι** = ἐκουσίως, ὅσον ἐξαρθᾶται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν θέλησίν μου. — **διειλέγμεθα**· εἰς τὴν κυρίως ἀπολογίαν (κεφ. 10-24). — **ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις**· ὅπως λ.χ. εἰς τὴν Σπάρτην καὶ γενικῶς εἰς ὅλας τὰς δωρικὰς πόλεις. — **μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν**· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον πᾶσα διαδικασία ὤφειλε νὰ περαιωθῇ ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ἐφесσις δὲ κατὰ τῆς ἐκδιδομένης ἀποφάσεως δὲν ἐπετρέπετο. — **ἀπολύομαι** = ἀνατρέπω. — **τί δείσας**· ἐνν. ἀδικήσω ἐμαυτὸν κλπ. — **ἔλωμαι ὧν εὐ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων**· συμφυρμὸς δύο συντάξεων: **ἔλωμαί (τι) τούτων, ἃ εὐ οἶδ' ὅτι κακὰ ἔστι καὶ ἔλωμαί τι τῶν, εὐ οἶδ' ὅτι** (=εἶμαι βέβαιος), **κακῶν ὄντων**. **δεσμὸς** = φυλάκισις. — **τοῖς ἔνδεκα**· οἱ ἔνδεκα ἦσαν ἄρχοντες κληρωτοί, εἷς ἐξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συγκατηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς ὡς ἐνδέκατος· ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο ἐνιαύσιος, ἔργον δὲ εἶχον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, δηλ. τὴν μεταγωγὴν τῶν καταδικαζομένων εἰς τὸ δεσμοτήριον, τὴν φρούρησιν καὶ τὴν θανάτωσιν αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου. Εἶχον ἐπίσης καὶ δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ παραπτωμάτων, διὰ τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ ἐπιβάλουν καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. — **δέομαι** — **δοῦμαι** = εἶμαι ἐγκάθειρκτος. — **ἀλλὰ δὴ** = ἀλλὰ μήπως ἐπὶ τέλους. — **φιλοψυχία** = ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸ σαρκίον. — **πολίτης** = συμπολίτης. — **διατριβὴ** = φιλοσοφικαὶ ἀσχολίαι. — **βαρύτεραι... ἐπιφθονώτεραι**. ἢ ὅσον ἐνεργεῖν αὐτάς. — **βαρὺς** = ἐνοχλητικός. — **ἐπίφθονος** = μισητός. — **ἄρα** = φυσικά. — **καλός**· μετ' εἰρωνείας. — **ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμείβομαι** = περιπλανῶμαι ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν εἰς τὴν ἄλλην. — **ἐξελαύνομαι** = ἀπελαύνομαι. — **δι' αὐτοὺς τούτους**· ἐκ φόβου μήπως διαφθαροῦν πλησίον του.

28. σιγῶν δέ... ἐξελθὼν ζῆν· ἡ πλοκὴ = **ἐξελθὼν δ' ὑμῖν** (δοτ. χαριστ.) **οὐχ οἶδς τ' ἔσει ζῆν σιγῶν καὶ ἡσυχίαν ἄγων**. — **τοῦτο**· δηλ. τὸ σιγᾶν καὶ ἡσυχίαν ἄγειν. — **καὶ τῶν ἄλλων** = καὶ περὶ τῶν ἄλλων. — **ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος**· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὅτι. — **τὰ δὲ = τὸ δὲ** (κεφ. 27). — **ἄμα** = ἐπίσης, μετ' τὴν σειρᾶν μου. — **νῦν δέ**· ἐνν. οὐ δύναμαι χρημάτων τιμῆσασθαι. — **μνᾶν**· κεφ. 4. — **αὐτοὶ δέ**· ἐνν. φασίν (ἐκ τοῦ κελεύουσιν).

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διεξάγεται νέα ψηφοφορία ἐπὶ τῶν δύο ποινῶν, αἱ ὁποῖαι προστάθησαν παρὰ τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητον· διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας τὸ δικαστήριον ἀπεδέχθη τὴν ὀρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μελήτου ποινὴν τοῦ θανάτου. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου ὁ Σωκράτης ἐπωφελοῦμενος τὸν ὀλίγον χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπητεῖτο διὰ τὴν καταγραφὴν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὰ οἰκεῖα βιβλία καὶ τὴν περαίωσιν τῶν ἀπαραιτήτων διατυπώσεων πρὸς παράδοσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἕνδεκα, ἀπειθῦνει ὀλίγας λέξεις πρὸς τοὺς δικαστάς.

29. οὐ πολλοῦ ἔνεκα χρόνου = διότι δὲν μὲ ἀφήσατε νὰ ζήσω ὀλίγα χρόνια ἀκόμη. — **ὄνομα ἔχω** = βγάζω κακὸν ὄνομα, δυσφημοῦμαι. — **πόρρω ἐστὶ τοῦ βίου** = ἔχει προχωρήσει πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀφετηρίαν τῆς ζωῆς. — τοῦτο· δηλ. ὅτι ὄνομα καὶ αἰτίαν ἔξετε. — **λόγοι** = ἐπιχειρήματα. — **ἀλίσκομαι** = ; (κεφ. 16). — **ἅπαντα ποιῶ καὶ λέγω** = χρησιμοποιοῦν κάθε μέσον. — **δίκη** = καταδίκη. — **τόλμα** = θράσος. — **τότε**· δηλ. κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπολογίας. — **ἐκείνωσ**· κατόπιν παρακλήσεων καὶ ἰκεσιῶν καὶ θρήνων καὶ ἀναβάσεως τέκνων καὶ γυναικός. — **ἀλλά**· ἔνν. σκοπεῖσθε. — **δεινός** = γεμᾶτος ζωῆν, ἀκμαῖος. — **δξὺς** = εὐκίνητος. — **ὄφλισκάνω δίκην θανάτου** = καταδικάζομαι εἰς θάνατον. — **ἐμμένω τῷ τιμήματι** = μένω μὲ τὴν ποιὴν μου. — **μετρίως** = ὀρθῶς.

30. τὸ μετὰ τοῦτο = τὸ μέλλον. — **χρησιμωδῶ** = κάμνω προφητικὴν ἀποκάλυψιν. Κατὰ τὰς παλαιὰς δοξασίας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ἀποκτᾷ τὴν δύναμιν νὰ προβλέπῃ τὸ μέλλον. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς ζωῆς. — **ἢ οἶαν** = ἢ τοιαύτην, οἶαν. — **τὸ δέ** = ἀλλά. — **πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται** = αἱ συνέπειαι θὰ εἶναι κατὰ πολὺ διαφορετικαί. — **κατέχω** = συγκρατῶ. — **χαλεπός** = ἐνοχλητικός. — **ἐπέχω** = ἐμποδίζω. — **τινά** = ἄλλους τινάς. — **ἡ ἀπαλλαγὴ** = ἡ μέθοδος τῆς ἀπαλλαγῆς. — **δυνατός** = ἀποτελεσματικός. — **καλός** = τίμιος, ἠθικός. — **κολούω** = ἐμποδίζω. — **ἀπαλλάττομαι** = σᾶς ἀφήνω ὑγείαν, σᾶς ἀποχαιρετίζω.

31. τὸ γεγονός πρᾶγμα = τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης. — **οἱ ἄρχοντες**· δηλ. ὁ ἀρχων βασιλεὺς, ὅστις ἔπρεπε νὰ καταχωρήσῃ εἰς τὰ οἰκεῖα μητρώα τὴν ἀπόφασιν, καὶ οἱ ἔνδεκα. — **οἱ** = ἐκεῖσε, οἱ. — **ἀλλὰ παραμείνατε** = ἐμπρὸς λοιπὸν παραμείνατε. — **διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους** = νὰ συζητήσωμεν μεταξύ μας μετὰ τὴν γλῶσσαν τῶν μύθων· ὑπαινιγμὸς ὑποδηλῶν, ὅτι ὁ Σωκράτης εἰσέρχεται ἤδη εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ μύθου καὶ κατατάσσεται εἰς τὸ πάνθεον τῶν ἡρώων. — **τὸ ξυμβεβηκὸς** = τὸ πάθημα, ἡ περιπέτεια. — **τί ποτε νοεῖ** = ποῖαν σημασίαν ἔχει τέλος πάντων. — **ὦ ἄνδρες δικασταί**· πρώτην φοράν ἐδῶ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὴν λέξιν δικασταί — ὁ Μέλητος κατὰ τὴν στιχομυθίαν του πρὸς τὸν Σωκράτη τὴν ἐχρησιμοποίησεν ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς δικαστὰς (κεφ. 14), — διότι μόνον ἐκείνους, οἵτινες ἔδωκαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθροιστικὴν ψῆφον, κρίνει ἀξιόσπουδον τοῦ τίτλου τοῦ δικαστοῦ ἐν συνειδήσει, ὅτι μόνον αὐτοὶ ἀπένειμαν τὸ δίκαιον. — **μαντικὴ** = προφητικὴ φωνή. — **πυκνή... ἦν** = συχρὰ πυκνὰ ἤκούετο. — **ἐναντιουμένη**· ἡ μετοχὴ συναπτέα τῷ ἦν. — **ἔωθεν** = πρῶί. — **πολλαχοῦ** = εἰς πολλὰς περιστάσεις. — **λέγοντα μεταξύ** = εἰς τὸ μέσον τῆς ὀμιλίας μου, ἐκεῖ πού ὀμιλοῦσα. — **περὶ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν** = κατὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. — **οὐκ ἔσθ' ὅπως** = καθόλου. — **οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ** = ἀσφαλῶς. — **ἀγαθὸν τι πράττω** = ἀποκομίζω κέρδος τι.

32. ἐννοῶ = ἐξετάζω καὶ ἀποσαφῶ. — **τῆδε** = καὶ ἀπὸ τῆς ἐξῆς πλευρᾶς. — **αὐτό**· δηλ. ὁ θάνατος. — **οἶον μὴδὲν εἶναι** = τοιοῦτόν ἐστιν, οἶον μὴδὲν εἶναι = ἐν εἶδος ἀνυπαρξίας. — **κατὰ τὰ λεγόμενα**· ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, οἱ ὅποιοι ἐδίδασκον, ὅτι αἱ ψυχαι μετὰ θάνατον μεταβαίνουν εἰς τὸν Ἄδην ἢ εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία ἢ εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων ἢ τὸν Τάρταρον. — **μεταβολὴ... τοῦ τόπου** = ἀλλαγὴ τοῦ τόπου διαμονῆς. — **τοῦ ἐνθένδε** = τοῦ ἐνθάδε. — **καὶ εἴτε** = καὶ λοιπὸν ἐὰν μὲν. — **αἰσθησίς ἐστιν**· ὑποκείμενον ὁ θάνατος. — **εἴ τινα ἐκλεξάμενον... εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν ἢ πλοκὴ** = εἰ δέοι εἰπεῖν τινα σκεψάμενον, ἐκλεξάμενον ταύτην τὴν νύκτα... καὶ ἀντιπαράθεντα τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου... ταύτη τῇ νυκτί, πόσας..., οἶμαι εὐρεῖν ἂν αὐτὸν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά... εὐαριθμήτους ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ

νύκτας. — **ἀντιπαρατίθημί τι** = συγκρίνω πρὸς τι — **καταδαρ-
θάνω** = κατακλίνομαι, κοιμῶμαι. — **μὴ ὅτι** = ὄχι μόνον. — **ιδιώτης**
κοινὸς ἄνθρωπος. — **εὐαρίθμητος** = ὀλιγοστός, ὁ μετρούμενος εἰς τὰ
δάκτυλα. — **ὁ πᾶς χρόνος** = ὀλόκληρος ἢ αἰωνιότης. — **οὕτω δὴ** = ὕπ'
αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς προϋποθέσεις. — **ἄρα** = τάχα. — **Μίνως καὶ Ῥαδά-
μανθυς**· υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης· ὁ Μίνως ἐβασίλευσε τῆς Κρη-
της καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς σοφὸς καὶ δίκαιος νομοθέτης·
ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ πατρὸς του ἀνὰ πᾶν ἕνατον ἔτος ἐνεπνέετο ὑπ'
αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομοθεσίας του.
Λόγῳ τῆς δικαιοσύνης του ἔγινε μετὰ θάνατον, ὅπως καὶ ὁ ἀδελφὸς του
Ῥαδάμανθυς, κριτὴς τῶν ἐν Ἀθῆναις νεκρῶν. — **Αἰακὸς καὶ Τριπτό-
λεμος**· ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ἐθαυμάζετο, ὡς ὁ Μί-
νωσ, διὰ τὴν δικαιοσύνην του καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, χάρις εἰς τὴν
ὁποίαν ἔγινε καὶ αὐτὸς μετὰ θάνατον δικαστὴς εἰς τὸν Ἀθῆναι· ὁ δεύτε-
ρος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλευσίως Κελεοῦ, ἔγινε νομοθέτης τῶν
Ἀθηναίων, καθιερώσας τὴν λατρείαν τῶν θεῶν καὶ γενικῶς ἠθικὴν τά-
ξιν εἰς τὴν κοινωνίαν. — **καὶ ἄλλοι ὅσοι** = καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους
ὅσοι. — **φαῦλος** = ἀσήμαντος, ἄσχημος. — **Ὀρφεύς, Μουσαῖος,
Ἡσίοδος**· ὁ Ὀρφεύς καὶ ὁ Μουσαῖος ἦσαν θρησκευτικοὶ ποιηταὶ καὶ
μουσικοὶ· ἔζησαν κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς προομηρικούς χρόνους.
Ὁ Ἡσίοδος εἶναι περισσώτερον ἱστορικὸν πρόσωπον, ἀκμάσας τὸν 8ον
αἰῶνα π.Χ. Ἐσυστηματοποίησε τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ
ἔπους του, τῆς **Θεογονίας**, καὶ ἐδίδαξε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς δι'
ἄλλου ποιήματος, τῶν **Ἔργων καὶ ἡμερῶν**. — **ἐπὶ πόσῳ ἂν τις
δέξαιτ'** = πόσα θὰ ἐδέχετο νὰ πληρώσῃ κανεὶς. — **ἐπεὶ** = καὶ γάρ. —
ἔμοιγε καὶ αὐτῷ = δι' ἐμὲ ἴσα ἴσα. — **Παλαμῆδει καὶ Αἴαντι**· καὶ
οἱ δύο ἀναφερόμενοι ἦρωες τοῦ τρωικοῦ πολέμου ἀπέθανον ἀπὸ ἄδικον
κρίσιν. Ὁ Παλαμῆδης, υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, θαυμαστός ἦρωας καὶ διὰ
τὴν ἀνδρείαν καὶ διὰ τὴν σοφίαν του, ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσ-
σεως, ὅτι εὕρισκετο εἰς συνεννόησιν πρὸς τοὺς Τρῶας καὶ ἐθανατώθη
ὑπὸ τοῦ στρατοῦ διὰ λιθοβολισμοῦ. Ὁ Αἴας πάλιν, υἱὸς τοῦ βασιλέως
τῆς Σαλαμῖνος Τελαμώνιος, ὁ ἀνδρειότερος μετὰ τὸν Ἀχιλλεῖα Ἀχαιοίς,
ἐπειδὴ ἐθεώρησε τὸν ἑαυτὸν του ἡδικημένον, διότι τὰ ὄπλα τοῦ φονευ-
θέντος Ἀχιλλεῶς δὲν ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν ἀλλ' εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα, ἠτο-
κτόνησε. — **οὐκ ἂν ἀηδῆς εἶη**· ἀνακόλουθος ἐπανάληψις τοῦ **θαυμα-
στή ἂν εἶη**. — **καὶ δὴ τὸ μέγιστον**· ἐνν. ἐστὶ τότε (δηλ. διάγειν ἐξε-

τάζονται καὶ ἐρευνῶντα). — **Σίσυφον** ὁ Σίσυφος, βασιλεὺς τῆς Ἐφύρης (Κορίνθου) κατὰ τὸν Ὅμηρον, ἦτο ὁ πανουργότατος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον κατεδικάσθη μετὰ θάνατον νὰ κυλίῃ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ἐν Ἄδῃ ὄρους μέγαν λίθον, τὸν ὅποῖον ὅμως δὲν κατάρθωνε νὰ ἀναβιβάσῃ ἕως ἐκεῖ ἐπάνω· μόλις ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα, τοῦ διέφευγε καὶ ἐκυλίετο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους. — **ἀμήχανον εὐδαιμονίας** = ἐξαιρετικὴ εὐτυχία. — **τούτου ἕνεκα**· δηλ. τοῦ ἐξετάζειν.

33. καὶ ἐν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές = καὶ μία μόνη σκέψις νὰ κυριαρχῇ εἰς τοὺς στοχασμοὺς σας, σκέψις ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἀλήθειαν. — **τὰ πράγματα** = ἡ τύχη. — **τὰ ἐμὰ** = ἡ λύσις τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις μου. — **ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου** = τυχαίως. — **πράγματα** = αἱ τάλαιπωρίαί, τὰ βάσανα τῆς ζωῆς — **οὐ ταύτη τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου** = δὲν μοῦ ἔδωκαν τὴν καταδικαστικὴν ψῆφον, διότι εἶχον τὰς ἰδικὰς μου ἀντιλήψεις περὶ θανάτου. — **μέντοι**· δηλ. παρὰ τὴν ἐχθρότητα, τὴν ὁποίαν τρέφουν πρὸς ἐμέ. — **πρότερον** = περισσότερον. — **δίκαια πεπονθὼς ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν** = θὰ ἔχω τύχει δικαίας ἀνταποδόσεως ἐκ μέρους ὑμῶν (λόγω τῶν σωφρονιστικῶν μαθημάτων πρὸς τοὺς υἱοὺς του). — **ἀλλὰ γάρ**· βραχυλογία· τὸ πλῆρες = **ἀλλὰ παύομαι· καὶ γάρ**.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1959

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
 ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
 ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
 ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
 ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
 ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΙΣ ΑΓΩΓΗ

Αἱ θανατικαὶ ποιναὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξετελοῦντο ἀμέσως. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ Σωκράτους ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀνεβλήθη ἐκ τυχαίου περιστατικοῦ. Τὴν προηγουμένην τῆς δίκης συνέβη νὰ εἶναι ἔτοιμον πρὸς ἀπόπλουν διὰ τὴν Δῆλον τὸ ἱερὸν πλοῖον τῶν Ἀθηναίων. Θὰ μετέφερεν ἐκεῖ τὴν ἐπίσημον ἀντιπροσωπίαν τῆς πόλεως, τοὺς θεωροῦς, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῶν γενεθλίων τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, αἱ ὁποῖαι ἐτελοῦντο κατὰ μῆνα Μάιον. Συμφώνως ὅμως πρὸς παλαιὰν συνήθειαν, ἐφ' ὅσον χρόνον διήρκει ἡ θεωρία, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐκτελεσθῇ θανατικὴ ποινὴ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα μὴ μολυνθῇ ἡ πόλις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Σωκράτης ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς μέχρι τῆς ἐπιτροφῆς τοῦ πλοίου.

Ἄλλὰ τὸ πλοῖον λόγῳ τρικυμίας ἐβράδυνε νὰ ἐπανάλθῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ μαθηταὶ καὶ φίλοι τοῦ Σωκράτους συνήρχοντο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ δεσμωτήριο καὶ συνεζήτουν μετ' αὐτοῦ, ὅπως καὶ πρότερον. Εἷς ἐκ τῶν φίλων του τούτων ἦτο ὁ γνωστὸς ἤδη εἰς ἡμᾶς (Ἀπολογ. κεφ. 22 καὶ 28) Κρίτων, πλούσιος Ἀθηναῖος, συνηλικιώτης καὶ συνδημότης τοῦ Σωκράτους. Ὁ Κρίτων λοιπὸν οὗτος καὶ προηγουμένως εἶχε προτρέψει κατ' ἐπανάληψιν τὸν Σωκράτη νὰ δραπετεύσῃ καὶ τώρα, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας τὸ πλοῖον θὰ φθάσῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἔσπευσεν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ δεσμωτήριο, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ἐντονώτερον τὴν πρότασίν του. Κατὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν συνάντησιν διεξάγεται ὁ παρῶν διάλογος, τὸν ὁποῖον ἐξεληθὼν ὁ Κρίτων διηγεῖται εἰς τοὺς συνηθροισμένους καὶ ἀναμένοντας τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας ἀποπέρας του μαθητάς. Τὴν διήγησιν αὐτὴν τοῦ Κρίτωνος λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν ὁ Πλάτων συνέθεσε τὸν ὁμώνυμον διάλογον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσονται ὑψίστης σημασίας ἠθικαὶ καὶ πατριωτικαὶ ἰδέαι.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝ

(Ἡ ΠΕΡΙ ΠΡΑΚΤΕΟΥ, ΗΘΙΚΟΣ)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ

1. ΣΩ. Τί τηγικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων ; ἢ οὐ πρόν ἔτι ἐστίν;

ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Πηγίκα μάλιστα ;

ΚΡ. Ὅρθρος βαθύς.

ΣΩ. Θαυμάζω, ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμομηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι.

ΚΡ. Εὐνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν, καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ.

ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἤκεις ἢ πάλαι ;

ΚΡ. Ἐπεικῶς πάλαι.

ΣΩ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθύς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι ;

ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον ἐν τοσαύτῃ τε ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι. ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω αἰσθανόμενος, ὡς ἠδέως καθεύδεις καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἤδιστα διάγοις. καὶ πολλάκις μὲν δή σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνησα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νυνὶ παρεστῶσιν ξυμφορᾷ, ὡς ῥαδίως αὐτὴν καὶ πρᾶως φέρεις.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἂν, ὦ Κρίτων, πλημμελὲς εἶη ἀγανακτεῖν τηλικούτον ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν.

ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικούτοι ἐν τοιαύταις

ξυμφοραῖς ἀλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται ἡ ἡλικία μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρουσίᾳ τύχῃ.

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα· ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρὸ ἀφῖξαι;

ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλὰ ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδεύουσιν πᾶσι χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι.

ΣΩ. Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφίχεται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένον τεθνάναι με;

ΚΡ. Οὐ τοι δὴ ἀφίχεται, ἀλλὰ δοκεῖ μὲν μοι ἤξειν τήμερον ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἤκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγελιῶν, ὅτι ἤξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὔριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

2. ΣΩ. Ἄλλ', ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ. εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω, οὐ μέντοι οἶμαι ἤξειν αὐτὸ τήμερον.

ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρει;

ΣΩ. Ἐγὼ σοι ἐρῶ· τῇ γὰρ που ὑστεραία δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ἢ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῖον.

ΚΡ. Φασὶ γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἤξειν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρας· τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἐώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινι οὐκ ἐγεῖραί με.

ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον;

ΣΩ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ὦ Σώκρατες,

ἡματὶ κεν τριτάτῳ Φθίην εἰσβῶλον ἴκοιτο.

ΚΡ. Ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐναργῆς μὲν οὖν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

3. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. ἀλλ', ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι· ὡς ἐμοί, ἐάν σὺ ἀποθά- νης, οὐ μία ξυμφορὰ ἐστίν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερῆσθαι τοιοῦτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μήποτε εὐρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἷός τ' ὦν σε σφίζειν, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελεῆσαι. καίτοι τίς ἂν αἰσχιῶν εἶη ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοί, ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε ἡμῶν προθυμομένων.

ΣΩ. Ἄλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι, ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἠγγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπραῆχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῆ.

ΚΡ. Ἄλλ' ὁρᾷς δὴ, ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνί, ὅτι οἷοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξ-εργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα σχεδόν, ἐάν τις ἐν αὐτοῖς δια-βεβλημένος ᾖ.

ΣΩ. Εἰ γὰρ ὠφελον, ὦ Κρίτων, οἷοί τ' εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι, ἵνα οἷοί τ' ᾗσαν καὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ, καὶ καλῶς ἂν εἶχε· νῦν δ' οὐδέτερα οἷοί τε· οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι, ποιοῦσι δὲ τοῦτο, ὅ τι ἂν τύχωσι.

4. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω· τάδε δέ, ὦ Σώκρα-τες, εἰπέ μοι· ἄρα γε μὴ ἐμοῦ προμηθεῖ καὶ τῶν ἄλλων ἐπι-τηδείων, μή, ἐάν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθης, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασι, καὶ ἀναγκα-σθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γὰρ τι τοιοῦτον φο-βεῖ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν· ἡμεῖς γὰρ που δίκαιοί ἐσμεν σώσαν-

τές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον καί, ἐὰν δέη, ἔτι τούτου μειζω· ἀλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει.

ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΡ. Μῆτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τὰργυρίον ἐστίν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὄραξ τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἰκανά· ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἶει δεῖν ἀναλίσκειν τὰμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἔτοιμοι ἀναλίσκειν· εἷς δὲ καὶ κερκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἰκανόν, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος· ἔτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ, ὥστε, ὅπερ λέγω, μῆτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμης σαυτὸν σῶσαι, μῆτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθών, ὅ τι χρῶο σαυτῶ· πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε, ὅποι ἂν ἀφίκη, ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλη εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι, οἳ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

5. Ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσάν σε διαφθεῖραι βουλόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὓς σοὶ ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰχῆσει καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὅτι ἂν τύχῃσι, τοῦτο πράξουσι· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκόσ, τοιοῦτων, οἷάπερ εἴωθε γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. ἢ γὰρ οὐ χρή ποιεῖσθαι παῖδας ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα· σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ ῥαθυμότατα αἰρεῖσθαι· χρή δέ,

ἄπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρείος ἔλοιτο, ταῦτα αἰρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντός τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι· ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδεῖων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρῶγμα τὸ περὶ σέ ἀνανδρία τινὶ τῇ ἡμετέρα πεπραῆχθαι, καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον ὡς εἰσῆλθεν ἕξόν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί, ὡσπερ κατάγελως τῆς πράξεως, κακία τινὶ καὶ ἀνανδρία τῇ ἡμετέρα δικαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οὔτινές σε οὐχὶ ἐσώσαμεν οὐδὲ σὺ σαυτόν, οἷόν τε ὄν καὶ δυνατόν, εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν. ταῦτα οὖν, ὦ Σώκρατες, ὕρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρῷ ἦ σοί τε καὶ ἡμῖν. ἀλλὰ βουλεύου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλεύεσθαι ἔτι ὦρα, ἀλλὰ βεβουλεύσθαι. μία δὲ βουλή· τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτός πάντα ταῦτα δεῖ πεπραῆχθαι. εἰ δὲ τι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἷόν τε. ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖ.

6. ΣΩ. ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετὰ τινος ὀρθότητος εἴη· εἰ δὲ μὴ, ὅσῳ μείζων, τοσοῦτῳ χαλεπωτέρα. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς, εἴτε ταῦτα πρακτέον εἴτε μὴ· ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ αἰεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνεται. τοὺς δὲ λόγους, οὓς ἐν τῷ ἔμ-προσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδὴ μοι ἤδη ἡ τύχη γέγονεν, ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονται μοι καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ, οὔσπερ καὶ πρότερον· ὦν ἐὰν μὴ βελτίῳ ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εἰ ἴσθι, ὅτι οὐ μὴ σοὶ ξυγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἢ τῶν πολλῶν δύναιμι ὡσπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμοὺς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις. πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποῖμεθα αὐτά ; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λό-

γον ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν, πότερον καλῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε ἢ οὐ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὐ· ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο, ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς; ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγ' ἐπισκέψασθαι, ὧ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἴ τί μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ ὧδε ἔχω, ἢ ὁ αὐτός, καὶ ἐάσομεν χαίρειν ἢ πεισόμεθα αὐτῶ. ἐλέγετο δέ πως, ὡς ἐγὼμαι, ἐκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν, ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι τῶν δοξῶν, ἅς οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσι, δέοι τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μὴ τοῦτο πρὸς θεῶν, ὧ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι; σὺ γάρ, ὅσα γε τάνθρώπεια, ἐκτὸς εἰ τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἂν σε παρακρούει ἢ παροῦσα ζυμφορά· σκόπει δὴ· οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι, ὅτι οὐ πάσας χρῆ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' οὐ; οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ' οὐ; τί φῆς; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται;

ΚΡ. Καλῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μὴ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρόνων;

ΚΡ. Πῶς δ' οὐ;

7. ΣΩ. Φέρε δὴ, πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο; γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνω καὶ ψόγω καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἐνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνη ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὢν;

ΚΡ. Ἐνὸς μόνου.

ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρῆ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν.

ΚΡ. Δῆλα δῆ.

ΣΩ. Ταύτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ἢ ἂν τῷ ἐνὶ δοκῆ, τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαίοντι μᾶλλον ἢ ἢ ζύμπασι τοῖς ἄλλοις.

ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἐνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λόγους καὶ μηδὲν ἐπαίοντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται ;

ΚΡ. Πῶς γὰρ οὐ ;

ΣΩ. Τί δ' ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο ; καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος ;

ΚΡ. Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα τοῦτο γὰρ διόλλυσι.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τᾶλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διώωμεν, καὶ δῆ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχυρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλή ἡμῖν ἔστι, πότερον τῆ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἔπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν ἢ τῆ τοῦ ἐνός, εἴ τίς ἐστιν ἐπαίων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ζύμπαντας τοὺς ἄλλους ; ὅ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο. ἢ οὐδὲν ἔστι τοῦτο ;

ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

8. ΣΩ. Φέρε δῆ, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν πειθόμενοι μὴ τῆ τῶν ἐπαίοντων δόξῃ, ἄρα βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν διεφθαρμένου αὐτοῦ ; ἔστι δὲ που τοῦτο τὸ σῶμα ἢ οὐχί ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρ' ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ὧ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὅ τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἢ τε ἀδικία καὶ ἢ δικαιοσύνη ἐστίν;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ τιμιώτερον;

ΚΡ. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὧ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ τι ὁ ἐπαίων περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων, ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἢ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτη οὐκ ὀρθῶς εἰσηγεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων· ἀλλὰ μὲν δῆ, φαίη γ' ἂν τις, οἷοί τε εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτινύνουσι.

ΚΡ. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα· φαίη γὰρ ἂν, ὧ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ', ὧ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος, ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι τῷ καὶ πρότερον· καὶ τόνδε αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

ΚΡ. Ἄλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταῦτόν ἐστι, μένει ἢ οὐ μένει;

ΚΡ. Μένει.

9. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειραῖσθαι ἐξιέναι μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐάν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μὴ, ἐῷμεν· ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περὶ τε ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παίδων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὧ Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν ῥαδίως ἀπο-

κτινύντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν, εἰ οἰοί τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῶ, τούτων τῶν πολλῶν. ἡμῖν δ' ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἢ ἡ ὕπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιῶντες· κἂν φαινόμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐδέη ὑπολογίζεσθαι οὐτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὅτιοῦν πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὅρα δέ, τί δρῶμεν.

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ ἄγαθέ, κοινῇ καὶ εἴ πη ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καὶ σοὶ πείσομαι· εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι· ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιῶμαι πείσαι σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν, ἐάν σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἂν μάλιστα οἴη.

ΚΡ. Ἄλλὰ πειράσομαι.

10. ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι, ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὐ· ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὠμολογήθη; — ὕπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο — ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσί, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοῖδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαλεγόμενοι ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὥσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν, εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ εἴτε μή, καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν εἴτε καὶ πρατότερα, ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ

κακὸν καὶ αἰσχροὺν τυγχάνει ὃν παντὶ τρόπῳ ; φαμέν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται, ἐπειδὴ γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Τί δὲ δῆ ; κακουργεῖν δεῖ, ὧ Κρίτων, ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐ δεῖ δήπου, ὧ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δέ ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοὶ φασι, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γὰρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὅτιοῦν πάσχη ὑπ' αὐτῶν. καὶ ὅρα, ὧ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρά δόξαν ὁμολογῆς. οἶδα γάρ, ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλὰ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὁρῶντας τὰ ἀλλήλων βουλευόμενα. σκόπει δὴ οὖν καὶ σὺ εἴ μάλα, πότερον κοινωνεῖς καὶ ξυνδοκεῖ σοὶ καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς ; ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ, σοὶ δὲ εἴ πη ἄλλη δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκει. εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

ΚΡ. Ἄλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε.

ΣΩ. Λέγω δὴ αὖ τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ πό-

τερον ἂ ἄν τις ὁμολογήσῃ τῷ δίκαια ὄντα ποιητέον ἢ ἑξαπατητέον ;

ΚΡ. Ποιητέον.

11. ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει· ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν πότερον κακῶς τινὰς ποιοῦμεν, καὶ ταῦτα οὐς ἤκιστα δεῖ, ἢ οὐ ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὁμολογήσαμεν δικάίοις οὔσιν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

ΣΩ. Ἄλλ' ὧδε σκόπει· εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· « εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν ; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὃ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ ζύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος ; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ἣ αἱ γενόμεναι δίκαι μὴδὲν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνονται καὶ διαφθείρονται ; » τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ; πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἡδίκηει γὰρ ἡμᾶς ἢ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν ; ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν ;

ΚΡ. Ταῦτα νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

12. ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι· « ὦ Σώκρατες, ἢ καὶ ταῦτα ὁμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοὶ ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις, αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζῃ ; » εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζομεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι « ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ

ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. φέρε γάρ, τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; οὐ πρῶτον μὲν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἐλάμβανε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ καὶ ἐφύτευσέ σε; φράσον οὖν τούτοις ἡμῶν, τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους, μέμφει τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν;» «οὐ μέμφομαι», φαίην ἄν. «ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ἧ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι νόμοι παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῶ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν;» «καλῶς», φαίην ἄν. «Εἶεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἄν εἰπεῖν πρῶτον μὲν, ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ ἴσου οἶε εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν καὶ ἄττ' ἄν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ ταῦτα ἀντιποιεῖν οἶε δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοὶ τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸν δεσπότην, εἰ σοὶ ὧν ἐτύγχανεν, ὥστε, ἅπερ πάσχοις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν, οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά; πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε, ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ αὖ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα, καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν, ὃ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος; ἢ οὕτως εἰ σοφός, ὥστε λεληθῆ σε, ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπέειναι καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσιν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν, ἃ ἄν κελεύῃ, καὶ πάσχειν, ἐάν τι προστάτῃ παθεῖν

ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις καὶ ἡ πατρίς, ἢ πείθειν αὐτήν, ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἦττον τὴν πατρίδα ; » τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων ; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὐ ;

ΚΡ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

13. ΣΩ. « Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες », φαῖεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι, « εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν, ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς. ἡμεῖς γὰρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἴοι τε ἡμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις, ὁμῶς προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιημέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμασθῆ καὶ ἴδη τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ὧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν ἐστὶν οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἐλθῶν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχοντα τὰ αὐτοῦ· ὅς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνη, ὁρῶν ὃν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν καὶ τᾶλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φαμέν τοῦτον ὁμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν, ποιήσειν ταῦτα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῆ φαμεν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιούμεν, προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν,

ἂ ἄν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ».

14. « Ταύταις δὴ φαμεν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνέ-
 ξεσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἂ ἐπινοεῖς, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων
 σέ, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα ». εἰ οὖν ἐγὼ εἴπομι· « διὰ τί δὴ ; »
 ἴσως ἂν μου δικαίως καθάπτοιτο λέγοντες, ὅτι ἐν τοῖς μάλ-
 ιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὠμολογηκῶς τυγχάνω ταύτην
 τὴν ὁμολογίαν· φαῖεν γὰρ ἂν, ὅτι « ὦ Σώκρατες, μεγάλη ἡμῖν
 τούτων τεκμήριά ἐστιν, ὅτι σοὶ καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ
 πόλις· οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἀπάντων δια-
 φερόντως ἐν αὐτῇ ἐπιδήμεις, εἰ μὴ σοὶ διαφερόντως ἤρεσκε,
 καὶ οὐτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ
 ἅπαξ εἰς Ἴσθμὸν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμῶσε, εἰ μὴ ποι στρατευ-
 σόμενος, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε, ὥσπερ οἱ
 ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδὲ ἄλλων
 νόμων ἔλαβεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοὶ ἱκανοὶ ἤμεν καὶ ἡ ἡμε-
 τέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἡροῦ καὶ ὠμολόγεις καθ' ἡμᾶς
 πολιτεύσεσθαι, τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς
 ἀρεσκούσης σοὶ τῆς πόλεως. ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν
 σοὶ φυγῆς τιμήσασθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς
 πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἐκούσης ποιῆσαι. σὺ δὲ τότε μὲν
 ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν, εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλὰ
 ἡροῦ, ὡς ἔφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον· νῦν δὲ οὔτε ἐκείνου
 τοὺς λόγους αἰσχύνει, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει, ἐπιχει-
 ρῶν διαφθεῖραι, πράττεις τε ἅπερ ἂν δοῦλος φαυλότατος
 πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνθήκας τε καὶ
 τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ξυνέθου πολιτεύεσθαι. πρῶτον
 μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν φά-
 σκοντές σε ὠμολογηκέναι πολιτεύεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργω, ἀλλ'

οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῆ». τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων ; ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν ;

ΚΡ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. « Ἄλλο τι οὖν », ἂν φαῖεν, « ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ ὑπὸ ἀνάγκης ὁμολογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλευσασθαι, ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἐβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν σοὶ ἀπιέναι, εἰ μὴ ἤρεσκομεν ἡμεῖς μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι. σὺ δὲ οὔτε Λακεδαιμόνα προηροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν, ἀλλὰ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοὶ τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι· οὕτω σοὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι· τίνοι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων ; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις τοῖς ὁμολογημένοις ; ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσει ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθὼν ».

15. « Σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα παραβάς καὶ ἐξαμαρτάνων τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσει σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδεῖους τοὺς σαυτοῦ. ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύουσί γέ σου οἱ ἐπιτήδευοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδὸν τι δῆλον· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε ἢ Μεγαράδε—εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφοτέρω—πολέμιος ἤξεις, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ, καί, ὅσοι περ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων, ὑποβλέπονται σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι· ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεὺς ἐστι, σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι. πότερον οὖν φεύξει τὰς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν

τοὺς κοσμιωτάτους ; καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα ἄξιόν σοι ζῆν ἔσται ; ἢ πλησιάσεις τούτοις καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος ; — τίνας λόγους, ὦ Σώκρατες, ἢ οὐσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι ; καὶ οὐκ οἶει ἄσχημον ὄν φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα ; οἶεσθαί γε χρὴ· ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν τόπων ἀπαρεῖς, ἤξεις δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοὺς Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία, καὶ ἴσως ἂν ἠδῶς σου ἀκούοιεν, ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου ἀπεδίδρασκες σκευὴν τέ τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν λαβών, ἢ ἄλλα, οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας· ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἶκός, ἐτόλμησας οὕτως αἰσχυρῶς ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς ὅς ἐρεῖ ; ἴσως, ἂν μὴ τινα λυπῆς· εἰ δὲ μὴ, ἀκούσει, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ· ὑπερχόμενος δὴ βιώσει πάντας ἀνθρώπους καὶ δουλεύων — τί ποιῶν ἢ εὐωχοῦμενος ἐν Θετταλία, ὡσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδεδημηκῶς εἰς Θετταλίαν ; λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσονται ; ἀλλὰ δὴ τῶν παίδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύῃς ; τί δέ ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτο σοῦ ἀπολαύσωσιν ; ἢ τοῦτο μὲν οὐ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος βέλτιον θρέφονται καὶ παιδεύονται, μὴ ζυνόντος σοῦ αὐτοῖς ; οἱ γὰρ ἐπιτηδεῖοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν· πότερον ἂν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσης, ἐπιμελήσονται, ἂν δὲ εἰς Ἄδου ἀποδημήσης, οὐχὶ ἐπιμελήσονται ; εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἔστι τῶν σοὶ φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι, οἶεσθαί γε χρὴ ».

16. « Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τρο-

φεῦσι μήτε παῖδας περι πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἄδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὐδὲ δικαιοτέρον οὐδὲ ὀσιώτερον, οὐδὲ ἄλλω τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένω ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ νῦν μὲν ἡδίκημένος ἄπει, ἐὰν ἀπίης, οὐχ ὑπ' ἡμῶν τῶν νόμων, ἀλλὰ ὑπ' ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχυρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουρήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ζυθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβάς καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους, οὓς ἤκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ οἱ ἐν Ἄδου νόμοι οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέχονται, εἰδότες, ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μή σε πείση Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει μᾶλλον ἢ ἡμεῖς».

17. Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι, ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἡχὴ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν· ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς. ὅμως μέντοι εἴ τι οἶε πλέον ποιήσῃς, λέγε.

ΚΡ. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

ΣΩ. Ἐὰ τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτη, ἐπειδὴ ταύτη ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝΑ

1. τηνικάδε = τοιαύτην ὥραν, τόσον πρῶτ. — **ἔτι** = πλέον. — **πάνυ μὲν οὖν** = καὶ πολὺ μάλιστα, βεβαίωτατα. — **πηνίκα μάλιστα** = ποία ὥρα περίπου. — **ἄρθρος**: ἐκαλεῖτο ἄρθρος ὁ χρόνος ὁ μετὰ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς αὐγῆς. — **βαθὺς** λέγεται ὁ ἄρθρος, ὁ ὁποῖος ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὰ ἐξημερώματα, ἢ βαθεῖα αὐγή, ὅπως λέγομεν σήμερον. — **θαυμάζω** = ἀπορῶ. — **ὅπως ἠθέλησε**: ἀπορεῖ ὁ Σωκράτης πῶς ἐπετράπη ἢ εἴσοδος εἰς τὸν Κρίτωνα, διότι τὸ δεσμωτήριο δὲν ἦνοιγε πρῶτ. — **ὑπακούω**: ἐπὶ θυρωροῦ = ἀποκρίνομαι εἰς τὸ κτύπημα καὶ ἀνοίγω τὴν θύραν. — **ξυνήθης** = σχετικός, γνωστός. — **διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν**: ὁ Κρίτων πολλάκις ἐπεσικέφη τὸ δεσμωτήριο κατὰ τὰ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰρημένα (σ. 67). — **καὶ τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ**: ὁ πρῶτος καὶ συνδέει τὸ **συνήθης ἐστὶ καὶ εὐεργέτηται**, ὁ δεῦτερος εἶναι ἐπιδοτικός = οὐ μόνον συνήθης ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτηται = προσέτι καί... — **ἄρτι** = ταύτην τὴν στιγμήν. — **ἐπεικῶς πάλαι** = ἀρκετὰ πρὸ πολλοῦ, ἔχω κάμποσιν ὥραν ποὺ ἤλθα. — **εἶτα**: ἐπὶ ἐρωτήσεως δηλοῖ ἀπορίαν καὶ θαυμασμόν = καὶ ὕστερα. — **ἐπεγείρω** = ἐξυπνίζω (διὰ τινὰ σκοπόν). — **οὐδ' αὐτὸς** = οὐδ' ἐγὼ αὐτός. — **οὐ μὰ τὸν Δία... οὐδ' ἂν αὐτὸς ἠθελον...** = ὅχι μὰ τὸν Δία, οὐδ' ἐγὼ θὰ ἠθελα νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τόσιν ἀγρυπνίαν καὶ λύπην - εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι -, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ τὴν μεταδώσω καὶ εἰς σέ. — **αἰσθάνομαι** = βλέπω. — **ὥς**: εἰδικός. — **δῆ** = ἤδη. — **τρόπος** = τάξις, τὴν ὁποίαν τηρεῖ κανεὶς εἰς τὸν βίον του, χαρακτήρ. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Σ. ἦτο εὐθυμος. — **ὥς ῥαδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις**: ἐπεξήγησις εἰς τὴν γεν. τοῦ **τρόπου**. — **πλημμελές** = ἀνάρμοστον. — **ἀγανακτεῖν**: ὑποκ. τινὰ ἢ ἐμέ. — **τηλιοῦτον ὄντα**: ὁ Σωκράτης ἦτο τότε 70 ἐτῶν. — **ἀλίσκομαι** = περιπίπτω. — **οὐδέν**: ἐπίρρ. = οὐδόλως. — **ἐπιλύεται ἡ ἡλικία** = ἐμποδίζει ἡ ἡλικία. — **τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν**: εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῦ **ἐπιλύεται** = ὥστε νὰ μὴ ἀγανακτοῦν. — **τύχη**: μέση λέξις σημαίνουσα εὐτυ-

χίαν και δυστυχίαν. — ἔστι ταῦτα· ἐνν. ἀληθῆ. — ἀλλὰ τί δή... ἀφί-
ξαι· ἐπανερχεται εἰς τὰ προηγούμενα = ἀλλὰ (διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ
προκείμενον) διαπὶ τέλος πάντων ἔχεις ἔλθει. — χαλεπήν και βαρείαν·
συνωνυμία. — χαλεπός = δυσάρεστος. — φέρων· ἐνν. ἀφῆγμαι. — ἐπι-
τήδιοι = φίλοι· ἀλλαχοῦ λέγονται ἐταῖροι, γνώριμοι, συνόντες· —
ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι. τὸ πλήρες = ἐν τοῖς φέρουσι
βαρέως ἐγὼ βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι. — τίνα ταύτην· δηλ. φέ-
ρεις· τὸ πλήρες· τίς ἐστὶν αὕτη ἡ ἀγγελία, ἣν φέρεις. — τὸ πλοῖον·
ἡ Δηλιάς ναῦς, ἡ ὁποία ἐστέλλετο κατ' ἔτος εἰς Δῆλον μετὰ τῶν ἐπι-
σήμεων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως, τῶν Δηλιαστῶν. — οὐ τοι = ὄχι βέ-
βαια. — δὴ = ἤδη. — (δοκεῖ) μὲν = (δοκεῖ) μὴν = ἀσφαλῶς. — ἐξ
ῶν = ἐκ τούτων ἄ... — ἦκοντες ἀπὸ Σουνίου· εἰς τὴν εὐλίμενον
παραλίαν τοῦ Σουνίου εἶχε καταπλεύσει τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου, ἐμποδι-
ζόμενον ὑπὸ τῶν ἀνέμων νὰ κατευθυνθῆ εἰς Πειραιᾶ.

2. τύχη ἀγαθῆ = ἡ ὥρα ἡ καλῆ. — ταύτη· ἐπίρρ. = οὕτως. —
γὰρ = βεβαίως. — που = ἂν δὲν ἀπατώμαι. — γέ τοι δή = βεβαίως. —
οἱ τούτων κύριοι δηλ. οἱ ἔνδεκα (ἴδε Ἀπολ. κεφ. 27). — τῆς
ἐπιούσης ἡμέρας· ἐννοεῖ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Κρί-
των εἶπε δις τήμερον. Ἐπειδὴ ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν διελέγοντο,
ἦτο ὀρθρος βαθὺς και δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη ἡ ἡμέρα, ὁ Σωκράτης
ὀρθῶς τὴν ὠνόμασεν ἐπιούσαν. — τῆς ἐτέρας· ἦτοι τὴν ἐπομένην. —
ταύτης τῆς νυκτός· γενικὴ τοῦ χρόνου. — κινδυνεύεις· μετ' ἀπα-
ρεμφάτου = φαίνεται. — ἐν καιρῷ τινι· τὸ τινι πρὸς ἐπίτασιν = εἰς
πολὺ κατάλληλον ὥραν. — καλῆ - εὐειδῆς· τὸ πρῶτον γενικώτερον
(= με ὥραϊον παρουσιαστικόν) τοῦ δευτέρου, τὸ ὁποῖον λέγεται ἐπὶ
τοῦ προσώπου μόνον. — λευκά ἱμάτια ἔχουσα· ὡς παρ' ἡμῖν τὸ
λευκὸν θεωρεῖται χρῶμα τοῦ ἀγαθοῦ και τῆς χαρᾶς δηλωτικόν, οὕτω
και παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ λευκὸν ἦτο σύμβολον ἀγνότητος και ἀγιό-
τητος. — καλέσαι με και εἰπεῖν· ἡ μὲν κλήσις ἦτο τὸ « ὦ Σώκρα-
τες », ὁ δὲ λόγος ὁ παρατιθέμενος ὁμηρικὸς στίχος « ἡματι κλπ. » —
ἡματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἴκοιο· ὁ στίχος οὗτος ἔχει
ληφθῆ ἐκ τῆς Ἰλιάδος (I 363), ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπειλεῖ, ὅτι θεὸς
ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Τροίας. Εὐστόχως δὲ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὰς
λέξεις τοῦ Ἀχιλλεύως, μέλλοντος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, περὶ
τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅστις πρόκειται ν' ἀποδημήσῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν,

ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀληθινὴ πατρίς. — **Φθίην ἐρίβωλον**· αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως, τιθεμένη παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἄνευ προθέσεως. — **ἐρίβωλος** καὶ **ἐρίβωλαξ** = εὐφορος. — **ἄτοπον** = παράδοξον. — **ἐναργῆς** = φανερός. — **μὲν οὖν** = καὶ ὅμως, ἀλλ' ὅπωςδῆποτε.

3. λίαν γε (ἐναργῆς) = καὶ πολὺ μάλιστα. — **ὦ δαιμόνιε**· ἐπὶ προσφωνήσεων φιλικῶν = θαυμάσιε. — **ἔτι καὶ νῦν πείθου**· ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, ὅτι ὁ Κρίτων κατέβαλε καὶ πρότερον προσπαθείας νὰ πείσῃ τὸν Σωκράτη, ἀλλ' αὐταὶ ἀπέβησαν ἄκαρποι. — **χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερηῆσθαι** = πρὸς τὸ ἔστερηῆσθαι σοῦ. — **ἀμελήσαι**· ἔνν. τούτου. — **δόξα** = γνώμη. — **ἡμῶν προθυμουμένων**· ἔνν. ἐξάγειν = **εἰ καὶ ἡμεῖς ἤμεν πρόθυμοι**· ἔννοεῖ ὁ Κρίτων καὶ τοὺς συμμαθητάς του Σιμμίαν καὶ Κέβητα, ἴσως καὶ ἄλλους. — **ὦ μακάριε Κρίτων**· φιλόφρων προσφώνησις = καλέ μου Κρίτων, καλότυχε... — **οἱ ἐπιεικέστατοι** = οἱ χρηστότατοι (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολλούς, τὸν ὄχλον). — **ἡγήσονται ... οὕτω] πεπραῆχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῆ** = θὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν πράξιν μας τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτηρισμόν. Ἡ ἔννοια τῶν λόγων εἶναι, ὅτι ἡ γνώμη τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων θὰ εἶναι πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἤτοι καὶ αὐτοὶ θὰ θεωρήσουν μὲν, ὅτι ἐπράχθησαν καλῶς, ἂν πράγματι ἐπράχθησαν καλῶς, τούναντίον δὲ θὰ θεωρήσουν, ὅτι ἐπράχθησαν αἰσχυρῶς, ἂν πράγματι ἐπράχθησαν αἰσχυρῶς. — **αὐτὰ δέ' ἴδηλα τὰ παρόντα νυνὶ** = ἡ ἰδική σου περίπτωσις τώρα πιστοποιεῖ. — **ἐν αὐτοῖς** = ἐνώπιον αὐτῶν. — **εἰ γὰρ ὠφελον...** **οἰοί τε εἶναι** = μακάρι νὰ ἤμποροῦσαν. — **νῦν δὲ οὐδέτερα οἰοί τε**· ἔνν. εἰσὶν ἐξεργάζεσθαι. — **οὔτε γὰρ φρόνιμον** κλπ. ὁ Σωκράτης θεώρει ὡς μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν τὴν φρόνησιν, τῶν δὲ κακῶν τὴν ἀφροσύνην· ἐκ τούτων δὲ οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο δύνανται οἱ πολλοί· ὁ δὲ θάνατος, τὸν ὁποῖον ἔχουν τὴν δύναμιν οὔτοι νὰ ἐπιβάλλουν, δὲν εἶναι κατ' αὐτὸν μέγα κακόν.

4. προμηθέομαι· μετὰ γενικῆς ἢ αἰτιατικῆς = λαμβάνω πρόνοιαν, ἐνδιαφέρομαι. — **οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα] παρέχωσιν**· πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσαγάγῃ εἰς δίκην πάντα ἄλλον πολίτην ἐπὶ δημοσίῳ ἐγκλήματι. Ἐπειδὴ δὲ λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν δικαστῶν ἦτο δύσκολος ὁ διαφωτισμός των περὶ τῆς ἀθρότητας ἢ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ τὸ πλεῖστον ἐξηρητάτο

ἀπὸ τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τοῦ κατηγοροῦ, οὐδεὶς ἦτο ἀσφαλής, οὐδ' ὁ ἀθώωτατος, ὅτι θὰ διέφευγε τὴν καταδίκην. Ἐκ τοῦ λόγου τοῦτου ἐδημιουργήθη εἰς τὰς Ἀθήνας πλῆθος συκοφαντῶν, οἱ ὅποιοι ἐξεβίαζον τοὺς εὐπορωτέρους πολίτας, ἀπειλοῦντες, ὅτι θὰ τοὺς εἰσαγάγουν εἰς δίκην ἐπὶ ἀνυπάρκτῳ ἐγκλήματι· διὸ οἱ πολῖται ἐξηγόραζον τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειάν των παρὰ τῶν συκοφαντῶν τούτων ἀντὶ χρημάτων. — **ἐκκλέπτω** = κρυφίως ἐξάγω, φυγαδεύω. — **οὐσία** = περιουσία. — **ἄλλο τι παθεῖν**· δηλ. φυλάκισιν, ἐξορίαν, θάνατον. — **ἔασον αὐτὸ χαίρειν**· δηλ. τὸ φοβεῖσθαι = ἄφησέ το νὰ πάῃ εἰς τὸ καλὸ, μὴ τὸ βάζῃς καθόλου εἰς τὸ μυαλό σου. — **ἡμεῖς δίκαιοι ἐσμεν**· ἡ προσωπικὴ σύνταξις ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου = **δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς σώσαντας...** — **καὶ ταῦτα... καὶ ἄλλα πολλά**· διὰ μὲν τοῦ ταῦτα ὑποδηλοῦνται τὰ ῥήματα, διὰ δὲ τοῦ ἄλλα πολλά τὰ ἄλλα κωλύματα, τὰ ὅποια ὁ Σωκράτης ἐξέθεσεν εἰς τὴν Ἀπολογία. — **ὡς εὐτελεῖς** = πόσον μικροπρεπεῖς. — **ἐπ' αὐτοὺς** = πρὸς τὸ διαφθεῖραι αὐτοὺς = διὰ νὰ βουλλώσωμεν τὸ στόμα των. — **ξένοι οὔτοι**· τὸ οὔτοι ὡσεὶ νὰ ἦσαν παρόντες καὶ τοὺς ἐδείκνυε = νά... — **ἐπ' αὐτὸ τοῦτο**· ἐπὶ τό : ἐξαγαγεῖν σε ἐνθένδε. — **Σιμμίας καὶ Κέβης**· ἀμφοτέρω ἦσαν Θηβαῖοι φίλοι καὶ ἀκροαταὶ τοῦ Σωκράτους. — **μήτε ἀποκάμης σαυτὸν σώσαι**· ἀποκάμνω ὡς καὶ παρ' ἡμῶν = ἀπὸ τὸν κόπον παύω νὰ κάμνω τι = διστάζω. — **ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ**· ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 27. — **δυσχερές μοι γίνεταί τι** = μὲ δυσκολεῖται τι. — **ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις... ὃ τι χρῶο σαυτῷ**· εἶναι ἐπεξηγήσις τοῦ ἀνωτέρω **ὃ ἔλεγες...** = ὅτι δὲν θὰ ἤξευρες, τί νὰ κάμης τὸν ἑαυτὸν σου, τί νὰ γίνῃς. — **ἀγαπῶ τινα** = περιβάλλω τινα μὲ σεβασμὸν. — **ξένοι**· οὕτω καλοῦνται φίλοι ἄλλοδαποί, τῶν ὁποίων καθήκον ἦτο νὰ ξενίζωσι τὸν ξένον των ἐπιδημοῦντα εἰς τὴν χώραν των, νὰ τὸν βοηθοῦν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεών του καὶ νὰ προστατεύουν αὐτὸν ἀπὸ ἀδικίας ἢ ὕβρεως.

5. οὐδὲ δίκαιον... σαυτὸν προδοῦναι· ἡ σύνταξις : **δοκεῖς μοι οὐδὲ δίκαιον πρᾶγμα ἐπιχειρεῖν σαυτὸν προδοῦναι**. — **προδίδωμι ἑμαυτὸν** = παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν ἀπώλειαν, εἰς θανάτωσιν. — **ἐξὸν σωθῆναι** = εἰ καὶ ἔξεστί σοι σωθῆναι. — **διαφθείρω** = ἐξοντώνω. — **τοὺς υἱεῖς**· ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 23. — **οἰχθήσει καταλιπὼν** = θὰ τοὺς ἀφήσῃς καὶ θὰ φύγῃς παράκαιρα. — τὸ

σὸν μέρος = ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ. — **ὅ τι ἂν τύχῃσι, τοῦτο πράξουσι** = θὰ εὐρίσκωνται εἰς κατάστασιν, τὴν ὁποῖαν θὰ τοὺς παρασκευάζῃ ἢ τύχῃ = θὰ ἀκολουθήσουν τὴν φορὰν τῆς τύχης· τὸ **πράξουσι**, ἂν καὶ εἶναι μεταβατικόν, ἐνταῦθα λαμβάνεται ἀμεταβ. (= θὰ εὐρίσκωνται εἰς τοιαύτην κατάστασιν). — **περὶ τοὺς ὄρφανούς**· ἤτοι οἱ παῖδες τοῦ μὲν μετὰ τὸν θάνατόν του θὰ ἐγκατελείποντο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ περιήρχοντο εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, δεδομένου ὅτι ἡ περιουσία, τὴν ὁποῖαν θὰ ἐκληροδοῦτε εἰς αὐτοὺς ὁ Σ., ἦτο ἀσήμαντος (πόση ;). — **ῥαθυμότατα** = ἀναπαυτικώτατα. — **ταῦτα αἰρεῖσθαι**· τὸ ὑποκ. τινά. — **ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σέ** = ὅλη ἡ ἀφορῶσά σε ὑπόθεσις (δηλ. τὰ κατωτέρω : ἡ εἴσοδος τῆς δίκης, ἡ διεξαγωγή της καὶ τὸ τέλος). — **ὡς εἰσῆλθεν** = ὅτι... — **ὡς ἐγένετο** = ὅπως... — **ὁ ἀγὼν τῆς δίκης** = ἡ διεξαγωγή τῆς δίκης. — **καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί... δοκεῖν** = καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο δά, δηλ. τὸ νὰ ἔχῃ τὴν ἐντύπωσιν ὁ κόσμος. — **ὥσπερ κατάγελως τῆς πράξεως** = τὸ κορυφωμα τροπον τινὰ τῆς γελοιοποιήσεως τοῦ ὅλου δράματος. — **κακία** = ἀμέλεια, κακορριζικιά. — **διαπεφευγέναι**· ὑποκείμ. **τὴν σωτηρίαν σου**. — **εἶτι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν** = ἂν ἀξίζαμεν κάτι. — **ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρᾷ ἦ** = ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι κακά, προσάπτουν καὶ ὄνειδος, ἠθικὴν ἔκπτωσιν. — **μία δὲ βουλή** (ἔστω)· ἐνν. **ποιεῖν ἃ ἐγὼ λέγω**. — **οὐκέτι οἶόν τε**· πάντα ταῦτα πράττεσθαι.

6. ἡ προθυμία σου = ὁ πρὸς σωτηρίαν μου ζῆλός σου. — **ἀξία ἐνν. ἐστί**. — **εἰ δὲ μή...** ἐνν. **εἴη ἡ προθυμία σου μετὰ τινος ὀρθότητος, τοσοῦτω χαλεπωτέρα** (ἐστί), **ὅσω μείζων** (ἐστί). — **χαλεπός** = ὁ δυσσικονόμητος, ὁ δυσκόλως ἱκανοποιούμενος. — **τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλω πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ** = ἐκ τῶν τριῶν στοιχείων τοῦ ψυχικοῦ μου βίου νὰ μὴ ὑπακούω εἰς κανὲν ἄλλο παρὰ εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Τὰ ἐμὰ εἶναι τὰ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἐγὼ μου· δὲν περιλαμβάνεται δὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὰ τρία μέρη εἰς τὰ ὁποῖα συνήθως διηρεῖτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Λέγει λοιπόν, ὅτι πείθεται εἰς τὸ λογιστικὸν μόνον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ. — **ἐκβάλλω** = ἀπορρίπτω, στέλλω περίπατον, ὅπως λέγομεν σήμερον. — **τύχη**· κεφ. 1. — **οὐ μὴ ξυχωρήσω**· μέλλ. = δὲν θὰ πεισθῶ, δὲν θὰ ἐνδώσω. — **οὐδ' ἂν πλείω... ἡμᾶς μορμολύττηται**. τὸ πλείω σύστοιχος αἰτ., τὸ δὲ ἡμᾶς ἀντικείμε-

νον. — **μορμολύττομαι**· ἀποθ. = ἐκφροβῶ διὰ τῆς ἐκφωνήσεως **Μορμώ**· ἡ δὲ Μορμώ ἦτο μυθικὸν τέρας, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ γραῖαι καὶ μητέρες ἐτρόμαζαν τὰ παιδιὰ. — **ἐπιπέμπω** = ἐπισεῖω. — **μετριώτατα** = ὀρθότατα. **ἀναλαμβάνω** = ἀναθεωρῶ τι καταλειφθὲν πρότερον· ἐδῶ τὸ καταλειφθὲν εἶναι τὰ συμπεράσματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέληγον κατὰ τὰς συζητήσεις των πρὸ τῆς συμφορᾶς, ἀνάληψις δὲ ἡ ἀνασκόπησις αὐτῶν, ἃν ἦσαν ὀρθὰ ἢ ὄχι. — **ὅτι ἄλλως ἔνεκα λόγου** = ὅτι μάτην, τοῦ κάκου, διὰ τὸ νὰ γίνεταί συζήτησις. Τὸ ἔνεκα λόγου εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ μάτην, ἡ δὲ φράσις «ὁ λόγος ἐγένετο ἔνεκα λόγου» εἶναι λογοπαίγιον γινόμενον ἐκ τῆς διττῆς σημασίας τῆς λέξεως λόγος. — **ὡς ἀληθῶς** = τῇ ἀληθείᾳ, πράγματι. — **ἐπισκοπέομαι** = ἐξετάζω. — **ᾧδε ἔχω**· ἀνωτέρω ἤδε ἡ **τύχη γέγονε** = ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρίσκομαι. — **ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν** = ὑπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐφαντάζοντο, ὅτι λέγουν τι ἄξιον λόγου. — **ὅσα γε τάνθρώπεια** = καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα συνήθως εἰς τοὺς ἀνθρώπους (κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ὑγιῆς συνήθως δὲν ἀποθνήσκει τὴν ἐπομένην.) — **οὐκ ἂν σε παρακρούοι** = δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σὲ παρασύρῃ εἰς παραλογισμούς. — **δόξα** = δοξασία.

7. φέρε δὴ = ἔλα τώρα. — **τὰ τοιαῦτα**· δηλ. τὰ ἐπόμενα. — **γυμναζόμενος**· ἐπεξήγησις. — **τοῦτο πράττων** = ἔχων τοῦτο ὡς κύριον ἔργον. — **ιατρός**· ὅστις καθώριζε τοὺς ὅρους τῆς διαίτης καὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν γυμναζομένων. — **παιδοτρίβης** διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τοὺς νέους τὴν τέχνην τοῦ ἀγωνίζεσθαι καὶ ἄλλα ὅμοια· οὗτος ὤφειλε νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη, τί ἕκαστος ἔπρεπε νὰ πράττῃ καὶ εἰς τί νὰ ἀσκήτῃ ἀναλόγως τῆς ὑγείας καὶ τῶν δυνάμεών του. — **ἐπιστάτης** = ὁ ὀρισμένος νὰ ἐπιστατῇ ἐπὶ τινος ἔργου, ὁ ἐπιμελητής. — **ἐπαῖω** = εἶμαι βαθὺς γνώστης. — **ἔστι ταῦτα**· ἔνν. ἀληθῆ. — **εἶεν**· ἐπίρρ. = ἄς εἶναι, ἕως ἐδῶ καλά. — **ἀτιμάζω** = περιφρονῶ. — **πῶς γὰρ οὐ**· δηλ. πείσεται κακόν. — **ποῖ τείνει** = ποῦ ἄγει (εἰς φθορὰν ἢ εἰς ὄλεθρον), ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ. — **καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος**· δηλ. τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν (ἀναφέρεται). — **δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσιν**· εἶναι ἡ ἀπόκρισις εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἀνωτέρω συνθέτου ἐρωτήματος. — **οὕτως**· ἔνν. ἔχει. — **διέρχομαι** = ἀναφέρω λεπτομερῶς. — **ᾧ** = τούτῳ γάρ· **ἐγίγνετο... ἀπώλλυτο**· ὁ λέγων μεταθέτει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ παρελθόν

καί θεωρεῖ τὸ συζητούμενον ἐν τῷ παρόντι ζήτημα ὡς γνώμην πρότερον ἐπιδοκιμασθεῖσαν. Δύναται δὲ νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὅλον ὡς ἐξῆς : ὁ τῶν μὲν δικαίῳ εὐρίσκετο βέλτιον γιγνόμενον, τῶν δὲ ἀδίκῳ ἀπολλύμενον.

8. τὸ ὑγιεινόν... τὸ νοσῶδες· ἀντὶ τῶν ἀφηρημένων (πρβλ. καὶ κατωτέρω « τὸ ἀδίκον... τὸ δίκαιον »). — **που** = ἂν δὲν ἀπατῶμαι. — **μοχθηρὸς** = ἐλεεινός, ἄθλιος. — **διεφθαρμένος** = ἐξητηλημένος. — **λωβάομαι** = βλάπτω. **δίνημι** = ὠφελῶ. — **φαῦλος** = πρόστυχος, μικρᾶς ἀξίας. — **ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων** = ὅ,τι δήποτε εἶναι τοῦτο ἀπὸ τὰ ἰδικά μας, ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ζωῆς μας· εἶναι δὲ τοῦτο ἢ ψυχῇ. — **περὶ ὃ ἢ τε... ἐστὶ** = μὲ τὸ ὁποῖον ἔχει σχέσιν. — **οὐδαμῶς** = κατ' οὐδένα τρόπον (νομίζομεν αὐτὸ εὐτελέστερον). — **τίμιος** = πολῦτιμος. — **πολύ γε**· ἔνν. τιμιώτερον. — **ᾧ βέλτιστε** = φίλτατέ μου. — **ἡμᾶς** = περὶ ἡμῶν. — **ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια**· κατ' ἀντιθεσιν πρὸς τοὺς πολλοὺς = ὁ εἷς καὶ μάλιστα αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· ἢ λέξις ἀλήθεια ἔχει ἐδῶ τὴν μεταφυσικὴν σημασίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας φέρεται συνήθως παρὰ Πλάτωνι· σημαίνει δηλ. τὴν καθαρὸν πραγματικότητα, τὸν θεόν. — **ταύτη** = κατὰ τοῦτο, ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ — **εἰσηγοῦμαι** = προτείνω. — **ἀλλὰ μὲν δὴ... οἷοί τε εἰσιν**· εἶναι ἐπαναληψὶς τοῦ λόγου τοῦ Κρίτωνος (ἴδ. ἀνωτέρω κεφ. 3) περὶ τῆς δυνάμεως τῶν πολλῶν. — **ἀποκτίννυμι** = ἀποκτείνω. — **οὗτος ὁ λόγος**· δηλ. ὅσα εἵπομεν τώρα συζητοῦντες περὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης εἶναι ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἄλλοτε εἵπομεν. — **ἀλλὰ μένει** = μάλιστα ἔχει ἀκόμη ἰσχύν· ὁ ἀλλὰ ἐν τῷ διαλόγῳ ἔχει συνήθως παραχωρητικὴν ἔννοιαν.

9. ἐκ τῶν ὁμολογουμένων = σύμφωνα πρὸς ὅσα ὁμολογήσαμεν. — **ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις** = αἱ σκέψεις δέ, ἄς σὺ λέγεις. — **μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα σκέμματα ἦ**· κατὰ παράλειψιν τοῦ ῥήματος ὄρα. — **ὡς ἀληθῶς** = ἀληθέστατα, εἰς τὴν πραγματικότητα. — **σκέμμα** = σκέψις. — **ῥαδίως** = ἐπιτολαίως, μὲ ἐλαφρὰν τὴν καρδίαν. — **καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἂν** = καὶ τούτων, οἱ ἀνεβιώσκοντο γ' ἂν. — **ἀναβιώσκομαι** = ἀναζῶ· ἐδῶ μεταβ. = ἐπαναφέρω εἰς τὴν ζωὴν. — **οὐδενὶ ξὺν νῶ** = σὺν οὐδενὶ νῶ = ῥαδίως. — **ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ** = ὁ ὀρθὸς λόγος οὕτως ἐπιβάλλει· ὅτι δηλ. τὸ εὖ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, τοῦτο δὲ ὅτι ταῦτὸν τῶν καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. — **μὴ οὐδὲν**

ἄλλο σκεπτόον ἦ· ὡς ἀνωτέρω παρελείφθη τὸ ῥῆμα ὄρα· — **καὶ αὐτοὶ** = καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ (δηλ. ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι). — **ἐξάγοντες** = συνεργοῦντες εἰς τὴν ἐξαγωγήν, φυγάδευσίν μου. — **ἐξαγόμενοι ἀντὶ ἐξαγόμενος**, διότι μόνος ἐξαγόμενος θὰ ἦτο ὁ Σωκράτης. — **κὰν φαινόμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι** = καὶ ἐὰν φαινόμεθα, ὅτι αὐτὰ, ἃ ἐργαζόμεθα, εἰσὶν ἄδικα. — **μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι** = κατὰ παράλειψιν, ὡς ἀνωτέρω, τοῦ ῥήματος ὄρα = (πρόσεχε), μήπως δὲν πρέπει νὰ λογαριάζωμεν. — **τί δρώμεν** = τί χρὴ δρᾶν. — **πη** = εἰς κανὲν σημείον τοῦ λόγου μου. — **ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσαι σε πράττειν ταῦτα, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος**· ὑποκ. τοῦ πράττειν ἐγὼ = διότι ἐγὼ μεγάλην σημασίαν ἀποδίδω εἰς τὸ νὰ σὲ πείσω νὰ πράττω ταῦτα (νὰ σεβασθῶ δηλ. τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου) καὶ ὄχι παρὰ τὴν θέλησίν σου (νὰ τὰ πράττω). — **σοι** = κατὰ τὴν κρίσιν σου. — **ἦ** = ὅπως. — **μάλιστα** = ἀκριβῶς.

10. ἐκκεχυμένοι εἰσὶ = ἐκκέχυνται τῆς μνήμης = ἔχουν λησμονηθῆ. — **ἄρα** = ὡς φαίνεται. — **ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες** = δὲν ἐνόησαμεν, ὅτι δὲν διαφέρομεν καθόλου ἀπὸ παιδιὰ (τὰ ὅποια ὅ,τι δέχονται τὴν μίαν στιγμὴν ἀρνοῦνται τὴν ἄλλην). — **παντὸς μᾶλλον** = περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἀναντιρρήτως. — **ἡμῖν** = ὑφ' ἡμῶν. — **ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται**· οἱ παλαιοὶ εἶχον τὴν γνώμην τοὺς μὲν φίλους εὔ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς κακῶς ποιεῖν, ἢ ἄλλως τοὺς μὲν φίλους εὔ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἀνιᾶν· μόνον ὁ Σωκράτης, πρωτοπόρος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τοῦ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν..., καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς», ἤχθη εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ ὑψηλοῦ ἠθικοῦ διδάγματος «οὐ δεῖ ἀνταδικεῖν ἀδικούμενον». — **ἀντικακουργέω** = ἀνταποδίδω τὸ κακόν. — **καθομολογέω** = παραδέχομαι. — **δόξα** = πεποίθησις. — **οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ**· δηλ. μεταξύ τῶν πρεσβυόντων τὸ «μὴ δεῖν μηδενὶ τρόπῳ μηδένα κακῶς ποιεῖν» καὶ τῶν ἀποδεχομένων τὸ «τοὺς φίλους εὔ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς». — **οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή** = δὲν ὑπάρχει ὁμοφροσύνη, σύμπτωσις ἀντιλήψεων. — **κοινωνεῖς**· ἐνν. τῆς βουλῆς = συμμερίζεσαι τὰς ιδέας αὐτάς. — **ξυνδοκεῖ σοι** = συμφωνεῖς μὲ τὰς ιδέας αὐτάς. — **τῆς ἀρχῆς** = τῆς θεμελιώδους βάσεως τῆς συζητήσεως, δηλ. ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος κλπ. — **εἰ πη ἄλλη δέδοκται** = ἂν ἔχης ἄλλην τινὰ γνώμην.

— **δίκαια ὄντα**· συναπτόεν πρὸς τὸ ποιητέον ὡς ἐξῆς: ἂ ἄν τις ὁμολογήσῃ τῷ (=τινί), ἐπεὶ δίκαιά ἐστι, ποιητέον ἢ ἔξαπατητέον; — **ἔξαπατητέον**· ἔνν. ἐν τούτοις.

11. ἐκ τούτων = συμφώνως πρὸς αὐτὰ (τὰ ὁμολογούμενα). — **ἀθρέω** = βλέπω μετὰ προσοχῆς, προσέχω. — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **οὓς ἤκιστα δεῖ**· δηλ. τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα. — **ἀποδιδράσκειν**· ἐπιφέρει τὴν πρότασιν **εἴθ' ὅπως δεῖ** (= οἰαδήποτε ἄλλη λέξει) κλπ., διὰ τὴν μετριάσῃ τὴν κακὴν ἔννοιαν τοῦ ἀποδιδράσκειν, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο ἐπὶ δούλων. — **ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ... ἐπιστάντες ἔροιτο**· αἱ μετοχαὶ δὲν συνδέονται, διότι τὸ **ἐλθόντες** διορίζει χρονικῶς τὸ **ἐπιστάντες**· τὸ δὲ **ἐπιστάντες** τὸ **ἔροιτο**. — **τὸ κοινὸν** = τὸ δημόσιον. — **ἄλλο τι**· ἔνν. διανοεῖ. — **εἶναι τὴν πόλιν καὶ μὴ ἀνατετράφθαι** = νὰ στέκη ὀρθία ἢ πόλις καὶ νὰ μὴ ἀνατραπῇ, νὰ διατηρηθῇ καὶ νὰ μὴ διαλυθῇ. — **γενόμεναι δίκαι** = ἐκδικασθεῖσαι δικαί, αἱ ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων. — **ἄλλως τε καὶ** = καὶ μάλιστα... (μετὰ τινος εἰρωνείας διὰ τοὺς ῥήτορας). Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ καταργηθῇ νόμος τις κατὰ πρότασιν πολίτου, ὠρίζοντο ὑπὸ τῆς οἰκειᾶς ἀρχῆς ῥήτορες συνήγοροι τοῦ νόμου, οἱ ὁποῖοι ἀγορεύοντες δημοσίᾳ ὑπεστήριζον αὐτὸν ἐνώπιον τῶν νομοθετῶν, ἀντικρούοντες τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας τοῦ εἰσηγούμενου τὴν κατάργησιν αὐτοῦ πολίτου. Κατὰ τὴν δίκην λοιπὸν αὐτὴν τοῦ ὑπάρχοντος νόμου εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἀνεπτύσσετο πολλὴ ῥητορικὴ δεξιοτεχνία ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερίδων, τῆς κατηγορούσης καὶ τῆς ὑπεραπολογουμένης τοῦ νόμου. — **ἀπολλυμένου** = ὁ ὅποιος κινδυνεῖ νὰ καταλυθῇ. — **κυρία** = ἔγκυρος. — **ὅτι ἡδίκηκε γὰρ ἡμᾶς**· βραχυλογία· τὸ πλήρες: ὅτι ἐπιχειροῦμεν ἀπολέσαι τοὺς νόμους δικαίως· ἡδίκηκε γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις.

12. τί οὖν· ἔνν. ἐροῦμεν. — **ἦ**· ἐπίρρ. = ἀλήθεια; καὶ **ταῦτα**· ἀναφέρεται εἰς τὸ νόημα τῆς προτάσεως «ἡδίκηκε γὰρ...»· δηλ. ἂν κρίνης τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου δικαίαν, νὰ τὴν θεωρῆς ἔγκυρον καὶ σεβαστὴν, εἰ δὲ μὴ ἄκυρον καὶ ἐπομένως ἀξίαν καταφρονήσεως. — **φέρε γὰρ**· ἔνν. **εἶπέ** = ἔλα λοιπὸν εἶπέ. — **ἐγκαλῶ τινί τι** = ἀποδίδω εἰς τινὰ κατηγορίαν διὰ τι. — **καὶ δι' ἡμῶν**· ὁ καὶ ἐπεξηγηματικός. — **φυτεύω**· ἢ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν φυτῶν = γεννῶ. — **τοῖς περὶ τοὺς γάμους** = οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται εἰς τοὺς γάμους, κανονίζουν τὰ τῶν γάμων· οἱ νό-

μοι οὔτοι δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικοί, ἀλλ' ἀπλῶς ἐρρυθμίζον τὰ τῶν γάμων, διὰ νὰ εἶναι ἔγκυροι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῶν. — **τροφήν καὶ παιδείαν** = τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνατροφὴν· οἱ νόμοι οὔτοι ἦσαν μὲν ὑποχρεωτικοί, εἶναι ὅμως προφανές, ὅτι οὐδεὶς ἐλεύθερος Ἀθηναῖος πολίτης ἐξετέλει τὰ πρὸς τὰ τέκνα του καθήκοντα ὑπὸ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλευθέρου αὐτοῦ βουλήσεως. — **ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ**· διὰ τῆς πρώτης ἐδήλουν οἱ ἀρχαῖοι ὀλόκληρον τὴν διανοητικὴν παιδείαν, διὰ τῆς δευτέρας δὲ τὴν σωματικὴν. — **εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον ἐξ Ἰσοῦ** = ὅτι εἶναι ἐξ Ἰσοῦ κατανεμημένον τὸ δίκαιον εἰ σέ... = ὅτι ἔχεις τὰ ἴδια δικαιώματα. — **ἄρα** = τάχα, ὡς φαίνεται. — **ἢ οὕτως εἶ σοφός** = ἢ τόση εἶναι ἡ σοφία του. — **ἐν μείζονι μοίρα** = ἐν μείζονι τιμῇ, εἰς θέσιν ἀνωτέραν. — **ὑπέικω** = ὑποτάσσομαι. — **χαλεπαίνω** = ὀργίζομαι. — **πειθῆναι· πειρᾶσθαι πείθῆναι** (δηλ. νὰ μεταβάλῃ ἀντιλήψεις). — **ἡσυχίαν ἄγω** = ἡσυχάζω. — **ἡσυχίαν ἄγοντα** = ἀδιαμαρτυρήτως. — **ἕάν τε τύπτῃσθαι... ἕάν τε δεῖσθαι**· ἐπεξηγήσεις τοῦ παθῆναι. — **δέομαι - δοῦμαι** = ῥίπτομαι εἰς τὸ δεσμοτῆριον. — **ἕάν τε ἄγῃ**· ἀναφέρεται εἰς τὸ κατωτέρω ποιητέον ταῦτα. — **ὑπεικτέον· ὑπέικω**, ὑπερ ἐνταῦθα = ἀποφεύγω τὴν στράτευσιν. — **ἀναχωρῶ** = ὑπισθοχωρῶ. — **ἦ τὸ δίκαιον πέφυκε** = ὅπως ἐπιβάλλει τὸ φυσικὸν δίκαιον. — **βιάζομαι** = μεταχειρίζομαι βίαια μέσα. — **ὄσιος** = ὁ σύμφωνος πρὸς τὸν θεῖον νόμον.

13. δρῶ τινά τι = κάμνω εἰς τινὰ κάτι (καλὸν ἢ κακόν, δίκαιον ἢ ἄδικον). — **τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι** = μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν δώσει τὴν ἄδειαν. — **τῶν Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ**· συναπτέον πρὸς τὸ ἀνωτέρω **τῷ ἐξουσίαν...** — **ἐπειδὴν δοκιμασθῆ**· διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐγγραφῇ εἰς τὸ οἰκεῖον μητρώον ὁ Ἀθηναῖος ἐφηβος, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ δοκιμασθῆ· ἔπρεπε δηλ. νὰ ὑποβληθῶν εἰς ἔλεγχον τὰ οἰκογενειακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα, ἵνα ἀποδειχθῆ ἂν προήρχετο ἐκ γνησίων Ἀθηναίων πολιτῶν. — **ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν**· συναπτέον τῷ **ἐξεῖναι...** **ἀπιέναι**. — **καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων κλπ.** εἶναι διασάφησης τοῦ προαγορευόμενου **ἐξεῖναι**, δηλ. δὲν προηγόρευε μὲν νόμος τάνωτέρω, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπηγόρευεν αὐτά, τ. ἔ. σιωπηρῶς ἐδίδετο ἡ ἄδεια νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πόλεως πᾶς μὴ ἐπιδιοκιμάζων τοὺς νόμους αὐτῆς. — **ὠμολογηκέναι ἔργῳ**· προσετέθη τὸ **ἔργῳ**, ἐπειδὴ συνήθως αἱ ὁμολογίαι γίνονται διὰ λόγου, ἐνῶ ἐδῶ

ἡ παραμονὴ εἰς τὴν πόλιν ἀποτελεῖ ἔμπρακτον ὁμολογίαν, ὅτι ἀρέσκουσιν εἰς αὐτὸν οἱ νόμοι. — **τριχῆ** = κατὰ τρεῖς τρόπους. — **γεννητῆς** = γεννήτωρ. — **προτιθέντων** ἔνν. αἴρεσιν τοῦ πείθειν ἢ πείθεσθαι· ἡ μετοχὴ ἐναντιωματικὴ.

14. ἐνέξεσθαι· μετὰ παθ. σημασίας. — **ἐνέχομαί τινι** = καθίσταμαι ἔνοχος εἰς τι. — **οὐχ ἥκιστα** = μάλιστα. — **ἐν τοῖς μάλιστα** = ἐν τοῖς μάλιστα ἐνεξομένοις σὺ μάλιστα ἐνέξει = ἰδιαιτάτα. — **διατί δῆ**· ἐννοεῖται : ἐν τοῖς μάλιστα ἐμέ. — **δῆ** = τάχα. — **καθάπτομαί τινος** = προσβάλλω τινά. — **τῶν ἄλλων... διαφερόντως** = διαφόρως τῶν ἄλλων, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους. — **ὅτι μῆ** = εἰ μῆ. — **ἐπὶ θεωρίαν** = **θεασόμενος τοὺς ἀγῶνας**· ἐννοεῖ τοὺς ἀγῶνας τοὺς τελουμένους κυρίως κατὰ τὰς τέσσαρας μεγάλας πανελληνίους ἑορτὰς τῶν Ὀλυμπίων, Πυθίων, Ἰσθμίων, Νεμείων. — **εἰ μῆ ποι στρατευόμενος**· ἴδε Ἀπολ. κεφ. 17. — **εἰδέναι** = ὥστε νὰ γνωρίσης. — **πολιτεύομαι**· ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ **πολιτεύω** = ζῶ ὡς πολίτης. — **ἔξῃ σοι φυγῆς τιμήσασθαι** = εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ ὀρίσης διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ὡς τιμωρίαν τὴν ἐξορίαν (ἴδε Ἀπολ. κεφ. 27). — **ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν** = ἐκαμάρωνες προσποιούμενος, ὅτι δὲν ἠγανάκτεις. — **ἐντρέπομαί τινος** = φροντίζω περὶ τινος. — **συντίθεμαι** = συμφωνῶ. — **ἄλλο τι** ἔνν. ποιεῖς. — **Λακεδαίμονα... Κρήτην**· ἦσαν καὶ αἱ δύο δωρικαὶ χῶραι ἔχουσαι τὸ αὐτὸ πολίτευμα καὶ τὰ αὐτὰ ἥθη. Ταύτας προέβαλλε συχνὰ ὁ Σωκρ. ὡς ὑποδείγματα εὐνομούμενων πόλεων. — **(ἄς) δῆ** = ὡς γνωστόν. — **ἐλάττω** = ἐλάττους ἀποδημίας. — **ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ᾧ Σώκρατες**· ἔνν. ἐμμενεῖς.

15. οἱ ἐπιτήδειοι· οἱ ὅποιοι ἐσκέφθησαν νὰ φυγαδεύσουν αὐτὸν ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου. — **καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν** = καὶ θὰ ἐνισχύσης ὑπὲρ τῶν δικαστῶν (=πρὸς ἐξιλίεωσιν τῶν δικαστῶν) τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ πιστεύουν, ὅτι ὀρθῶς ἐδίκασαν τὴν δίκην. — **(σφόδρα) που** = κατὰ τὴν γνώμην μου. — **τίνας λόγους, ᾧ Σώκρατες**· ἐρωτοῦν πάλιν οἱ νόμοι, ὡς νὰ ἔδωκεν ὁ Σωκράτης καταφατικὴν ἀπόκρισιν. — **ἄσχημον**· οὐδ. τοῦ ἐπιθ. ἀσχήμων = ἀπρεπής. **τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα**· περιφρασις = ἡ πρᾶξις, ἡ διαγωγή τοῦ Σωκράτους. — **ἀπαίρω** = ξεσηκῶνομαι, ἀναχωρῶ. — **ἐκεῖ γὰρ πλείστη ἀταξία**· οἱ Θετταλοὶ ἦσαν περιβόητοι ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ ἀπιστίᾳ (προβλ. τὸ

τοῦ Δημοσθ. Α' Ὀλυνθ., § 22), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀκολασία. — **σκευὴν περιτίθεμαι** = ἐνδύομαι φόρεμα. — **διφθέρα**· εἶδος ἱματίου ἐκ δερμάτων ζώων. — **ἐνσκευάζομαι** = ἐνδύομαι, ἀλλάσσω φόρεμα. — **σχῆμα** = τὸ ἐξωτερικόν. — **μεταλλάσσω** = μεταβάλλω. — **ὑπέρχομαι τινα** = κολακεύω τινά. — **δουλεύω** = φέρομαι δουλικῶς. — **τί ποιῶν**· ἐνν. βιώσει ἐν Θεσσαλίᾳ. — **ἢ εὐωχούμενος**· οἱ Θεσσαλοὶ ἐφημίζοντο ὡς πολυφάγοι· ὁ Σωκράτης ἐπομένως διὰ τὸ μὴ τοὺς δυσαρσεστῆ καὶ τὸ εἶναι ἀνεκτός, ὥφειλε νὰ τοὺς μιμηθῆ συζητῶν μετ' αὐτῶν περὶ δείπνου μᾶλλον παρὰ περὶ ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς. — **ποῦ ἡμῖν ἔσονται** = τί θὰ γίνουσι, παρακαλοῦμεν ; — **ἢ τοῦτο μὲν οὐ**· ἐνν. πείσονται. — **αὐτοῦ** = ἐνταῦθα. — **εἴπερ γέ τι ὄφελος** = ἂν ἀξίζουσι τίποτε. — **οἴεσθαι γε χρή**· ἐνν. ἐπιμελήσεσθαι.

16. Ἴνα εἰς Ἄδου ἐλθῶν· ὅ,τι ἐνταῦθα ἐκρίθη ὡς δίκαιον καὶ ἄδικον, καὶ ἐκεῖ ὁμοίως θὰ κριθῆ, δηλ. τὸ ἀνταδικεῖν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς θεωρεῖται ἄδικον καὶ εἰς τὸν Ἄδην ὁμοίως θὰ χαρακτηρίζεται. — **τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν**· Ἀπολ. κεφ. 32. — **ἐνθάδε** = ἐν τῇ γῇ, ἐν τῷ παρόντι βίῳ. — **σοι**· ἢ δοτ. συναπτά τῷ ἄμεινον κλπ. καὶ οὐχὶ τῷ φαίνεται. — **ἄμεινον** τοῦ ἐγκαταμεῖναι καὶ ἀποθανεῖν.

17. κορυβαντιῶνες· οἱ Κορύβαντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς θεᾶς Κυβέλης τῆς μητρὸς τῶν θεῶν, ἢ ὅποια ἦτο θεοποιηθεῖσα γῆ· Ἐλατρεύετο δὲ αὕτη εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Φρυγίαν, ὁπόθεν ἢ λατρεία της διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Κορύβαντες λοιπὸν οὗτοι ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας τῆς θεᾶς χορεύοντες μανικῶς, ὡς οἱ δερβίσαι τῶν μααμεθανῶν, ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν αὐλῶν καὶ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων καὶ ἐκβάλλοντες ἀγρίας κραυγὰς καὶ ποικιλοτρόπως παραφερόμενοι. Οἱ ἦχοι οὗτοι καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως παρέμενον καὶ ἐβόμβουν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰ ὦτά των, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀκούσουν ἄλλο τι. — **ἡχή** = ἡχώ. — **ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα** = κατὰ τὴν γνώμην τοῦλάχιστον, τὴν ὁποίαν ἔχω τώρα. — **πλέον ποιῶ** = κατορθώνω. — **καὶ πράττωμεν ταύτη** = καὶ ἄς κάμωμεν ἔτσι, ἄς ἀκολουθήσωμεν αὐτὴν τὴν γραμμὴν. — **ὑφηγοῦμαι** = ὑποδεικνύω.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ	σελ.	3 - 64
1. Εισαγωγή	»	5 - 8
2. Κείμενον	»	9 - 40
3. Έρμηνευτικά σημειώσεις	»	41 - 64
II. ΚΡΙΤΩΝ	»	65 - 98
1. Εισαγωγή	»	67
2. Κείμενον	»	69 - 85
3. Έρμηνευτικά σημειώσεις	»	87 - 98

---

*Επιμελητής έκδόσεως ΣΤΑΜ. ΣΤΕΡΓΙΟΥ (άπ. Δ. Σ. Ο Ε Σ Β 919/27-3-59)

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίτιπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

024000025533

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ', 1959 (VI) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 20.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 953/25-4-59

Ἐκτύπωσις - Βιβλιοδεσία ΠΑΝ. ΓΑΡΜΠΗΣ - Πατοῦσα 3

ΧΑΡΜΕΝΟΣ ΚΑΡΑΥΑΝΟΥ
ΣΤΑΘΟΥ ΚΡΗΤΙΣΤΕΛΛΗ
ΑΘΗΝΑΙ